Andet oplag

Helene Dickmar:

Danserinden

Gyldendalske
Boghandel

Digitized by the Internet Archive
in 2025 with funding from
University of Illinois Urbana-Champaign

https://archive.org/details/danserindenafdrg00dick

DANSERINDEN

HELENE DICKMAR:

UD I LIVET.	1890
ELLEN.	1893
KORSVEI.	1901
SEPTEMBER.	1903
PSYCHE.	1906
DET GYLDNE BÆGER.	1910
SOM VI NU ENGANG ER	1915

HELENE DICKMAR

DANSERINDEN

AF DR. GERHARD
B.s EFTERLADTE
OPTEGNELSER

ANDET OPLAG

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
KRISTIANIA OG KØBENHAVN
MDCCCCXVIII

Copyright 1918
by Gyldendalske Boghandel
Nordisk Forlag

Kristiania.
Otto Stenersens boktrykkeri A/S. 1918.

839.823
D561d

I.

Finntorp i R.dalen, september 1907.

— — Jeg har været inde i hovedstaden et par dage. Der var nogen bøger fra Universitetsbiblioteket, jeg skulde have fat i.

For hver gang jeg nu kommer derind, bliver byen mig mere fremmed og jeg selv som en fremmed blandt alle de myldrende mennesker. Men der er ét moment i dets fysiognomi, som jeg altid gjenkjender — det er, naar musiken i middagsstunden spiller i Studenterlunden. Naar blæseinstrumenternes ungdommelig struttende og ildnende klang gjør de unges øine klarere, deres holdning og gang mer elastisk, medens de ældre og de gamle uvilkaarlig ogsaa er stanset op, som var de blevet grebet bagfra i frakkeskjøderne af en usynlig, myndig haand. Og de bliver staaende og lytter. Og der gaar en stille skiften af udtryk over de falmede, stivnede træk, de pergamentgule, rynkede ansigter, de blasse, rødkantede øine bag brillerne. De bøiede skuldre retter lidt paa sig, der sitrer noget gjennem dem — —

Ja — saadan stod jeg jo ogsaa selv der. Om ikke netop saa pergamentgul. — For, gudskelov, luften i en norsk fjelddal og lange vandringer med rypesæk paa ryggen baade sommer og vinter — langs elv og fiskevand, paa høifjeldsvidden, i skov og vildmark —

det holder da farven nogenlunde frisk og kraftig endnu paa en gammel kar. Trods hans 72 aar —

— — Ja, det var altsaa den dagen ved musiken paa Karl Johan — at dette hændte — —

Der var nemlig nogen i den brogede og tæt sammentrængte tilhørerskare om musikpavillonen, som jeg kjendte — som jeg engang, for mange, mange aar siden havde kjendt *godt*.

Jeg havde jo hørt, at *han* var blevet saagodtsom fuldstændig blind. Nei, det var ikke egentlig alderdommen. Han er jo nogle aar yngre end jeg. Han er ikke fyldt 70 endnu. Hun er tyve aar yngre. Tyve aar.

Hun var der ogsaa. Naturligvis.

Han stod og holdt hende under armen. De store, sorte briller gjorde ham næsten ugjenkjendelig. De kolde, men pragtfulde, mørkeblaa øine, der altid før ligesom lyste af et slags permanent udtryk af inspiration — af en *slags* inspiration, vil jeg sige — de var nu slukket. Det før saa selvbevidst hævede hoved, der fra den høie, ranke skikkelse ligesom oversaa os allesammen — nu var den ludende og sammenfalden.

Og han støttede sig til *hende*.

Ja, hun stod der altsaa. Lidt liden og sammenfalden, syntes jeg. I en enkel, det slog mig, næsten fattigslig dragt. Det fine ansigt med de eiendommelige, lyse, blaagraa øine i den mørke indramning under de sterke, mørke bryn, var blegt med mange smaa furer. Især omkring munden.

Over udtrykket noget mildt, stille, men ligesom stivnet. Som fra et indre, hvor hver urolig flamme længst var slukket.

Ja, *det* kjendte jeg jo igjen. Det vidste jeg. Hvordan kunde det være anderledes — blive anderledes.

Jeg stod uvis. Skulde jeg? —

Nei. Først og fremst maatte det blive om *hans* ulykke da. Medlidenhed og pene ord —

Nei.

Stakkels mand. Naturligvis kan man føle en slags medlidenhed. *Skal* man, mener jeg. Lad mig se — Jo, nu har jeg ondt af ham. Jeg havde det ikke før. Da jeg for et par aar siden hørte om den ulykke, som havde rammet ham. Nei, *da* tror jeg næsten, jeg lo lidt. Ha, ha — kom den nu endelig, Nemesis! Havde jeg ikke gaaet og ventet paa den? Havde jeg ikke gaaet og lyttet efter hjulene fra disse Vorherres bekjendte møller, der efter sigende skal male saa langsomt, men saa uhyre fint? Jeg holdt paa at prøve at slaa mig til ro med det, at undgik han nu den møllen her i dette liv, saa vilde den nok tage ham under behandling i det næste. Ikke fordi jeg var nogen gemen bøddel, som vilde nyde at se ham under «tænders gnidsel», men fordi jeg fast tror paa den retfærdigheds lov, at uden soning og synds erkjendelse reddes ingen sjæl fra døden og forhærdelsen. Han maatte lære at slaa sine øine ned og se ind i sig selv — og ikke ned paa andre. Med det der kolde, næsten grusomme blik, som jeg erindrer saa godt. Hvor had og hevnlyst kunde slaa lysfunker i det haarde, blaa staal. I et af lidenskab hvidt ansigt. Det har jeg ogsaa seet.

Han stod bøiet. Og støttede sig til *hende.*

Se, se. *Tempora mutantur.*

Han, som har været som den kolde, mørke skygge over hele hendes liv. Hendes stakkels lille, forkrøb-

lede liv! Stængt for sol og lys, for glæde og varme. Og saa tilslut, da det gjaldt at redde eller at dræbe, hvælvet som en tung gravsten over det. Skjønt hun ikke var død.

— Men «levede i mange aar derefter» — som det staar i sagaerne.

Ha, ha! Jeg kommer næsten til at le høit. Det gamle sidder igjen derinde i hjertet, merker jeg, Jeg tror saa sandelig, jeg endnu skulde have lyst til at slaa ham ned — om jeg kunde!

Nei. Jeg gjorde det jo ikke, da jeg kunde.

Var det feigt? Var det ikke for hendes skyld?

Jo, Jo. Min samvittighed erklærer mig frikjendt. Ved ikke hver mand, som er en mand, at det er lettere at slaa — og tage følgerne — end at holde sin haand tilbage? Ja, endnu mere — at bøie af, stryge over, lytte høfligt til den andens tale. Være tilfreds til og med, naar en kunde erklære sig enig — i politik, f. eks., i den sociale bevægelse, samfundets større og større ansvar og pligter — jo da. Vi var enige i saa meget. Og humøret kom op. Og jeg blev ønsket velkommen: «Kjære doktor, nu maa De da blive til aftens.»

— Indtil den dag, da det hele brast. Det uopretteligе var skeet!

— Det er rart, hvor det endnu værker derinde i brystet. Bare ved dette, at jeg nu stod ligesom ansigt til ansigt med de to mennesker igjen!

Det er da imod al livets sunde fornuft dette, at jeg endnu, efter alle disse mange aar, skal føle mig sjælesyg. Ja, sjælesyg — som hin dag da jeg blindet af taarer og vek i alle lemmer — ja det *var* saa

— næsten tumlede ned over skovstien fra præstegaarden efter at have sagt hende det sidste farvel —

— Kanske hun ikke lider saa meget nu. Det hjælper lidt at tænke sig det saa. Der er jo en naturlov, som hjælper og læger, selv de værste saar. Gjør huden ligesom seigere, mere modstandsdygtig naar det idelige tryk, den daglige paakjending, aar ud og aar ind, af den samme haarde, isnende kulde, faar hærdet den, som det kaldes.

Hvor jeg under hende den lettelse, dette kanske giver hende!

Men det milde skjær, det himmelske taalmod — det har sin kilde i haabet. Ud over dette liv. Det ved jeg.

Her er ogsaa den eneste redning. Naar man ikke vil, saadan lidt efter lidt, lægge fra sig paa veien det, der kjendetegner og adler en som menneske da: Ansvaret for vore egne sjæle.

— Og er det ikke mig, som engang i al skrøbelighed prøvede at lade hende faa øie paa den sandhed, den livsgaadens løsning?

Simpelthen fordi det var blevet resultatet af mit eget livs kamp.

Mere kunde jeg ikke gjøre for hende. Bare holde hendes haand et øieblik i min. Og saa pege paa veien.

For det er nu engang saa: Vi mennesker er alene med vore skjæbner. Og med dette arbeide «paa vore sjæles saliggjørelse», som det staar.

Hvad hjælper al verdens storartede samfundstheorier og samfundsforanstaltninger og samfundsvelgjerninger — ære være dem forresten — —

— Vi mennesker er inderst inde alene i verden.

I samfundet. Alene med vore skjæbner. Alene med os selv og vor Gud.

Eller med de guder af vor egen opfindelse og af mange slags oprindelse, som vi efterhaanden bygger vore altere for inde i vore fattige, skuffede hjerter. Guder, som vi ogsaa vil have til at staa os bi i nødens timer og i sorgens lange aar. Forat vi ikke skal blive saa ganske alene med os selv. I det tomrum, som *er* mellem os og menneskene.

— Jeg stod netop det ene øieblik uvis. Det nummer, musiken spillede, sluttede idetsamme —

Jeg saa, at han sagde et par ord til hende og støttede sig ligesom fastere ned paa den arm, hans haand var stukket ind i. Jeg tror ikke, hun svarede. Men jeg saa, at hun idetsamme satte sig i bevægelse, fandt den plads, hvor de lettest kunde komme igjennem mængden. Den lukkede sig straks bag dem igjen.

Jeg fulgte ikke. Jeg *kunde* ikke. Men jeg gik nogen skridt til siden, saa jeg kunde se dem gaa oppover mod Stortingsbygningen. Der var faa fodgjængere paa den aabne side af gaden.

De gik temmelig langsomt. Han brugte stok. Ja, de blinde kan ikke gaa hurtig, selv om de stoler paa følgesvendens sikkerhed. Det ligger i sagens natur.

Og hun — hun —

Hendes svævende, lette gang fra før — den saa høibaarne, elastiske gang, som om hun ikke rørte jorden — der gjorde, at hun altid maatte komme nogle skridt foran alle andre —

Hun gik nu langsomt. En vis letgyngende rhytme var der dog endnu. Men den gratiøse flugt, med hævet hoved og lysende øine — den var stækket. Ak,

min deilige, lille danserinde, min gazelle fra fjeldviddens frihedsverden — lænket er du! For livet.

— Og jeg følger hans bøiede skikkelse. Jeg ser for mig de døde, tomme øine bag de store, sorte briller, de dybe resignationens furer — lidelsens hjælpeløse pathos over de før saa vakre, hovmodige træk — aa, saa forandret —

Og det strømmer op i mig! Aa, min Gud — lær os at være gode mod vore modstandere, medens vi er sammen med dem paa veien —

Du, vor dommer, naar løbet er fuldbragt — vor alles dommer!

Og naar min fiende er i nød, saa skal jeg hjælpe ham —

— Og jeg vil hjælpe dig idag ved at tænke medlidende paa dig —

Du min *med* — *lider.*

Det er du nu ogsaa bleven.

II.

Jeg *maa* tilbage i dette. Fortiden er blevet saa levende for mig igjen. Disse faa aarene — det var jo ikke mer end fire-fem i alt — et kort spand af tid for den, der nu har naaet støvets aar — de stiger op i min erindring. De breder sig med sit sterke, koncentrerede indhold over alt det andet, alle de mange, lange arbeidsaar, som fulgte bagefter. Saaledes som essentsen fra den ene, sterkt udprægede, duftende blomst, der opbevares i et gjemme, kan gjennemtrænge alle sine omgivelser, og vedblive dermed i lange tidsrum.

Jeg vil nu kalde disse minder tilbage. Ja, jeg vil aabne mit hjerte, hvor den duftende skat er gjemt. Min lidelses skat. Lidelse? Nei — hvad siger jeg! Jeg gjemmer jo der essentsen af noget af det rigeste og stolteste, et menneskeliv kan eie: Et andet menneskes tro, tillid og hengivenhed. En hellig menneskesjæls lønligste suk, som en perle, betroet til mig, den udvalgte!

———————

DANSERINDEN

(Præstens frue).

Den morer mig, den sammenstilling.

Tænk, at vi mennesker gaar omkring og tror, at vi kjender hinanden!

Om vi nu engang imellem kan slumpe til at faa et lidet glimt af hinandens hemmeligheder, saa tror vi, at vi derfor ogsaa forstaar hinandens anlæg, udvikling og indre livsførelse. Og tiltager os dommen — fordømmelsen. Vi! Hvad ved vi?

Der maa jo være mange «nitter» iblandt os, naar det man kalder «opinion» kan være saa overfladisk. Masser af smaa, hvide papstykker med ingenting paa, som opfylder verden. Er i flertal. Akkurat som i lotteriurnen!

Men har man engang trukket ud et tal, et tal, som kom med stor gevinst. Den, der gav i ens hænder en menneskesjæls gaadefulde sammensætning, som man bliver ganske alene om at granske og at tilegne sig — da bliver «nitterne» som de menneskeskygger, man gaar forbi paa en befærdet vei en taagedag, medens man ved med sig selv, at man snart skal møde et *menneske* — et eneste!

— Jeg kan ikke indse, det vil være til nogen glæde eller nytte, om jeg her vil give nogenslags oplysning eller forklaring over, at jeg i alle disse mange aar

var kommen til at faa mit hjem heroppe i denne fjeldbygden — i R.dalen.

Først rent tilfældig, som vikar for lægen deroppe, der pludselig fandt paa, at han skulde paa en jordomseiling. Og siden næsten udelukkende som doktor ved det lille tuberkulose-hjem, jeg selv fik oprettet deroppe. Og som jeg, eftersom aarene gik, fik lykke og held til at udvide og fuldkommengjøre og udstyre med alt det nyeste af forbedringer og indretninger paa alle omraader.

Og fulgt i mit eksil af min kjære søster Ragna, der nu ogsaa havde havt sit. Og som trængte fjeldluft for sine svage lunger.

Jeg havde faaet leiet mig en ganske stor, gammel bondegaard, eller ættegaard fortjente den vel at kaldes. Den laa deroppe med haven og «hestehagens» græsslette med nogen faa trær og lave busker paa, lige ned mod den store, grønhvide elv, der gik bred og mægtig, med smaa, hvidtoppede stryg indimellem, og delte bygden i to — som vanlig er i Norges dale.

Midt imod — over paa den anden side, hvortil en vakker kjørebro førte over — havde jeg fra min veranda udsigt til hovedkirken, som kun laa et lidet stykke ovenfor landeveien. Høiere op, med en strimmel mørk granskov imellem, laa præstegaarden, en stor gammeldags, mørkerødbrun træbygning i to etager, med mange vinduer, indrammede i hvidmalede karme. Naar solen gik ned, spillede straalerne over paa dem, saa de skinnede, som om der laa en række oplyste festsaler bagenfor. Rigtig festlig oplyste. En kunde tænke sig glad ungdom derinde — glad, dansende —

Tilvenstre for præstegaarden samlede skoven sig

tættere, helt nede fra elven og op mod høifjeldsgrænsen. Det var deroppe det lille sygehjem kom til at ligge.

Der gik en skovsti op igjennem den, som jeg ofte brugte at tage istedetfor landeveien borte ved kirken, der i lange, omstændelige vindinger drog sig opover den bratte dalside. En smal gangbro over elven et stykke bortenfor mit hus gjorde adkomsten let. Stien skraanede lunt og vakkert opigjennem de tætte, grønne, skyggefulde graner med mosgroede tuer og lyng mellem stemmerne. Et stykke opover, hvor en sidesti tog af til præstegaarden, kom der pludselig et lidet stykke vildmark. Glisne, høie furutrær, lange, graa svaberg over en dyb styrtning, opfyldt af svære kampestene, rene smaa fjeld, kantede og runde og spidse om hverandre i vildeste uorden. Det var, som om der engang i tidernes morgen havde staaet et vældig troldslag deroppe. Ammunitionen laa igjen efter troldene!

Oppe fra høifjeldsvidden kom der en bæk styrtende ned igjennem denne vilde ur. Den gik i fossestup, ret som det var. Især om vaaren efter snesmeltningen. Da durede og sang det rigtig herligt dernede i de dybeste revner med sprøit og snehvidt skum paa de mosegroede fjeldvægge.

Men havde man passeret kloppen og kom over paa den anden side af bækken lukkede myg, tæt granskov til igjen og gjemte ligesom bort al vildskaben. Og lige ved præstegaarden skiftede der med engang ind med store, vakre rogn og birketrær. Borte ved gjærdet, som skilte skoven fra engen og præstegaardshaven, havde der dannet sig en vakker lund, en rigtig festplads, hvor bunden var mose og

faste græsmatter, og hvor alleslags smaa, vilde blomster bredte sit brogede sommerteppe.

Ikke langt fra grinden, hvorfra stien fortsatte bortover præstegaardsjordet, var der bord og bænker og langs gjærdet stængte nogle store hæggebuske for udsynet til selve præstegaarden.

— Der var en duft av heggeblomster der om vaaren, næsten bedøvende!

Præsten Hellermann var flyttet til den bygden en to—tre aar, inden jeg kom derop. Han var nu en mand paa en fire—fem og firti. «En rigtig bra, flink præst», sagde de i bygden. Stræng var han. Respekt havde han med sig. Men «go' paa stolen», «framifraa til aa messe». En skulde sjelden høre en slig røst —

— Det var vel den anden eller tredie søndag efter jeg kom derop. En vakker vaardag først i Mai tænker jeg, det var. Klokken ringede til gudstjeneste derover paa den anden side elven.

«Der er tjeneste i hovedkirken idag, kommer du ikke med?» Min søster stod paa verandaen og trak hanskerne paa. Jeg havde, skam at sige, ikke netop tænkt paa det. Jeg arbeidede netop paa en artikel til et medicinsk tidsskrift og havde ikke mere end den tanken. Men — søndagsluften kom ligesom paa mig idetsamme — klokkeklangen — solskinnet — stilheden i huset og paa gaarden — de mange kjørende og gaaende, der bevægede sig over broen og opover den korte alléen til kirken.

«Vent lidt — jeg gaar med.»

Præsten stod allerede for alteret og messede epistlen. En høi, mørk mand med regelmæssige træk, sort, lidt kort, velpleiet fuldskjæg og vakre, hvide

hænder. Det maatte jeg straks lægge mærke til, som han nu holdt alterbogen. Røsten var ganske usædvanlig malmfuld og røbede god skole. Jeg maa sige, han gjorde ikke indtryk af nogen landspræst, udgaaet fra folket, som man uvilkaarlig tænker sig dem nutildags.

Prækenen var ogsaa meget — soigneret, havde jeg nær sagt. Kraftig, velformet, med mange vakre billeder og lignelser. Ofte fra naturens eller hjemmets verden. Der lagde jeg merke til, at tilhørerne viste sig sterkest grebne. Der var især mange kvinder, som graat og brugte lommetørklæde —

Da organisten sendte sin brusende orgelstrøm udover menigheden til slutning, reiste en dame, som havde siddet paa første bænk, sig og gik, idet hun leiede en liden gut ved haanden, hurtig nedigjennem midtgangen og ud paa pladsen udenfor, hvor nu mængden strømmede efter.

Jeg havde ogsaa reist mig for at gaa, og hun strøg netop lige forbi mig uden at vende hovedet mod den kant, hvor jeg stod.

Jeg skjønte straks, det var præstefruen.

Hun var heller under end over middelhøide, og spædbygget, forekom det mig, men klædt i noget graat, vidt noget, der skjulte al figur, og med en stor, sort hat, som skyggede over panden og øinene. Hun ludede ogsaa noget med hovedet, naar hun gik. Men det, som straks slog mig, var hendes hurtige, forunderlig lydløse gang. Det var, som om hun *gled* nedover det lange kirkegulv, uden at fødderne syntes at berører det. Og dog uden hastverk. Men det var som et vindpust — og hun var borte.

Mens klapringen trip — trap — trip — trap af den

lille guts støvler, som han af al magt strævede med at holde trit med hende, hang igjen i mine øren. *Der* var da ialfald hastværk!

Det hele virkede næsten komisk paa mig.

Min søster og jeg gik efter gudstjenesten op til præstegaarden for at gjøre vor visit.

Fruen tog først imod os alene, da præsten ikke var kommet hjem. Der var en begravelse.

Nu, da hun havde taget hatten af, saa jeg, at hun var meget, meget ung. Høist fire, fem og tyve. Et lyst, gult, brusende haar, der syntes at krølle naturligt, indrammede et ovalt ansigt. Lyse, blaagraa øine, ikke egentlig store, men med merkværdig mørke øienhaar og bryn, der lod dem se større ud end de var. De havde et kanske lidt stillestaaende, men snilt og — jeg tror næsten det mest paafaldende — et saadant aabent, ærligt udtryk. Trækkene var fine, ikke helt regelmæssige, munden lidt stor. Men naar hun smilte, var det pludselig, som hele ansigtet blev overdrysset med smilehuller. Jeg har aldrig seet noget lignende. Omkring mund, hage, kinder, øine — *alt* blev spillende solglitter. Jeg kan ikke finde noget andet udtryk for denne eiendommelige skjønhed.

Ragna spurgte efter børnene. Og hun fik dem da straks ind. Gutten, som havde været med i kirken, var fem aar. Saa var der en liden pige paa fire — der havde været en mindre, som var død i en spæd alder — og den yngste, en gut paa en 1½ aar, som hun holdt paa armen. Vakre barn var de allesammen, ganske ualmindelig vakre. Og moderens ansigt fik noget barnlig lyst, naar hun saa paa dem og smilte til dem og fik den mindste til at le ved at huske ham op og ned.

Ellers var hun tydelig lidt generet. Rødmen kom og gik paa hendes ansigt under den hvide, gjennemsigtige teint, medens hun strævede med at finde lidt at snakke om. Hun vidste, vi var flyttet ind i den gamle, historiske gaard, hvor hun forsikrede, at det spøgede. Naar hun talte, havde hun, som ellers sad temmelig sammensunken paa sin stol, en egen maade at ranke hovedet og overkroppen paa, ligesom i en slags svaiende bevægelse, der mindede om siv i sagte vind. Og i samme nu var hendes skikkelse, selv i den graa, stygge kjolen, blevet fin og graciøs, ja, saa fornem, at man uvilkaarlig maatte studse!

Idetsamme kom præsten ind. Høi og vakker, sikker og myndig. Tog straks over hele konversationen. Havde seet os i kirken. Talte om bygdens vakre natur og de gammeldags patriarkalske forhold, der havde holdt sig merkelig deroppe. Men nu blev det nok stor forandring. da jernbanen jo ogsaa skulde lægges op gjennem dalen der. Det drog med sig mange ulemper — «ramp og løsgjængeri — og alskens umoralskhed», som han udtrykte sig. Han «gruede rigtig til de kommende aar». Brød saa pludselig af og kastede, ligesom i parenthes, over til sin hustru — stemmen blev mindre klangfuld, der var endog en smule grættent ved den: «Nina, — du har nu vel husket paa, at jeg har bedt gamle Maren Haugen og den halte sønnen hendes komme op og spise her, naar de har været i kirken —. Jeg saa de var der idag».

Den unge frue reiste sig hurtig, tydelig skyldbevidst. Der flammede en sterk rødme op over det ellers temmelig farveløse ansigt: «Nei, Herman —

tænk — jeg skal straks — —» Og hun var ude av stuen.

Det slog mig igjen, at det var ligesom hun svævede og ikke gik — det blev som et glimt af noget, der havde vinger —

Et par minutter efter var hun tilbage og stod borte ved mandens stol: «De sidder i kjøkkenet begge to og spiser og er saa fornøiede» — hun smilte selv fornøiet. «Gamle Olava havde sørget saa godt for dem».

Han smilte til hende igjen. Et koldt, lidt nedladende smil. De paafaldende smukke hænder hang slapt, ikke uden et vist koketteri over sidelænene paa hans stol. «Jeg tror, Nina, det var bedre ,at sligt kom fra præstefruen selv og at man ikke *altid* stolede paa, at gamle Olava klarede sagerne paa egen haand».

Hun svarede ikke. Satte sig igjen ned ved siden af min søster og faldt sammen. Og blev ligesom til ingenting.

Præsten fortsatte, som om intet var forefaldt. Det var netop i de aarene, da Johan Sverdrup var kommet til magten og «Rigsretten» var sat i scene. Ibsen havde skrevet «Et Dukkehjem» og «Gjengangere», Bjørnson udgivet «En Hanske». Han likte aabenbart at træffe nogen lidt frisk fra hovedstaden at tale med om disse ting heroppe paa landsbygden. Naturligvis var han, som jeg kunde tænke mig, overmaade konservativ. Alt syntes ham af det onde. Alt skeede som led af den samme bevægelse: At omstyrte samfundet politisk, moralsk, socialt, kulturelt. «Kvindesagen» var en eneste snigende gift for hjemmene — —

Kort sagt, sterke udtryk. Men han talte godt. Med virkelig overbevisning og stor sikkerhed. Jeg var jo ikke altid af hans mening. Og min søster vovede sig til sterk modsigelse, naar talen kom hen paa hendes eget kjøn og dets kamp for mere frihed og større rettigheder i samfundet. Hun blev meget overlegent affeiet. Ordene «naivitet», «selvovervurdering», «mangel paa logisk sans, paa maadehold» etc. blev afleveret med al ønskelig aabenhjertighed. Jo, hun kunde bare vente og se. Han garanterede sit fremtidsbilledes paalidelighed. «Jeg maa bede Dem ikke prøve at influere paa min hustru», lagde han til. «Hun er heldigvis fuldstændig sund og uberørt paa det felt og deler alle mine meninger. Og af saadanne revolutionære skrifter som «Et Dukkehjem» og «Gjengangere» for eksempel kjender vi ikke mere heroppe end, hvad der prakkes paa os i aviserne. Ikke sandt, Nina», kom det saa lidt slæbende og overlegent. «Du kan ikke godt tænke dig at agere «Nora», hvad?»

«Nei, jeg kan ikke tænke mig, at nogen moder kan gaa fra sine børn», svarede hun og blev naturligvis igjen flammende rød.

«Herman mener — Herman siger» — hun vendte sig til min søster, og stemmen var lav, ligesom ræd. Men nu var den der dog igjen, denne lille eiendommelige og vistnok helt ubevidste reisning af hals og hoved, der i øieblikket gav den hele person noget fint og graciøst — og saa utilnærmeligt — «at alt det, som nu snakkes og skrives om os kvinder, bare bringer os ind paa tanker og ideer, som vi ikke vilde have» — hun standsede for at finde udtryk — «vilde have *fundet paa* for os selv», blev det til.

Det lød saa pudsig barnligt. Det var som en lektie, hun havde lært af hr. gemalen. Han var nu vel ogsaa ikke saa langt fra dobbelt saa gammel som hun.

«Ja, det vilde virkelig genere mig at sætte nogen af disse radikale, moderne bøger ind i min boghylde sammen med de andre», tog præsten igjen ordet. «De vilde protestere mod det daarlige selskab, det vilde jeg føle paa mig». Han lo. «Og jeg maa anmode frøkenen om» — dette var til Ragna — «ikke at bringe nogen af disse sterke, litterære sager ind paa præstegaardens enemerker. — Frøkenen har kanske en sterkere hjerne og mere modstandskraft, end jeg tror min lille hustru er i besiddelse af», lagde han til med et elskværdigt smil, der skulde tage brodden af forbudet.

«Naturligvis er jeg *ikke* enig», svarede Ragna raskt og fyndigt. Hun var af dem, der var vant til at sige sin mening. «Det vil sige» — hun tog sig i det — hun saa aabenbart, at der trak noget op over præstens ansigt, der kunde varsle ilde for deres fremtidige gode naboforhold — «helt ud da. Men jeg tror, som præsten, at det altid har sin fare og risiko at begynde at røre op i en tilsyneladende klar og farveløs vædske. Der er naturligvis bundfald tilstede — ogsaa i os mennesker. Kanske ikke mindst hos os kvinder — fordi vi har faat staa saa længe stille», lagde hun til med en liden frisk latter over sin egen vittighed.

Det lod ikke til, at præsten opfattede pointet. Ialfald morede det ham ikke.

Saa var visiten forbi.

Min søster var veltalende paa nedveien. Hun hav-

de gjort mange observationer. «Storartet vakker er han og begavet som taler, og jeg maa sige, der er en vis stil over ham. Men ham vilde jeg ikke være gift med for alt i verden! Nu husker jeg godt, at der blev talt meget derinde i Christiania for nogen aar siden om forlovelsen mellem denne forkjælede modepræsten paa 40 aar, — tror jeg det var — og den næsten nykonfirmerede Nina Palmer, som han havde været religionslærer for paa pigeskolen. Hun var naturligvis den vakreste — og rigeste — af alle hans elever. Hele klassen havde sværmet for ham og saa op til ham som en halvgud, saa hun var formodentlig smigret over at være den foretrukne. Hun kan ikke have været mer end 18 aar i det høieste, da hun blev gift og kom paa landet som præstefrue.»

«Stakkels liden. Ung og blød som voks naturligvis,» svarede jeg. «Men det kan jo hænde, det passer for hende at være saadan en slags blanding af slavinde og legetøi. Men streng er han vist, eiermanden. Til hendes eget bedste, naturligvis. Nydelige børn var det. Men, gudbevaremigvel, for en *fæl* kjole hun havde paa sig!»

«Nei, men Gerhard da!» — min søster lo — «snakker *du* om klæder?»

«Den kjolen var rædsom,» gjentog jeg — jeg var kommet i daarlig humør, jeg ved ikke hvorfor — «baade kuløren og faconen. Og saa daarlig som den unge dame holder sig! Tænk, det vakre hoved — og saa den lute nakken! Hun skulde have gymnastik. Men, lagde du merke til hendes maade at gaa paa? *Det* var det rare ved hende. Hun rører jo ikke gulvet. Og der var en rythme over hendes hele skikkelse, da hun f. eks. holdt barnet paa armen og le-

gede med det. Der var jo en plastisk skjønhed over hver bevægelse, noget vidunderlig graciøst i alle linjers samspil.»

Ragna stansede op midt paa veien og saa med drillende forundring op i mit ansigt.

«Jeg maa sige, du har et skarpt blik for den kvindelige skjønhed, Gerhard! Tør jeg spørge, er det her lægen eller esthetikeren, som har ordet?»

«Begge dele, kanske. Har jeg ikke ofte sagt dig, at efter min mening er det menneskelige legeme, naar det er i fuld rythmisk ligevægt, enten det er i hvile eller bevægelse, det skjønneste af alle skabningens mesterverker? Og saa — øieblikket efter — saa sidder hun der med sammenfaldne skuldre og slap ryg! Og saa den fæle, graa dragten! Hvad er det nu ogsaa for facon? Slig ser da *du* aldrig ud.»

Ragna lo høit. «Tak for komplimenten. Ja — det var da forresten et ganske merkeligt præstepar, de to. Tænk, heroppe i fjeldbygden. — Ja — jeg glæder mig rigtig til at omgaaes dem — især hende da!»

III.

Dette første møde blev da ogsaa, som Ragna havde ytret ønske om, indledningen til en ganske livlig omgang mellem præstegaarden og doktorhuset.

Min søster opdagede snart, at fru Nina elskede musik, havde en vakker, om end ikke udviklet sangstemme, og spillede godt piano. Og da hun selv var meget musikalsk og en virkelig ganske fremragende pianospiller, uddannet af vore bedste lærere, fik hun

snart istand smaa, ugentlige sammenkomster, hvor de da især dyrkede det firhændige samspil, der jo specielt er et saa godt surrogat for dem, der i en afsidesliggende dal aldrig kan besøge koncerter og høre den bedste klassiske musik.

Dette foregik saa alternativt deroppe og nede hos os. Mest, naar præsten var borte paa sit kalds vegne — og desværre, jeg maa tilføie — naar jeg ogsaa var ude paa *mit!*

Ragna blev snart meget glad i sin nye veninde, der vel næsten kunde være hendes datter, hvad alderen angik. Og det syntes at være gjensidigt.

Min søster meddelte mig stadig sine indtryk og observationer, eftersom hun lærte fru Nina og hendes forhold til sin strenge ægteherre nøiere at kjende.

— «Det er *han*, som vil hun skal klæde sig gammelt,» betror hun mig saaledes en dag, medens hun endnu sidder ved sit flygel, efterat fru Nina er gaaet, «uden noget slags fiffigt snit, og helst i graa farver. «Det passer bedst for en præstefrue paa landet,» siger han. Men — ved du, hvad jeg tror?» — Ragna føler sig meget skarpsindig — «at han er ræd for, at hun skal se for ung ud i forhold til ham! Og være altfor vakker — endda jeg virkelig ikke tror, hun har anelse om, at hun er noget merkelig pen. Men han er naturligvis jaloux han som andre mandfolk. Især de gamle med unge koner — uf!»

Og hun slaar idetsamme an nogle hidsige akkorder der betyder, at jeg ikke behøver at uleilige mig med noget svar.

— Jeg, for min del, havde forresten ikke tid til at dyrke omgangen deroppe i præstegaarden den høsten. Jeg var fremdeles optaget med mit literære

arbeide, der maatte være færdig inden jul. Og jeg havde mine syge og strævede desuden med bygningen og indredningen af det lille tuberkulosehjem, som jeg saa gjerne vilde have istand snarest mulig.

Præsten Hellermann og jeg mødtes derimod ikke saa sjelden paa nøitral grund og i embeds medfør. Han var naturligvis med baade i kommune- og fattigstyre. Og var paa sin kant ligesaa optaget og ivrig som jeg for at faa istand baade kommunalt sygehus og gamlehjem for de fattigste, og den slags forbedringer — bevares vel, i al tarvelighed, som det dengang kunde gjøres deroppe i en afstængt fjelddal, hvor den gamle slendrian, ikke mindst i hygienisk henseende, endnu raadede ubegrænset.

Han var meget dygtig og en meget god administrator, den samme præst. Med sit smukke ydre, sin veltalenhed og sit værdige, lidt fjerne væsen, imponerede han ogsaa paa menigheden. Og den ros skal ikke tilbageholdes: Han sparede sig heller ikke selv. Han havde nok allerede udrettet utrolige ting deroppe, sagde man. Mod mig var han altid meget høflig, meget behagelig at arbeide sammen med. Vi havde os mangen en lang passiar og drøftede indgaaende mange af dagens spørgsmaal — mest de, der dengang behandledes i dagspressen — vi fik post tre gange om ugen — naar vi gik sammen hjemover fra møder, eller vi stak indom hinandens kontorer for at konferere om de enkelte, konkrete tilfælde, vi — han som præst og jeg som doktor — kunde have at behandle efter fælles raadslagning.

Men jeg holdt mig nu helst til de mere nøitrale eller rent praktiske themaer: Vor egen politiske kamp, vi tilhørte jo begge høirepartiet, den euro-

pæiske situation — alle de nye industriprojekter, som begyndte at dukke op herhjemme etc. Instinktsmæssig undgik jeg de mere brændende spørgsmaal: «Religion» «moral»- «kvindesag»- «bohèmen» — alt dette, der da beskjæftigede sindene, ogsaa herhjemme og som bragte saa mange mennesker, selv af de samme kredse, til at tørne mod hinanden. Endog indenfor hjemmenes ramme reiste jo stridens bølger sig — gamle og unge, mænd og kvinder delte sig ofte i to fiendtlige og uforsonlige leire, der for altid jagede de gode husaander paa flugt.

Hvad nu hr. Hellermann angik, havde jeg straks en slags instinktsmæssig anelse om, at der her ogsaa var latent sprængstof tilstede, der ved given leilighed kunde komme til at eksplodere mellem os og saaledes blive skjæbnesvangert for vort eventuelle samarbeide og vor gode forstaaelse.

Men heri havde jeg dog ikke hr. pastoren ganske med mig. Han havde i disse sager aabenbart adskilligt paa hjerte, som han havde trang til at faa udtalt. Og da jeg var en mand ikke alene af hans egen samfundsklasse, men ogsaa læge, vilde han f. eks. gjerne føre samtalen ind paa det emne, der kanske mest af alle beskjæftigede sindene, «laa i luften», som man siger, just i disse — siden saa famøse «ottiaarene», jeg mener: *Forholdet mellem mand og kvinde.* Baade fra dets psykiske og dets fysiske side. Jeg vil ærlig sige, at jeg sommetider fandt hans iver og — ja nysgjerrighed — paa dette punkt noget usmagelig. Det er jo et ikke usædvanligt udslag af et strengt afholdende liv gjennem en længere ungdomstid, denne fristelse til rent magnetisk at føle

sig trukket hen mod det erotiske — og derfra videre mod det slibrige, det forbudte.

Han talte ogsaa gjerne om kvindens «udartning» — som han kaldte hendes større og større modvilje mod at faa mange børn.

«Kvindens svigten af sit moderkald» — «Hendes livs berettigelse» — «Hendes skjønne, tjenende opgave».

Her var han oprørt. Sædelig rystet.

Jeg svarede ham engang lidt kort, at dette jo var et spørgsmaal, jeg gjennem min personlige livsførelse og min virksomhed som læge, hvor mit specielle fag var tuberkulosebehandlingen, var kommet noget paa afstand. Min mening var dog den, at forholdet her var adskillig sammensat. Der var f. eks. én ting i den paagaaende diskussion om disse emner — ja, havde han ikke læst Ibsen?

Han rystede paa hovedet: Det kunde da aldrig falde ham ind!

Nu ja, der var en side ved sagen, som jeg gav min fulde tilslutning og som just nu behandledes af disse nyere digtere: Skulde en kvinde med glæde paatage sig at føde børn og videre bære de byrder, som dermed uopløselig er forbundet, maatte det først og fremst ske frivilligt og i kjærlighed. Det maatte da blive hendes største lykke at gjenfinde hos barnet den inderlige forening af sit eget væsen med alt det, hun elsker hos dets fader.

Et irriteret «hm — hm» fra præsten.

Men jeg vedblev: «Dette synes mig at være det naturgivne forhold. Og saaledes maa den nye bevægelse paa det punkt, betegnes som fuldt sædelig berettiget.»

Men præsten Hellermann likte slet ikke denne konklusion. Han begyndte at deklamere og snuble næsten over alle sine færdige argumenter:

«Kvindens pligt —», sagde han — og jeg tror ganske vist, han citerede baade Paulus og Petrus om «lydighed» og «stilhed» og «manden som kvindens hoved». Men jeg tilstaar, at jeg ofte lagde det døve øre til. Hvad kunde det nytte at diskutere, hvor der ikke fandtes tvivl eller nød?

Ja — ja. Vi skulde engang komme til at gjenoptage denne diskussion, præsten Hellermann og jeg — paa præmisser, skrevet med livets eget bankende blod. Og der skulde komme til at sprude gnister af vore kaarder, naar de krydsedes — indtil sprængstoffet fængede og ruiner af menneskjæbner laa omkring os!

Imidlertid lærte jeg da ogsaa efterhaanden den lille præstefrue nærmere at kjende. Og vi blev snart rigtig gode venner. Mest var det jo, fordi jeg ikke saa sjelden blev kaldt op til præstegaarden, naar børnene var syge eller utilpas.

For da var lille fru Nina bøiet og fuld af bekymring og ængstelse, rørende omsorgsfuld og til det yderste loyal ligeoverfor mine ordres.

Jeg kunde da imellem faa et glimt — et straaleglimt, kan jeg kalde det — af et yndigt ansigt, overdrysset med smilehuller, naar hun saa kunde flyve mig imøde for at fortælle mig den gode nyhed, at «nu er feberen borte» og alting «udmerket» og «i orden igjen!»

Som værdig præstefrue strævede hun nok ogsaa

paa sin side for at udfylde sin stilling og varetage alle de pligter, den paalagde hende ude i bygden. Naturligvis inspireret og ledet af hr. Hellermann selv.

Hun præsiderede nok baade i sjømandsmissionen og hedningemissionen og hvad det nu altsammen heder (*kvinde*foreninger naturligvis) med symøder og den slags.

Jeg kunde saa godt forestille mig det hele: Selvfølgelig indtog hun ved disse leiligheder hæderspladsen i sofaen, hvor kaffen først blev budt hende og saa de andre. Iført sin graa, daarligtsiddende dragt. Med sammensunkne skuldre og et snilt, beskedent, næsten bedende udtryk i de ærlige, blaa øine, medens hun hæderligt og redeligt prøvede at optræde værdigt og missionsbekymret og bygdeininteresseret og rigtig koselig oplagt mellem alle de tunge, gamle bondekoner.

For de u n g e kommer der nok ikke!

— Ja, saadan var hun, den lille fru Hellermann, dengang jeg først lærte hende at kjende.

Et godt lidet menneske og et pligtmenneske, det var hun.

— Ak, hvor jeg synes det er vanskelig at finde tilbage til denne første tid og fremkalde for mit indre syn denne lille, stille, bortgjemte og en liden smule forkrøblede kvindetilværelse, der var graa og farveløs som den askepotkjole, hun altid bar! Men som dog var som en fin og fremmed blomst, der var plantet i skyggen af fjelddalens tidlige skumringstime — og stod der med blege blade, paa en ludende stængel — og vidste intet om sig selv! —

«Nei, jeg synes dog, at Nina er og bliver latterlig uselvstændig!» siger Ragna en dag udover høsten, hun har været oppe i præstegaarden. Hun rører bogstaveligt talt ikke en lillefinger uden at spørge *ham* tilraads: 'Herman, kan Ludvig faa fire kager?' 'Kan Lizzie faa lov til at drikke tre kopper chokolade?' 'Kan lillegut gaa ud idag, tror du?' 'Skal han have vinterfrak paa?' — «Men kjære Dem,» kom jeg virkelig til at sige, 'er ikke dette at ulejlige og plage Deres hr. gemal da?' Hun svarede ikke straks. Bare saa paa mig. Med hovedet pludselig lidt bagover og den rare svajingen, hun har, ved du. Som straks gjør, at man føler sig saadan lidt sat udenfor — du kjender det. 'Herman *vil* det,' sagde hun saa endelig. — Og det er jo bare godt for mig, at han skjønner alting, kan De vide,' lagde hun til. Og saa var hun straks lidt mere fortrolig igjen. 'Jeg skal sige Dem, Herman er jo ligesaa gammel som min mama, ved De. Og mama giftede sig jo igjen omtrent paa samme tid som jeg. Og bryder sig mest om sin nye familie. Saa Herman maa være ligesom baade fader og moder for mig ogsaa, forstaar De nok.'

Dette «ogsaa» morede mig lidt. 'Det maa jo unegtelig være en noget aparte slags moder ialfald,' sagde jeg lidt tørt.

«Jeg tror, han er *snil*,» sagde Ragna.

«Kanske. Men det er nok «förbjudet att räta djuren» alligevel, tænker jeg.»

«Du snakker ligesom saa haanligt?»

«Ja, jeg liker ikke at se, hvad jeg vil kalde abnorme forhold i ægteskabet.»

«*Abnorme*? Taler du som læge?

«Det ogsaa,» svarede jeg grættent. Og gik min vei.

— Jeg ved ikke hvorfor, men det var ligesom jeg allerede dengang ganske instinktsmæssig gik og ventede paa, at noget galt skulde hænde. Hun var mig, trods alt, noget af en gaade, den lille fru Nina! Hun interesserede mig — og foruroligede mig. Bare ved at se ud, som hun gjorde, og være, som hun var.

IV.

Saa var julen der.

Der blev lidt mere bevægelse og selskabelighed rundt om i bygden.

Sorenskriveren deroppe havde en vakker og munter datter og to sønner i byen, som studerede. De havde venner med. Der var ogsaa et par andre unge damer i besøg.

Saa var der en aften stort selskab. Der blev leget julelege efter alle kunstens regler. Vi var allesammen med, gamle og unge.

Ja — ikke præsten. Han sad med sin uafladelige pibe i munden og dampede sammen med en to, tre andre værdigheder inde i sorenskriverens kontor.

Efterpaa satte Ragna sig til klaveret og spillede op til dans. Da blev det jo ungdommens tur alene.

Det er underligt, hvor godt jeg endnu husker denne lille episode:

En af de unge herrer havde den dristighed at gaa lige hen og engagere præstefruen! Hun sad naturligvis i sofaen ved siden af værtinden.

Og jeg tænkte: Hvad vil hun *nu* gjøre?

Hun havde straks reist sig op med noget vist spontant i bevægelsen. Og jeg saa at der idetsamme strøg noget underligt hen over hendes ansigt. Ja — var jeg ikke bange for at kaldes affekteret — jeg vilde vove udtrykket *glædesgys*. For det var virkelig ligesom en blanding af angst og lykke paa én gang.

Og den unge herre lagde armen om hendes liv. I samme øieblik rettede hun sig op med en pludselig spænstighed i hele legemet, saa skuldrenes vakre linjer og bystens fine bue kom tilsyne — og idet hun saa hævede hovedet, lod hun sig af sin kavaler *føre* ind i dansen! Jeg bruger det lidt høitidelige ord. Men jeg maatte idetsamme tænke paa en svane, der fra strandbredden skyder sig ud i det dybe, blanke vand. Og den glider udover — høibaaren, rank — og *er sig selv nok!*

Hendes herre var tydeligvis en forsterangs danser.

Musiken var en af disse lidt sentimentale, men melodiske engelske valse, der blev danset meget langsomt. De var netop begyndt at komme paa mode inde i hovedstaden.

Der kom ingen andre par paa gulvet. Uvilkaarlig fulgte alles øine de to.

Det maatte ogsaa blive som noget af en aabenbaring for alle dem, der kjendte hende, at se fru Nina danse. Saa graciøst og blødt i rhytmen, saa skjønt i linjen, let og dog med en vis dvælende tyngde — i en blanding af hengivelse og følsomt sværmeri.

Man skjønte, at i dette øieblik eksisterede der *intet* for hende udenfor hendes dans! Med sit musikalske øre og sit hele legeme fulgte hun, vistnok rent in-

stinktmæssig, den bløde, elegiske melodi, den vuggende, halvt sensuelle valsetakt.

Og de dansede — dansede. Det var, som ingen af dem blev træt eller tænkte paa at høre op.

— Præsten kom pludselig ind fra sideværelset og stansede op i døren. Han var i samtale med en af bygdens første gaardeiere, ordfører, stortingsmandsemne, kjendt som en snever pietist.

«Men kjære Nina da!»

Hun valsede netop forbi, hvor han stod, og mødte hans øine. Stemmen var ikke helt bestemt at tyde. Den *kunde* endog med lidt god vilje gaa for at være lidt, en liden smule spøgende. Men blikket —

Jeg opfangede det ogsaa.

Fru Nina stansede øieblikkelig op og gjorde sig fri for sin dansers arm. «Tak — nei tak — jeg danser igrunden slet ikke. Jeg mener — jeg pleier ikke — De skjønner nok — en værdig præstekone.» Hun prøvede, i sin forfjamselse, en spøgende tone —

Og et minut efter — medens den unge herre fulgte hende i hælene, ivrig protesterende og forsikrende, at hun dansede enestaaende, at det ikke «var jul mer end én gang om aaret,» og at naar præstefruen var saa ung og saa etc. —

— var fru Nina atter sunket ned i sofaen ved siden af sorenskriverinden, der vel kunde være saa meget som tre gange saa gammel som hun selv. Og som man nu saa hende der, i sin sorte, høihalsede silkekjole uden nogensomhelst slags letsindig paapyntning og med det ludende hoved og de sammenfaldne skuldre — saa var der i øieblikket heller slet ikke den motsætning mellem de to, som man skulde tro!

———————

Jeg tror ikke, denne lille episode vilde have gjort et saa varigt indtryk paa mig, hvis den ikke var kommet til at staa i forbindelse med saa meget af, hvad der skeede *siden*.

Men jeg erindrer, at jeg dog gjorde mig selv det spørsmaal bagefter, hvorledes det kunde være muligt for en ung, myg og frygtsom og — jeg kan vel bruge ordet — saa vel dressert kvinde som den lille fru Hellermann, der vel nu havde været gift med sin værdige hr. pastor i seks — syv samfulde aar — saadan i et eneste øieblik at kaste al disciplin, al feighed og al forsigtighed tilside — og handle stik imod alle hans principer og formaninger og — rent ud sagt — ordres?

Det syntes at maatte forklares ved, at der var noget sterkt imperativt, en bunden livsenergi og livslyst hos hende, der i visse momenter reiste sig og skjøv alt andet tilside. Jeg satte det uvilkaarlig i forbindelse med den sikre rhytme og smidighed, som til enkelte øieblikke saa souveraint kunde beherske hendes hele legeme, og som til daglig gav sig udslag i den eiendommelig svævende, lydløse gang, jeg allerede ved mit første møde med hende ikke kunde andet end blive opmerksom paa.

Men jeg *forstod* endnu ikke —

Saa hændte der noget allerede den paafølgende sommer, der ikke alene bestyrkede disse indtryk, men bidrog til at forsterke dem og bringe dem ind paa nye baner.

V.

Det var en af de første dage i juni, en formiddag, at jeg paa veien ned fra sygehuset tog stien gjennem skoven bort til præstegaarden. Der stod en artikel i et af de tidsskrifter, jeg holdt, som jeg vidste vilde interessere præsten.

Det var en ualmindelig skjøn dag.

Sommetider synes jeg, der kan være noget vist tørt og farveløst i atmosfæren paa forsommeren her i Norge. Men denne dag var just dagen efter regn. Himlen var høi og blaa, med et næsten umerkeligt slør av fugtighed, der gav luften en mere mat, gylden tone, og lagde som en ny friskhed og glitter over alle blade og blomster. Inde i skoven, hvor fjeldbækken endnu var kraftig og skummende efter snesmeltningen, frembragte den sterke sol paa naaletrærne en herlig harpiksduft, som en følte var sund baade for legeme og sjæl. Der var en fryd at gaa der paa den fugtige mose og se de smaa, blanke draaber paa barnaalene, som spillede i alle solspektrets farver.

Ja, naar jeg ser tilbage paa den formiddag, saa staar den endnu for mig som den skjønneste, jeg har oplevet her i Norges dale!

— Jeg dvæler saa meget ved dette, fordi det stemte saa underlig ind i den lille oplevelse — jeg siger «lille», men den var igrunden stor, ja, meget stor for mig — som for al tid blev bundet til denne formiddags forklarede skjønhed!

— Jeg havde passert kloppen og kom gjennem den lille granskov, henimod den vakre «festplads» lige ved præstegaardsjordet, hvor de store løvtrær med

sine høie, knudrede stammer nu i solskinnet frembragte et vidunderligt spil af lys og skygge hen over det korte grønsvær, spettet med alle vaarens villige smaa blomster.

— Idetsamme stansede jeg uvilkaarlig op. Lyden af en dæmpet, men klar og høi sopran naaede mit øre, medens en underlig, flagrende bevægelse af en skikkelse, et barns eller en ung kvindes, kom tilsyne gjennem de sidste par graner, der endnu skyggede for den helt frie utsigt til pladsen. Indimellem sangen lød der nogle jublende barnehvin —

Jeg nærmede mig forsigtig, og bag en af de tætte graner kunde jeg se alt, hvad der foregik:

Paa en høi barnestol derhenne, hvor der var bord og bænke, sad præstefamiliens yngste søn. Det var ham, som udstødte de smaa jubelskrig. Paa bordet ved siden af laa sytøi og nogle aviser.

Men, foran ham — ude i sollyset — mellem stammernes søiler — henover trækronernes lunefulde skyggespil paa den tætte græsbund — medens de blomstrende hæggebuske langs gjærdet dannede som et levende hegn mellem hende og præstegaarden — præstegaardsvinduerne — der dansede fru Nina, præstefruen i bygden, den korrekte og strenge hr. Hellermanns frue, plus datter og elev, i egen person, med opløst haar og som med flagrende, hvide vinger, en improviseret balletsolo — jeg havde nær sagt — efter alle kunstens regler!

Hun var vistnok iført sin graa askepotkjole, som hun pleiede, men den skjultes næsten under et hvidt, klart schawl, som var draperet omkring den hele skikkelse og lignede et stort, hvidt slør. Hun holdt det med begge hænder, svingende det afvekslende

til siderne eller bagover nakken og hovedet efter dansens forskjellige trin og bevægelser. Hendes hele legeme var let og mygt og paa samme tid spænstigt som en fin pointers. Hovedet havde hun kastet noget bagover, men øinene saa frem for sig med et underlig sterkt, og paa samme tid tilsløret udtryk, der havde noget af ekstasen over sig. De hvide tænder skinnede i den halvaabne mund med de mange spillende smilehuller omkring, og det krusede, gyldne haar stod som en glorie om hendes pande!

Musiken var, som jeg allerede havde hørt det inde i skoven, hendes sang. Det var den engelske vals, som hun havde danset efter i julen! Jeg kjendte den straks igjen, den bløde, elegiske og paa samme tid erotisk eggende melodi. Kun lød den endnu mere vemodig sværmerisk under den lyse, rene stemmes følelsesfulde sordin. For det var altsammen dæmpet, som under fortryllelsen af et eventyrets drømmespil!

Og sandelig — under den blaa himmelkuppel — omgivet af skjærsommerens hele poetiske sceneri — mod et bagtæppe af hæggebuskenes hvide blomsterslør, hvis duft ogsaa fyldte hele atmosfæren — der svævede hun jo selv som en eventyrets alf omkring mellem de hvide stammer — over de blomsterklædte tuer! De smaa fødder i lave sko rørte næsten ikke jorden, idet hun snart med sagte, vuggende valsetrin bøiede sig let og graciøst fra den ene side til den anden, snart i et heftig accelererende tempo hvirvlede sig i hurtigere, vildere dreininger — indtil hun pludselig stansede op, hævede sig paa taaspidsen med høit løftet hoved — ak, var *dette* den ludende, lille præstefrue med de forsagte, sammen-

faldne skuldre? — og saa endelig afsluttede det udførte «pas» med en dyb kompliment for det forsamlede publikum — det vil her sige den lille gut borte i den høie stol, der rigtignok ogsaa syntes at paaskjønne forestillingen! Thi det var paa det punkt, at applausen gav sig udtryk i disse intense, smaa, lykkelige fuglehvin, som jeg allerede paa lang afstand havde hørt inde fra skoven.

Saa blev hun staaende et øieblik stille, lidt stakaandet, med haanden paa hjertet —

— Indtil atter det hvide slør løftedes i flagrende, graciøse bevægelser — og dansen og sangen begyndte paanyt!

Ak, den lille danserinde syntes at befinde sig i en underlig tilstand af henrykkelse, der fuldstændig bragte hende til at glemme baade tid og sted — samt det hele borgerlige livs prosaiske nøgternhed og dermed forbundne værdighed og alvor!

— Med engang forstummede sangen, og dansen stansede op. Eventyrets klokke slog tolv.

— Hun havde tydelig hørt eller seet noget i retning af mennesker derhenne fra den store, mørkebrune præstegaardsbygning med de mange hvidrammede vinduer.

Som et pludselig skydække, der glider foran solen og i et sekund forvandler hele naturen, dæmper lyset og bleger farverne — saaledes sænkede der sig i samme nu en kold graa skygge over hendes ansigt — over hele hendes person.

Metamorphosen var forbi.

Og nakken bøiede sig. Skuldrene faldt sammen. Det hvide slør forvandledes til et almindeligt strikketørklæde, som hun trak godt omkring sig. Og idet

hun skyndsomt snoede sit haar op i den vanlige knude i nakken — tog hun atter plads paa bænken ved siden af gutten — greb sytøiet, som laa paa bordet — og begyndte at sy — —

Jeg blev staaende et øieblik uvis — og som tryllebunden.

Det havde været et underligt syn. Som skjønhedsaabenbaring sælsomt betagende. I sin eiendommelighed virkende med noget gribende — næsten uhyggeligt: En menneskelig metamorphose — som en herlig sommerfugl, der springer frem af sit puppehylster og svinger sig op i sollyset — lykkelig legende — og i sit eget element — og som atter kryber ind i sit graa hylster, formløst, uelastisk og tæt ved jorden!

— Nei — jeg *kunde* ikke udføre mit ærinde og bringe præsten Hellermann hans læsning i dette øieblik.

Jeg listede mig tilbage gjennem skoven igjen og ned til mig selv.

Hvorfor? Ja, hvorfor?

Noget havde det vel sin grund i, at det, rent instinktmæssig forekom mig som en slags helligbrøde, i dette øieblik at bryde ind paa fru Ninas enemerker og saa at sige trænge mig ind i hendes hemmelighed ved pludselig at præsentere mig som tilskuer og medvider — hvor ufrivillig det end havde været og hvor sympatisk, diskret — ja, beundrende, jeg end vilde stille mig.

Men der var ogsaa noget andet:

Jeg følte mig med engang saa underlig nedtrykt. Ganske beklemt og i vildrede med mig selv. Mine tanker var som trykket ud af sin logiske sammenhæng.

Jeg begyndte i denne unge kvindes liv at skimte noget af en menneskelig tragedie. En tvedelt eksistense. Et ydre og et indre menneske. Som endnu ikke var sig bevidst at leve i uforsonligt fiendskap og uafladelig kamp. Men som, foreløbig ialfald, bare legte skjul med hinanden, og forsøgte at holde hinanden i schack. For den ene tings skyld: At holde tilværelsen som den nu engang var anlagt, gaaende!

Og det kom for mig som om jeg ogsaa selv nu maatte ind paa noget nyt. Videre, vanskeligere. Jeg stod vistnok her ligeoverfor en ny gaade. Men der var ogsaa i samme øieblik skudt noget andet op — en spontan indskydelse kan jeg kalde det — i mit eget sind. Noget kompliceret, som jeg ikke selv kunde gjøre mig rede for: Jeg syntes, jeg pludselig var stillet foran en *ny opgave*. Jeg var lige til randen opfyldt af en saar medlidenhed, en ømhed, et brændende ønske om at kunne forstaa — og paa samme tid beskytte, hjælpe! Om jeg nu kunde prøve at lede dette farlige spil af ubrugte menneskelige evner ind paa andre baner! Hvor de kunde finde en tryggere og — skal jeg kalde det, mere almen — sjælelig befrielse!

Men — hvorledes?

Jeg saa pludselig for mig billedet af dagliglivet, som det førtes deroppe i den store præstegaard med de mange vinduer og de store værelser. De mange slags pligter, der hver dag øvedes, med udnyttelse af alle en ung kvindes kræfter, under overopsyn af en streng skikkelse med selvbevidst hævet hoved og kolde øine, seende ovenfra nedad. Og jeg syntes jeg hørte en klangfuld, men noget slæbende stemme, der let antager en lidt træt hæshed, naar

den henvendes til hustruen: «Nina, har du gjort det? Nina, skaf os det! Nina, sørg for, at der er ro i barnekammeret — det forstyrrer mig —»

Og det blege, lidt forskrækkede ansigt med de milde, gode øine, der ikke synes at kjende svig, og som løfter sig op mod ham i villig underkastelse.

Og jeg hører i samme øieblik, som et ekko:

— «Herman, skal Ludvig have fire kager? Kan Lizzie faa tre kopper chocolade?»

Og hun reiser sig straks fra sin sammensunkne stilling og glider lydløst over gulvet og gjør — som han befaler —

———

— — Men hvis nogen her vil stanse mig og sige med overlegen verdensklogskab: «Vi trænger ingen af dine psychologiske omskrivninger, min kjære ven! Du havde simpelthen gaaet hen og forelsket dig i den samme fru Nina — *det* var nok det «psychologiske moment» ved denne hændelse» —

Ja, saa vil jeg svare: Vel. Lad os ogsaa se *den* sandhed i øinene. Hvad kommer det sagen ved? Jeg gjør mig til hendes bedste ven, hvis hun vil tage mod mit venskab. Er det ikke nok?

Resten vedkommer ingen anden end mig selv. — De forstaar?

— Men for en sterk aroma de havde de dryssende, hvide hæggeblomster —

Den junidag i Norges fjelddal!

VI

Vi begyndte udover vinteren, præsten Hellermanns og vi sammen, at læse Shakespeare.

Det var *min* idé.

— Naar jeg *nu* tænker mig tilbage til denne periode — tænker paa alle mine planer — den iver, som jeg udviklede — den faste tro, der hjalp mig over alle vanskeligheder — ja, menneskene vilde vel forundre sig over, at en mand op i sine ældre aar, med livserfaring, med omfattende læsning, med den udvikling, som stadige reiser og samvær med mennesker af alle nationer og alle stænder giver — at en saadan mand kunde være saa naiv og hengive sig til saadanne illusioner!

Men, for mig stod den sandhed i første række: At jeg her hos denne unge kvinde havde et blødt, plastisk menneskemateriale at arbeide med. Og at de virkelig store og gedigne værdier, jeg nu vilde prøve at tilføre hende, vilde udfylde et tomrum i hendes tilværelse.

Og jeg havde endog viselig beregnet, at jeg her vilde kunne sikre mig den vigtigste og bedste assistance, der kunde ønskes: Hendes mands bifald og interesse.

Paa dette punkt forregnede jeg mig heller ikke.

— Vi begyndte altsaa med en liden Shakespeare klub. En gang om ugen. Medens de to damer broderede, veksledes vi herrer til at læse høit. Vi benyttede naturligvis en bedst mulig oversættelse.

Vi blev allesammen straks meget interesserede. Shakespeare taler jo med en røst, der altid er lige

sterk og frisk og nærved. Og hans ord naar til ethvert hjerte, fordi han aldrig gaar utenom det, som til alle tider er sandt og menneskeligt.

Fru Nina lyttede ogsaa *meget* opmerksomt. Med en vis spændt mine, hvori der blandedes noget af en ængstelig respekt, som var meget morsom at iagttage.

Det var vel paa en vis for hende en ny verden, hun her fik indblik i. Men den kamp mellem det gode og det onde i menneskene, som var dens hovedindhold, var dog ogsaa kommet *hende* nær. *Her* saa hun jo bare altsammen forstørret. Sterke farver. Sterkt lys. Voldsomme lidenskaber og djævelsk ondskab, stillet ligeoverfor himmelsk godhed, renhed og skjønhed! Hendes øine udvidedes, og den horisont, hun hidtil havde stirret imod, løftede sig og gav plads for længere udsyn, med nye, vidunderlige billeder!

Macbeth, Hamlet, Kjøbmanden fra Venedig — og Romeo og Julie —

Min pædagogiske sans reagerede *ikke* mod dette kjærlighedsdrama. Præsten saa heller ikke andet deri end noget fjernt, middelalderligt! Det kom da ikke os ved! Og disse sterke effekter — mord, gift, dolk — hvilke tider!

— Flere af disse dramaer bragte os ogsaa nærmere renaissancens Italien med dens specielle blomstring i kunst og arkitektur i dette land. Her havde jeg noget af mit specielle felt, det vil sige, jeg havde flere gange besøgt de store kunstcentra, Venedig, Florentz, Neapel og Rom, og desforuden læst om disse epoker, hvad jeg kunde overkomme. Nu kunde jeg bringe med til nærmere orientering en hel del fotografier, billedverker, afstøbninger etc., som jeg i aarenes løb havde samlet.

Præsten Hellermann, der selv besad gode kundskaber og særlig interesserede sig for kirkelig kunst, undergik virkelig i denne tid en vis forvandling. Han havde i sin ungdom opholdt sig et aar i Tyskland, havde været i Dresden og München og seet de udmerkede gallerier der. Nu lededes hans lyst og tanker til at fortsætte og videre udvikle dette kjendskab til kunstens guldalder. Vi kom jo via Rom tilbage til de klassiske tider, den græsk-romerske historie, hvori han ogsaa var vel hjemme. Derfra til dens fortsættelse gjennem den kirkelige kunst og arkitektur under paverne — indtil vi saa stansede ved Michel Angelo og her især ved hans «Sixtinske Kapel».

Derfra havde jeg netop mit største udvalg av billeder, for intet var for mig saa underbart, saa gribende og saa storslagent som dette. Jeg fordybede mig atter i mine Romerindringer. Jeg kunde fortælle personlige oplevelser fra de forskjellige steder og de forskjellige mennesker, jeg var kommet i berøring med. Præsten Hellermann huskede ogsaa sine klassikere. Han forklarede og belærede lidt vidtløftig — hvad der egentlig ikke var paakrævet som illustration af det foreliggende. Men han likte at være à jour, og han likte at docere — han havde jo ikke for intet været afgudsdyrket lærer ved en høiere pigeskole!

Kort sagt, vi svælgede allesammen, hver paa vor manér, i de store mestere og de store, historiske epoker.

Ragna, der ogsaa personlig havde besøgt disse steder, var lutter liv og sjæl. Og fru Nina saa fra den ene til den anden, og sugede ind skjønhedsindtryk og lærdom, men først og sidst — hvad der egentlig

fra begyndelsen af *ikke* var opstillet paa mit program — en brændende higen og lyst til *selv* at reise — reise til Italien!

«Aa — tænk, om *jeg* ogsaa engang kunde komme til Rom!»

Hendes kinder flammede, de blaa øine saa op mod ægtemandens, store, bedende, straalende av euthusiasme.

«Ja — hvorfor ikke?»

Præsten Hellermann havde ogsaa faaet reisefeber: Han havde da ogsaa engang syntes, det hørte til en mands kulturudvikling at komme til Italien. Før havde denne reise været saa uforholdsmæssig besværlig, kostbar, og taget saa lang tid. Men *nu* var der jo kommet store hurtigtog, uhyre mange lettelser paa alle maader. Man reiste billigere, bekvemmere. Man burde jo bryde ud, medens man endnu havde noget af ungdommen i sig. Man blev rent mosegroet heroppe i fjeldbygden!

«Aa — Herman!»

Fru Nina brydde sig ikke om, at vi var vidner. Hun bare kastede sig om halsen paa sin mand. Hun havde taarer i øinene. Hun var ude af sig selv af taknemmelighed. Hun bare gjentog: «Aa — Herman — Herman — er det muligt — er det sandt?» Og hun begyndte at klappe i hænderne og gjøre nogle merkelige balletsprang bortover gulvet —

«Men Nina da — jeg tror, du er aldeles forrykt. Sligt gaar da ikke an!» Han trampede med foden. Hans stemme havde denne lidt tørre hæshed: «Skal du da aldrig blive voksen?»

Og sommerfuglevingerne foldede sig atter sammen. Hun krøb igjen ind i sit graa hylster og satte sig

stille bort ved fotografierne, medens hun anstrængte sig for at undertrykke en hiksten, der truede med at slaa ud i graad. Saa sagde hun ganske sagte: «Jeg kunde ikke gjøre for, at jeg blev saa glad.»

«Ja, du har da lov til at være glad, kan du skjønne,» sagde præsten i en formildet tone. «Men sig mig — har du tænkt paa børnene?»

Ragna og jeg havde vænnet os til, uden at lade som vi ændsede det, at bivaane slige smaa scener med disse udbrud af en ubevidst brutalitet hos den ellers saa værdige præst ligeoverfor hans lille barnehustru. Det var en diplomatisk *modus vivendi*, som vi forstod, vi maatte underkaste os —

Men nu greb vi ind.

Hvis de ønskede det, skulde Ragna gjerne under deres fraværelse bo i præstegaarden og gjøre sit bedste. Og jeg tilsagde min assistance med det nøiagtigste eftersyn som doktor.

— Saa blev altsaa resultatet af min underfundige pædagogik gjennem vinterens maaneder, at Hellermanns skulde reise en seks ugers tur til Italien den paafølgende høst, saa tidligt, præsten kunde komme bort fra sit embede!

Jeg for min del maatte jo ogsaa være vel fornøiet!

Fru Ninas tanker var kommet ind i en anden verden. Hun havde noget stort, positivt at glæde sig til, noget, som passede baade for hendes alder og hendes temperament.

«Desuden,» sagde jeg til mig selv, «vilde alt dette kunne tjene som en art lynafleder for visse *andre* skjulte, kunstneriske tilbøieligheder hos hende, der ellers vilde give sig ganske eiendommelige og ikke

ufarlige udslag — f. eks. i balletsoloer under aaben himmel!»

Nu saa hun jo alt i det gyldneste skjær af sin ubrugte barnefantasi. Og forberedte sig med en næsten rørende iver, gjennem læsning og samtaler, til at føres ind i denne høie og eventyrlige verden, som dengang for det meste hos al ungdom tog sin inkarnation i dette ene ord: *Italien.*

Havde jeg nu ikke viselig beregnet alle foreliggende faktorer? Og lagt alle traade vel tilrette for den hele plans videre realisation?

Kunde jeg nu ikke allerede paa forhaand med en viss indre tilfredsstillelse notere, at jeg havde hjulpet en menneskeskjæbne over i et andet, sundere og lykkeligere spor — uden paa nogen maade at gribe forstyrrende ind i hendes allerede fast etablerede livsforhold?

— Men, ak — det gaar nok saa mangen gang med os mennesker som i det dybe sagn om Balders død.

Her gror altid paa vor jord den vækst, der unddrager sig vort speidende, vagtsomme øie.

Og medens vi stirrer mod lysningen fra en ny og gladere dag, som vi synes at skimte i horisonten — saa skjæres i det dulgte allerede af denne skjulte plante den dødbringende pil, der, lagt i den blinde Høds haand, vil vide at træffe sit maal: Det menneskelige hjerte.

Blinde?

VII.

Det begyndte at blive livligt i R.dalen den paafølgende vaar. Arbeidet paa den vordende jernbane, der var udstukket og fuldt planlagt, tog nu mere fart. Linjen førtes paa min side elven. Mine smaa yndlingsspadserture opover veien langs elvebredden var blevet rent ødelagte for mig. Rundt omkring baade ovenfor og nedenfor, blev der brudt sten og gravet og mineret, dag ud og dag ind, medens det smaldt i aasene, og sten og jord føg en om ørene. Fuldt af folk var der ogsaa. Arbeidere og formænd og ingeniører og direktører. Jeg blev enig med præsten. Han spaaede sandt og gruede sig med rette. Udover sommeren var der mere end nok baade af fyld og «umoralskhed,» som han sagde. Og ulykkestilfælder i større og mindre skala var der ogsaa rigelig tilgang paa for en doktor, naar han desuden havde al sin anden praksis ved siden af.

Jeg var glad over, at min kollega ventedes hjem fra sin jordomseiling med det allerførste. Det passede mig ikke for mine specielle studiers skyld at have min tid *for* optaget. Og jeg beholdt jo i alle fald tuberkulosehjemmet, som var mit eget specielle omraade.

Desuden begyndte jeg at stunde mod at komme ud, ud at reise, nedover til de store studiecentrer for at sætte mig ind i, hvad der eksperimenteredes med, og hvilke erfaringer man der gjorde.

Ja — og saa efter sydens sol og gamle mure og gammel kunst!

Kanske til vinteren, naar de høie herskaber oppe

i præstegaarden var vendt tilbage fra sin Italiafart, og vor vagttjeneste var forbi, saa kunde Ragna og jeg sætte os i bevægelse.

— Men nu har vi altsaa sommeren foran os. Og trods jernbaneanlæggene med sine skyggesider straaler R.dalen i sin friske, herlige skjønhed. Og eng og skov og blomst og bær gror og tager form og lød og fylde efter naturens evige love.

Og oppe paa fjeldvidden, der skinner jøkelen i sølvblank glans over tinderne, og luften leger i lys og sol, og dirrer over vand og myr og fjeld og sæterstuer med sine skifertag, der flimrer som rindende vand under solstraalerne.

Deroppe har jeg leiet mig en liden sæter nær et fiskevand. Jeg vil bo der nogle sommeruger i juli. For da er kollega «Globetrotteren» sikkert hjemme igjen. Jeg elsker mit norske høifjeld med hele min ungdoms kjærlighed. Der har jeg fundet mit legems helsebod og min sjæls livseliksir. — Og der har jeg ogsaa søgt og fundet nærmere til den fred, som «*ikke* er den, som verden giver!»

— Præsteparret har lovet at besøge Ragna og mig deroppe nogle dage i sommer. Jeg glæder mig til at se lille fru Nina «hoppe paa letten fod over lyngen». Hun har jo allerede faaet et lysere udtryk i sine øine. Og jeg er hendes ven, som hun har tillid til, og som hun instinktmæssig føler forstaar hende bedre end de andre, og som hun ved vil hende bare vel.

— Saa jeg glæder mig til sommeren. Jeg er gladere end paa lange tider — ja, end paa mange, mange aar, kan jeg sige!

Er der nogen, som her vil møde mig med et surt smil?

Hør, I sure, hvad jeg vil svare:

Ak, lad ikke møl og rust faa lov til at tære og fortære det levende liv i Eders egen sjæl — koste, hvad det koste vil!

En blanksleben klinge, et skjold — med rifter og skrammer og buler, velan — men uten plet — saa længe den svære livets strid er os betroet. Dertil hjælpe os Gud.

Men — heller ingen *hjerteforkalkning*.

For «fra hjertet udgaar livet».

Det levende liv. Husk det!

VIII.

Hvordan var det nu, dette begyndte?

Jeg maa stanse og tænke mig om:

Det blev en ualmindelig skjøn sommer. Lidt tør for jordbrugerne nede i dalen — men for høifjeldsverdenen blev den noget helt underbart.

Jeg kalder det: Høifjeldsverdenen. For den er ligesom noget af en jord for sig. Og med sin egen himmel! Og de mennesker som færdes der, er flyttet op, ud af sit hverdagslivs hele atmosfære. Døren bag dem er stængt. Aflukket. Sommetider, naar de har klatret op paa toppen af et eller andet fjeld og faar et glimt af dalen — elven, husene, skolerne, kirkerne saa tænker de: «Dernede lever de *andre*. Tæt paa hinanden. Op efter hinandens albuer. Hvorledes mon det maa være? De er os fremmede.»

— Ragna og jeg sad hver aften ude paa vor lille sæterveranda, og saa ud over de store og smaa fjeld-

vand, de nære og fjerne fjelde, de hvide tinder borte i horisonten, naar solen holdt paa at gaa ned. Den bruger ligesom saa lang tid til det heroppe. Violette og gyldne, purpurfarvede og sterkt vinrøde skyer og banker samles lidt efter lidt om den i rækker og rader. Den ene over den anden.

Det bliver fjerne, gyldne drømmelande, omgivet af perlemorskinnende, ligesom gjennemsigtige, bleggrønne luftlag, der ikke hører jorden til.

Og det stolte, blanke vand dernede — vi har det ret nedenfor os — tager imod de straalende billeder fra oven — og Homers «det vinfarvede hav» kommer mig ofte isinde.

— Nu er der ikke mere end to dage til vore ventede gjæster skal komme. «Bare veiret holder sig.» siger vi begge. — —

Fru Nina havde aldrig seet høifjeldet. Vi glædede os til at se hendes ansigt ligesom *aabne* sig. Og hendes hele væsen ranke sig op og strække sig ud mod den vide, høie horisont, der vil forekomme hendes forundrede øine som noget af uendeligheten.

Og som hun vilde aande i den sterke, rene luft! Den er jo i sig selv rigtig en Hebes drik.

—Samme aften bragte posten brev, adresseret til Ragna.

«Naa?» Jeg lagde merke til, at min stemme var lidt ukjendelig.

«Jo da, de kommer. Men, nu skal du høre: De har havt besøg af hendes moder paa gjennemreise. Hun skal paa Nordlandstur. Men hendes broder, du ved Fritz, ingeniøren, er helt uventet kommet fra Dresden og skal være der hele ferien. Nina er henrykt. Stakkels, — det er jo det eneste, hun har af *sit*.

Hun elsker den broder. Men — gemalen har faaet forfald.»

Jeg maa have gjort en ufrivillig bevægelse.

— «Tag det ikke *for* trist,» siger Ragna og er skøieragtig.

«Han maa reise ind til nabopræsten, som er blevet syg, og præke for ham paa søndag. Men mandag kommer han op og vil gjerne blive over tirsdag.»

«Saa har vi fem dage til turer. Bare veiret holder sig!»

«Veiret holder sig nok,» siger Ragna, som vedbliver at læse op af brevet: «Fritz og ingeniør Weyler, som er en god ven af Fritz, og som vi derfor nu har været meget sammen med, kommer ogsaa med opover. De har faaet værelse paa storsæteren. Men jeg er bange, de vil komme til at overhænge Dere borte i lillesæteren. Men jeg *kunde* jo ikke reise fra Fritz —»

Nei, naturligvis. Jeg ser straks billedet i aanden: Nina *uden* sin værdige og strenge herre og husbond. Og med en ung broder ved siden! Det maa blive et rart syn.

Den anden ingeniør har vi seet nogle gange. En kjæk, pen kar — og dertil velopdragen, næsten beleven — havde jeg nær sagt, hvis det ikke lød saa gammeldags — i sit væsen. Der udvikler sig jo for tiden en type, som gjør i at være brusque og hensynsløs — bare saakaldt natur. Han hørte ikke til dem.

— Nina kom.

Og var overvundet i samme øieblik. Som jeg havde tænkt. Hun var i en eneste henrykkelse. Og jeg saa undrende paa, hvorledes hendes hele væsen

ligesom fyldtes lidt efter lidt af noget nyt, af et slags impulsivt, nyfødt livsbegjær, heroppe i denne lysfyldte verden, der kun kjender grænser i luftige, blaa fjeldrækker og sneglinsende tinder, der synes at bære lige ind i evigheden!

Portene *smaldt* igjen efter hende. Det var, som om jeg hørte lyden med mine fysiske øren.

Hver dag gjorde vi lange ture. Niste havde vi med i vore rypesække. Og kaffekjedel. Og vi kunde blive borte over halve dagen. De to ingeniører naturligvis i vort følge. Som oftest ogsaa en af mine gamle studiekamerater, der pludselig dukkede op derborte paa storsæteren, han ogsaa. Det var en god, gammel ven, saa selskabet maatte siges at være vel sammensat.

Det var en fryd at vise Nina alle vore «steder».

Jeg synes ogsaa, jeg paa en vis ser dem for første gang, naar jeg følger, hvorledes hun med en slags spændt opdagelsesfeber, altid nogen skridt foran os andre, springer bortover fjeldet det sidste stykke eller klatrer opover den sidste afsats for at naa toppen før nogen anden.

Og for en appetit! Og for en umiddelbarhed! Lange aar bortgjemt, indklemt, bundet! Meddelsom er hun blevet, fuld af udraab, af henrykkelsesbetegnelser, som jeg aldrig havde tænkt var lagret i hendes hjerne.

Der holder paa at frigjøre sig noget hos hende, vikle sig ud af svøbet — der er baand og bøiler, som brister.

Og jeg siger imellem næsten med vemod til mig selv:

Herregud — er hun da virkelig *saa* ung?

Den graa kjolen har hun endogsaa lagt efter sig dernede i dalen. Askepotklæderne. Hun er i lyse dragter, korte, praktiske, lette at bevæge sig i. Paa hovedet ingenting — eller noget i retning af en sailorshat!

«Jeg synes, vor lille præstefrue er kommet ind under «forvandlingens lov» i kjoleveien ogsaa,» siger jeg en dag til Ragna.

Og Ragna ler. Hun morer sig altid over min uovervindelige antipathi mod «den graa». «Det er moderen, ser du,» svarer hun. «Hun er jo meget rig, ved du. Og Nina har fortalt mig, at Herman har saadan respekt for hende, at han ikke tør indvende et muk. Ja, det har han godt af!»

«Forvandlingens lov.»

Hvor et ord som dette kan faa betydning, blive indholdsrigt paa dyb sandhed! Hvor farligt er det ikke at give sig ind under en *lov*. Og vi tager det saa let i vor mund.

Kan man forvandles, f. eks. — og saa med et staa stille?

Maa man ikke løbe linen ud?

Maa man?

Jeg ser paa fru Nina hver dag. Og jeg ser, at hun hver dag er ny. Det vil sige, at der er kommet noget nyt til.

Hendes gang er blevet endnu mere svævende. Hun gaar som paa luft. Naar hun klatrer opefter fjeldvæggen, bæres hun af en elastisk rhytme. Og hendes aandedrag synes altid lige jevnt og roligt. Og hun balancerer paa de spredte stene over bækkeløbene eller springer fra tue til tue, hvor der er myrlændt, som om det var en sport, hun i længere tid havde

dyrket som specialitet. Jeg synes, hun ligner en gazelle!

Hendes holdning er ogsaa blevet rankere og sikrere. De spænstige, faste former leger med sin egen, sikre ynde. Der er sterkere rødme paa hendes kinder, og øinene straaler af glæde og livslyst omkap med smilehullerne —

Hendes skjønhed træder pludselig frem, fuldbaaret. Og — det forekommer mig — sig selv mere bevidst.

Hvorledes var dette kommet?

Jeg begynder at lægge merke til, at der er en *anden,* som ogsaa følger denne «forvandlingens lov» hos den unge kvinde. Jeg ser et par øine, der glimter til og et sekund slaar ud i flamme — og atter slukkes, naar han tror sig iagttaget. Jeg ser, at disse øine, der er vakre og let skifter over i noget blødt, sensualistisk, nu følger mere og mere hypnotiserede — og undrende — og mere og mere glemmer at slippe.

Det er den unge ingeniør Weyler.

Jeg iagttager ham. Det er en kjæk og kraftig ung mand at se til. Solbrændt, skarptskaarne, regelmæssige træk, helt glatbarberet og med det kulsorte, glatte haar omhyggelig strøget tilbage over et ualmindelig fint, lidet hoved. Han har et dannet, meget behageligt væsen. Men er ikke egentlig meget av en *karakter,* skulde jeg tro. Man kan ikke andet end like ham. Han synes saa ganske naturlig, glad, fuld af muntre indfald og dertil afgjort praktisk, snarraadig og dygtig.

Mod os ældre, og ikke mindst ligeoverfor damerne, er han hensynsfuld og opmerksom. Som noget, der

falder af sig selv og uden pretention. Der er mænd, som har faaet denne enkle ridderlighed i vuggegave. Den viser sig fra gutteaarene allerede: De er der paa pletten, naar de behøves. De kommer, før man har faaet tid til at kalde paa dem. Den villige haand, den hurtige tanke, den instinktmæssige forstaaelse af øieblikkets situation — altid er den vaagen. Saaledes var han.

Saa blev det jo ogsaa *ham*, hvis haand fru Nina støttede sig til, naar hun havde vovet sig for høit op og maatte gjøre et dristigt sprang ned igjen. Eller naar hun ikke helt havde beregnet distancen mellem de spredte stene over bækkeløbet. Det var ogsaa ham, som havde glasset færdigt, førend hun havde sagt, hun var tørst. Og som ganske enkelt lagde hendes jakke, som han bar for hende, over hendes skuldre, naar hun havde gaaet sig varm og vinden var skarp.

Ja— jeg *saa* det jo altsammen. Og jeg følte mig gammel og sen og klodset. Og lidt tilovers.

Og jeg maatte tage mig selv dygtig i skole, fordi det virkelig gjorde mig ondt.

Medens *han* — aa — han vidste nok, hvad han gjorde!

Ja, jeg har bagefter tænkt meget over alt dette.

Jeg tror ikke, der gives noget sikrere middel til at vinde en ung kvinde end netop det, jeg der nævnte.

Dette *ordløse*, men dog *levende*, der ligesom ydmygt ytrer sig ved den altid tilstedeværende omtanke for hende. Det giver hende en egen, sød fornemmelse. Det smigrer hende. Men det varmer hende ogsaa.

Aa — netop *det*.

Nu ja — en forvænt kvinde. En kokette — kold, beregnende, hovmodig — *hun* kan tage dette som en tribut. Og fordre den — naar den ikke indfinder sig prompte!

— Men den ægte, fine, gode kvinde, som kanske netop er vant til at gjøre *andre* alle disse smaa tjenester. Som er vant til, at de forlanges af hende, simpelthen. Uden vederlag i nogenslags taknemmelighed eller gjensidigt hensyn. Som, kan hænde, fra morgen til aften, løber omkring i smaa, tjenende ærinder for far og mor, for mand og børn, for tjenere og fremmede — og maa tænke sidst af alt paa sin egen bekvemmelighed.

— Der var mange smaa, gode kvinder dengang, for hvem dette var livet.

Nu er det vistnok anderledes.

— Men for hende, jeg mener den gammeldagse, jeg mener fru Nina, dannede der sig nok snart noget af en glorie om den mands hoved, som saaledes gav hende, hvad hun kanske i sin inderste, saare kvindefølelse mest af alt længtede mod.

Og — naar han saa er ung. Og eier det udefinerbare, der kaldes charme —

Og er sig det saa inderlig vel bevidst. Spiller paa den evne som paa et instrument —

Ja — saa burde man jo ogsaa *selv* have været forud klog og draget sine konsekvenser!

Naturligvis. Naturligvis.

— Nu ja — Der er telegram fra præsten: Fremdeles opholdt hos nabopræsten og kan ikke komme op og hente sin frue — som senest ventes ned onsdag. Da er han selv hjemme igjen.

Og den lille fru Nina klapper i hænderne og siger

med straalende øine: «Tænk, at jeg *faar lov* til at blive saalænge!»

Saa umiddelbart, saa intet anende uttalte hun dette hæslige ord mellem mand og hustru, at Ragna og jeg uvilkaarlig maatte se paa hinanden.

— Saa er vi paa vor sidste «tur».

Vi har været der før, men Nina *maa* tage farvel med G.kampen, som hun elsker, siger hun.

— Hun er sprunget op paa dens øverste top, hvor den danner en egg. Og staar der alene. Der er intet omkring hende undtagen høifjeldets gjennemsigtige klarhed og lys, der lader hver linje, hver nuance i form og farve træde skarpt og rent frem — som under sydens himmel.

Hun er klædt i noget lyseblaat. Ganske enkelt i snit og folder. Det lyse haar, purret og let, staar som en gylden krans om hendes hoved. Og de lyse, blaagraa øine i den mørke indfatning ser sig omkring, flytter sig fra sted til sted med et alvor, en intensitet i udtrykket ,som om hun saa det alt sammen for første gang — eller maaske rettere — for sidste!

Hun ændser ikke os andre. Det er, som hun suger alt ind — viddens fine farver og de mange blinkende vand, fjeldenes topper og tinder, som de bølger blaa og hvide omkring i synsranden, og den friske vind, fyldt af berusende duft fra mos og lyng og birk og blomst, den, som yr og munter leger i hendes haar.

Og pludselig, som under en uimodstaaelig indskydelse, løfter hun hovedet høit, høit, strækker det fine, smidige legeme opad, som vilde det naa op og møde sollyset — og med et jublende: «Aa, du deilige jord!» breder hun armene ud, som vilde hun favne den

hele verden, himmel, jord, lys, luft og blive et med naturen selv!

«Nei, men Nina da, er du 17 aar?»

Det var Fritz, Ninas broder, som raabte op til hende. Vi havde leiret os paa en noget lavere og mere bekvem platform. Det kom saa pudsigt og tørt. Men jeg er sikker paa, det gav udtryk for, hvad vi alle i øieblikket følte.

Hun opfangede tilraabet, vendte sig mod os og svarede, lykkelig og overgiven, i et soldrys af alle sine smilehuller: «Ja — idag *er* jeg 17 aar!»

Og hoppede idetsamme ned fra sit høie stade midt iblandt os og lige i armene paa sin broder.

Og saa kom det, med en munter, liden latter, der næsten klang ny: «Skal vi saa ikke koge kaffe? Aa, ingeniør Weyler — De *er* storartet!»

Havde han ikke allerede faaet samlet kvist og kvas og tændt paa derborte mellem stenene og satte netop kjedlen over ilden! Det var gjort i en haandvending. Men der er intet gaaet ham forbi. Det var jeg sikker paa.

Han vendte sig mod hende og lo: «Jeg er ikke saa lyrisk, jeg, ved De.»

«Fy, De gjør nar.»

Da saa jeg atter et underligt glimt i hans øine. De traf hendes, og hun vendte sig fra ham, ganske stille, Jeg syntes, hun var blevet saa bleg.

Lille fru Nina — lille fru Nina —

Der kom en angst over mig.

Og en akut smerte —

Ak — var vi *alle* blevet 17 aar!

IX.

Fra den dag var det, som om jeg tabte fru Nina lidt afsyne.

Ikke med mit legemlige øie. Men med mit indre blik.

Det var som det var blevet atrophisk. Jeg vilde ikke se. Jeg turde ikke!

Livet oppe i præstegaarden var jo ogsaa i denne periode saa helt forandret. Dette virkede ogsaa afledende og vildledende paa min iagttagelsesevne:

Saalænge Fritz Palmer var der, fulgte der jo liv og ungdom med ham. I sit ydre mindede han meget om søsteren. Men han var bare helt umiddelbar og livsglad. Han var en stor naturelsker og streifede idelig omkring. Han og jeg var ogsaa ude paa et par dages fisketur sammen. Var han hjemme, kunde man høre hans latter og klingende røst rigtig runge gjennem de store præstegaardsværelser eller ude i haven, hvor han ifølge med Nina og børnene pleiede at holde til i bærbuskene, eller borte paa festpladsen i en hængekøie med en bog, og med Nina siddende ved siden af sig med sit sytøi.

Det traf sig saa, at præsten Hellermann fremdeles var meget borte i denne tid. Det var den gamle provst i nabosognet, som ikke kunde varetage sine forretninger, inden den nye kapellan var kommen.

Og kom han saa hjem, havde jo arbeidet der ogsaa ophobet sig. Han blev baade grætten og i daarligt humør. Og det passede ham aabenbart ikke med den munterhed og uro, som Ninas broder bragte med sig.

Det rare var, at hr. Fritz ikke lod til at have spor af respekt for den ældre, værdige svoger. Det virkede ofte rent komisk at høre, med hvilken ro og unbefangenhed han modsagde ham og disputerede med ham. Og jeg har seet ildevarslende trækninger i det smukke prælatansigt ved disse anledninger. Seet læberne aabne sig, som om han gjerne havde hugget fra sig med nogle hvasse ord. Men han beherskede sig — og forlod gjerne værelset et øieblik bagefter.

Jeg maatte spørge mig selv, hvad grunden kunde være. Om det var fordi Ninas slægt var den pengesterke — og desuden gjennem traditioner og forbindelser tilhørte vore første familier? Han vilde bevare sin *prestige*. Hans navn skulde vedblive at have en god klang derinde i hovedstaden. Jo — han var klog —

Men ganske vist saa han *meget* gjerne, at ferierne snart var forbi.

Hvad der naturligvis ogsaa virkede ganske specielt irriterende paa ham, det var, at Nina selv gled ligesom saa underlig undaf i hele den tid. Hun fartede jo omkring baade paa det ene og paa det andet med den broderen!

Han raabte: «Nina!» — og hun var der ikke. Eller han sagde: «Skaf det» — «Gjør istand det» — «Sørg for det»

— Og hun undskyldte sig. Hun havde lovet Fritz at være med ham der — og der — hun havde simpelthen ikke *tid!*

Saadanne svar kom til og med saa ganske uanfægtet. Uden omsvøb eller undskyldning!

Det slog mig sommetider, at hun spillede et farligt spil. Og selv ikke syntes at skjænke det en tanke!

Var hun da pludselig blevet en anden — eller simpelthen *voksen*?

———

Men saa var det slut. Fritz var borte. Den hele insubordinations-periode, om jeg saa maa kalde den, var forbi. Og den gamle, patriarkalske husorden var ogsaa ganske sikkert hurtigst mulig atter traadt i kraft inden præstegaardens vægge, kjendte jeg hr. Hellermann ret.

Og nu saa jeg igjen fru Nina i kirken, iført den graa askepotkjole og den store, sorte hat — og ved slutningsakkorderne glide nedover kirkegulvet med sin lille gut ved haanden. Akkurat som den første gang — for *længe* siden.

Men — ikke mere end to dage derefter — saa mødte jeg hende i lyseblaa sommerdragt og hvid sailors-hat, spadserende opover landeveien med ingeniør Weyler!

Og, som ugerne gik udover sensommeren, mødte jeg dem ikke sjelden disse to. Eller jeg saa dem paa frastand. De gik sammen gjennem skoven eller oppe ved anlæggene.

Hun saa ud som en ung pige. Hendes gang var mere elastisk og let end nogensinde. Hovedet rankere. Og hun gik saa hurtig — jeg maatte tænke paa en linerle.

Han ved siden af. Ikke meget høiere end hun. men mere spænstig og kraftig, som en staalfjær. Det lille, mørke hoved under straahatten, det glatragede, fine ansigt med de skarpskaarne træk.

Han syntes at være den talende. Han var kvik.

Jeg kunde høre hendes lille, morsomme latter. Den lød akkurat som et barns.

Jeg husker, at jeg sommetider, naar jeg saa dem paa afstand, tog en omvei eller forandrede retning for ikke direkte at møde dem.

Det sved altid i brystet. Og jeg begyndte at blive ræd! Lidt ærgerlig ogsaa. Var de nu der igjen!

Jeg maatte berolige mig selv. Ræsonnere fornuftig og gammelklogt:

Der er da virkelig intet ondt i, at hun ved given leilighed faar lyst til at «skulke skolen», komme lidt undaf den tunge, værdige præstemand og fordums religionslærer deroppe i den store, mørke bygning! Jeg syntes, der lød som et ekko derfra ned til mig: «Skal Ludvig have fire kager? Skal jeg tage lillegut ud idag? Og hans svar med en utaalmodig trampen i gulvet: «Nina — bliver du da aldrig voksen?»

— En dag, jeg gik i mine egne tanker og netop skulde passere kloppen oppe i skoven, fik jeg et pludseligt choc. For ganske tæt ved, oppe paa en stor, flad sten, øverst oppe paa skrænten, hvor bækken nedenunder fosser som vildest, der sad de — de to alene!

Idetsamme raabte Nina og vinkede paa mig, idet hun pegede paa pladsen ved siden af sig. Jeg gik nogle skridt tilbage og var i et par sprang oppe hos dem og satte mig ved siden af hende. — Og forsøgte med et par banale bemerkninger —

Hun vinkede mig muntert af. «Vi kan ikke snakke her!» raabte hun leende og med sin høieste stemme.

Og hun vendte mot mig et ansigt — saa mit hjerte begyndte at banke. Et ansigt saa straalende i sin skjønhed, men paa samme tid saa gjen-

nemglødet af noget sterkt og mygt og levende, at det virkede paa mig som noget af en aabenbaring.

Men der vred sig idetsamme en bitter tanke frem hos mig: Hvorfor i al verden sad de saa heroppe?

— Jeg saa dem nogle dage senere oppe i præstegaardshaven. Jeg var kaldt op til en af tjenerne, der var syg. Det var en eftermiddag. Jeg kom gaaende fra «festpladsen» over engen mod haven. Derinde holdt de nok paa at høste plommer. Ingeniør Weyler stod oppe paa stigen og rystede gren efter gren. Fru Nina stod nedenunder med et stort forklæde, som hun holdt frem for at opfange plommerne. Begge de større børn havde ogsaa stillet sig op med sine smaa forklæder for at faa sin del af frugten. Pludselig rystede Weyler saa sterkt, at plommerne haglede ned. Da flygtede de allesammen under høie latterraab, moderen foran med forklædet fuldt, børnene efter for at fange hende. Weyler skulde saa hjælpe dem. Og der blev en vilter legen sidsten mellem havens trær, indtil han fik stoppet hende, idet han et øieblik slog armen om hendes liv og holdt hende fast, medens børnene jublende plyndrede hendes forraad!

Det var et vakkert syn. Underligt nok, *det* var min første tanke. Jeg *maatte* beundre, ja, næsten nyde esthetisk dette lille «genrebillede». Der var noget saa harmonisk og saa naturligt over dets skjønhed og friskhed, at jeg i øieblikket glemte alt andet.

Idetsamme maatte jeg uvilkaarlig se op mod de tre midtvinduer i anden etage, hvor præsten Hellermann havde sit kontor —

Men huskede saa, at han atter i nogle dage var over i nabobygden for at hjælpe den syge præst i embedet.

— Det var nu ogsaa et underligt træf.

Eller var det skjæbnen, der rullede sit hjul med tilbundne øine?

Men — hvem *styrer* hjulets *vei*?

———

Det kunde vel være en uges tid derefter, at præsten Hellermann og jeg gik opover fra et menighedsmøde i kirken, hvor vi havde været sammen.

Da vi nærmede os præstegaarden, saa vi fra veien fru Nina sidde i et lidet syrenlysthus, hvis ene side var aaben mod præstegaarden, med sit sytøi. Paa bænken likeoverfor hende kunde vi se ryggen af en ung herre i sportsdragt. Det var naturligvis Weyler.

Han lænede sig frem over det lille bord mellem dem og syntes at tale ivrigt. Saa hans ansigt kom hendes ganske nær. *Det* kunde vi heller ikke se, halvt dækket, som det var, af en stor, hvid straahat. Og hovedet var bøiet, som om hun lyttede til hans ord og kun syntes at give nogle ganske korte svar tilbage.

Vi passerede idetsamme, uden at de merkede det, og dreiede om hjørnet af huset, hvor indgangen var fra gaardspladsen.

«Denne Weyler, ser jeg,» sagde præsten. Stemmen var hæs, næsten hviskende. Jeg vendte mig mod ham. Han var gullig hvid i ansigtet, og hans vakre træk var stive og kolde.

Det virkede i øieblikket ganske uhyggelig paa mig. Maaske det var den pludselige bleghed mod det kulsorte skjæg, der med engang gav ham et saa sydlandsk, næsten orientalsk ydre, der aldrig før havde

paafaldt mig, i den grad da. Og at der i øinenes udtryk var noget opflammende — en lidenskab — noget fra dybet, der *kunde* bryde frem, og som jeg aldrig før havde merket.

Men jeg husker, at jeg stansede — og følte en uforklarlig angst — for *hende*.

«Det er merkelig, hvor god tid den fyren har faaet.» Tonen var foragtelig. «Hvad synes *De* om den mand, doktor?»

«Han er jo en pen, livlig, ung mand — flink — distingveret ogsaa — har jo opholdt sig flere aar udenlands — i Amerika, tror jeg —.»

Jeg gjorde, hvad jeg kunde.

«Reist? Ophold i Amerika?» gjentog han i et pludseligt udbrud. «Ja, jeg tænker, hans moralske habitus ogsaa er derefter. Den slags «Wanderjahre» skaber kynikeren og erotikeren par excellence. Jeg liker ikke hans væsen ligeoverfor damer. Man siger, han vanker meget oppe hos sorenskriverens. Der er jo en meget kvik og vakker datter. Ja — velbekomme!»

Saa det var *derfor*, han havde stillet sig saavidt passivt og liberalt til, hvad der i den senere tid foregik omkring ham — det *han* havde seet da.

«Naturligvis — moderne og frigjort i sine anskuelser ogsaa,» vedblev han, nu med en paataget ligegyldighed.» Men jeg agter dog at sætte en stopper for hans videre besøg i *dette* hus,» lagde han til med noget truende i stemmen, som ikke var til at misforstaa.

Vi var netop kommet ind i den store midtstue, hvorfra en lav trap førte ud til haven.

Næsten i selvsamme øieblik kom fru Nina gaaende opover havegangen, der førte til huset. Hun havde

sit sytøi i haanden og en bog. Hun gik meget langsomt, med bøiet hoved, og lagde slet ikke merke til os, men vilde just gaa forbi havetrappen, hvor vi stod —

«Nina —!»

Hvor hun for sammen! Bogen faldt fra hende. Hun bøiede sig og tog den op. Og saa op. Hendes ansigt var blevet purpurrødt. Men jeg forstod i samme sekund af øinene og hele udtrykket, at hun netop havde grædt.

«Er du allerede kommet hjem, Herman?» Hun glippede med øinene, som om hun ventede et slag — figurligt talt.

Hun kom op ad trappen. «Goddag, doktor.» Hun rakte mig haanden.

Præsten vendte sig mod hende. Stemmen var streng og pædagogisk.

«Atter denne Weyler, saa jeg. Hvad vil han her?»

Hun mødte hans øine. Og ansigtet var pludselig stivt og udtryksløst.

«Han kom for at sige farvel. Han bad mig hilse. Han havde liden tid. Han er netop blevet forflyttet til kontoret nede i Christiania for vinteren.»

Saa greb jeg ind. Det var jo den syge pige. «Kanske fru Nina vil følge mig op til patienten?»

Og hun gik foran mig hurtig ud af værelset. Ude i gangen fik jeg et taknemmeligt blik. Men nu var der noget nyt i de øine — noget sygt — brustet —

Hun skjønte nok ikke selv, hvad de fortalte —

Men over mit bryst lagde der sig idetsamme som en saar og knugende byrde:

Ak, for i dette øieblik havde hun lært den uhyggelige livets kunst at *stænge af* mellem sjælens inderste liv

og udtrykket i sit ansigt — det, som vi gjerne vil kalde «sjælens speil»!

Jeg følte det som noget skjæbnesvangert. Det var, som om jeg saa en usynlig haand, der nu havde strøget over det første afsnit af lille fru Ninas liv.

Hvad der herefter vilde ske — blev nyt.

X.

Saa var det en dag jeg havde været i sygebesøg opover i dalen. Det var blevet langt paa eftermiddagen, og det begyndte allerede at skumre lidt. Jeg tænker, det maa have været i den første halvdel af september eller saa.

Da jeg kom ind paa gaardspladsen, hørte jeg Ragna spille inde i havestuen, hvor flygelet staar, og hvorfra døren til haven nu gjerne stod aaben i den *Indian summer*, vi just havde i de dage.

Jeg pleiede somoftest at gaa op verandatrappen og sætte mig ubemerket derude, lytte til musiken og se nedover haven og den grønne slette mod elven. Jeg fandt en saadan hvile baade for sind og krop i saadanne øieblikke efter dagens arbeide.

Men den dag ombestemte jeg mig. Veiene havde været saa støvede. Jeg maatte indom mit soveværelse og gjøre lidt toilette først.

Saaledes kom jeg gjennem begge mine kontorer, hvoraf det ene stødte op mod havestuen, hvortil døren stod aaben.

Det var, som sagt, lidt skummelt allerede.

Jeg stansede uvilkaarligt op.

Der var tændt lys derinde. Paa flygelet brændte

to lys, og henne ved sofapladsen, længst tilhøire, en stor lampe.

Jeg trak mig lidt længere tilbage i værelset. Og kom saaledes helt i skyggen.

Mine øine havde mødt et høist forunderligt syn:

Ragna sad ganske rigtig ved flygelet og spillede. Det var «Tarantella» af Liszt, som jeg kjendte godt fra før. Den var temmelig svær, og tempoet var prestissimo. Jeg syntes det klang som et helt orkester.

Men ude paa gulvet, der var frit og stort, dansede en ung kvinde efter musiken, under lampens matte, gullige skjær. Hun var iført en høirød, kort silkedragt med aabne ærmer. Jeg gjenkjendte Ragnas gamle karnevalsdragt. Om hovedet med det opløste haar havde hun knyttet et rødt, flagrende baand. I den høire, høit løftede haand holdt hun en tamburin, hvis smaabjelder ringlede og raslede under den heftige bevægelse. Den anden var fæstet ved hoften.

Det var fru Nina.

Hun dansede tarantella.

Og — som hun dansede!

I de tætte, korte, ligesom feberhektiske trin, der hører tarantellaen til, jagede hun op og ned, op og ned ad det lange gulv, idet hun med et slag paa tamburinen skiftede den over i den anden haand ved hver omdreining, uden et sekund at sagtne tempoet. Eller hun hvirvlede sig rundt paa samme plet midt paa gulvet, inden hun atter fortsatte den vilde dans.

Farven i hendes ansigt var høi. Øinene saa frem for sig med lidenskabelig, mørk glans. Uden dog at se eller opfatte noget omkring sig. Hun var fuldstændig ør og betaget af musikens troldom, og dens

lidenskabelig hidsende rhytme. Der var ingen straalende smilehuller om hendes mund. Men over hendes hele væsen bare en fortvivlelsens intensitet som gjaldt det nu, i dette øieblik, paa liv og død, at fri sig for en fare — at flygte for en forfølger —

Hvor havde jeg seet det samme? Den samme fortvivlelsens vildhed, den samme jagende angst?

En reminiscens steg op i mig:

Det var Nora i «Et Dukkehjem»!

Det var Nora, som dansede tarantella med dødsangsten i hjertet.

Hende var det. Og dødsangsten — den ogsaa.

— Men Nina, hun vidste jo knapt hvem Nora var!

— Ragna havde sagtnet spillet, som vilde hun høre op.

I et sæt var Nina borte hos hende.

«Aa — er du træt?»

«Nei — men du?»

«Jeg! Aa, Ragna — bare to, bare fem minutter til! Aa, jeg synes, det er saa rent vidunderlig deiligt!»

Der var ogsaa angst i den bøn.

Og Ragna spillede videre.

Og tarantellaen fortsatte.

— Jeg var uvilkaarlig kommet til at skyve til en stol. Det gav en skarp, skrabende lyd.

Musiken og dansen stansede op som med et eneste ryk.

«Ragna!» Det kom som et skrig.

«Kjære, det er bare mig,» sagde jeg i en saa naturlig tone, som jeg kunde præstere i dette øieblik, og gjorde min indtrædelse i salonen. «Forstyrrer jeg kanske forestillingen?»

Ragna havde reist sig fra flygelet. «Den var jo ikke egentlig for dig,» sagde hun og slukkede begge lysene.

Men fru Nina var i næste øieblik ude af døren paa den modsatte side, der førte ind til Ragnas værelse.

Min snille søster lagde haanden paa min arm. De gode, brune øine var fulde af bekymring. «Jeg maa føie hende imellem, synes jeg. Der er saadan underlig *magt* over hende i dette. Men snak lidt med hende, Gerhard. Det er, ligesom det tager til i det sidste. Jeg tror ikke, det er godt for hende.»

Hun gik hen og bankede paa døren. «Kom nu ind, Nina, du er da ikke tosset.»

Men i samme øieblik, som fru Nina lydig kom ind igjen, iført sin graa kjole, men med det lange, lyse haar, som hun ikke havde faaet tid til at sætte op, nedover ryggen — forlod Ragna valpladsen!

Der stod vi.

Fru Nina havde slaaet hænderne for ansigtet. Hun lignede i dette øieblik grangivelig billedet af en «Bodfærdig Magdalena» af en af de gamle mestere!

Jeg blev lidt ærgerlig.

«Er jeg saadan en bussemand da, kjære, lille fru Nina? Er det da saa forfærdeligt, at jeg faar se, hvorledes De nu paa alle maader forbereder Dem til Deres Italie-reise?»

Hun tog hænderne bort og gav mig et hurtigt, overrasket blik.

Italie-reise! Det var aabenbart ikke faldt hende ind med en tanke.

— Aa ja, den reise var det jo ogsaa temmelig længe siden, jeg havde hørt nogen hentydning til. Det var ogsaa sandt.

«Og saa danser De virkelig saa vakkert, at jeg gjerne kunde betale billet til forestillingen,» fortsatte jeg. «Men jeg skjønner bare ikke, hvor De — har lært det,» vilde jeg lagt til, men hun afbrød mig.

«Aa, det er frygteligt!» Det kom med den naturligste rædsel i stemmen.

— «Og saa vidste jeg det nu fra før af, ogsaa da,» vedblev jeg i samme tone, som om det dreiede sig om en ganske dagligdags historie.

Rædselen syntes at stige.

«Vidste det?»

«Jeg saa Dem danse oppe i birkelunden forrige sommer for lillegut.»

«Var De? — Saa De?»

«Javist. Men jeg var saa delikat, at jeg snudde og gik hjem igjen og ventede til dagen efter med mit ærinde til præstegaarden. Saa, — vær nu ikke 'tosset', som Ragna siger.»

Jeg tog begge hendes hænder bort fra øinene og holdt dem i mine. «En værdig præstefrue og en veritabel solodanserinde i en og samme person! Hvad siger nu hr. pastoren til den kombination?»

Jeg brugte en let, halvt spøgende tone. Og jeg tog med vilje hendes mands navn med. Jeg vilde ikke skræmme hende, men paa den anden side var jeg ikke klar over, hvormeget dette egentlig gjaldt for hende.

Hun havde idetsamme revet hænderne til sig og greb mig haardt om armen. Hendes øine stod stive og udvidede af skræk.

«*Herman!*»

Ak, hvor ulig hun nu var sig selv, den barnlige aabne fru Nina!

«Nei, nei. De kan da være tryg ligeoverfor mig. Deres gamle ven — ikke sandt? Jeg er nok taus som graven.»

Og jeg tog den lille danserinde ved haanden og placerede hende i det ene hjørne af sofaen medens jeg selv tog plads paa en stol ved siden af hende.

«Nu skal De hvile og være rolig og fornuftig, De har danset saa altfor voldsomt.» Jeg holdt hendes haand og følte pulsslagene og strøg sagtelig over den som en rigtig gammel, hyggelig doktor. Skjønt Gud skal vide, min egen puls, den var nok i dette øieblik mindst ligesaa udisciplineret som hendes!

«De synes nok, jeg er dum og umulig,» hviskede hun og fæstede sine alvorlige, ærlige øine paa mig. Det er saa forfærdelig ondt for mig med den dansen skal jeg sige Dem,» fortsatte hun, da jeg ikke straks svarede. «Men — men jeg kan ikke gjøre for det. *Det er ikke for moro skyld!*»

Det sidste kom saa sterkt og pathetisk, at det næsten betog mig som noget fremmed, gaadefuldt. Gjorde mig ræd ogsaa — jeg ved ikke selv for hvad.

Jeg havde aldrig tænkt mig denne evne, dette talent, som jeg vel maa kalde det, som noget saa medfødt og sterkt. Jeg for min part, havde, sandt at sige, efter de erfaringer, jeg i udlandets theaterverden havde gjort, i al stilhed udelødt Terpsichore i musernes tal!

Nu følte jeg mig bare klodset og uforstaaende.

«De maa da ikke tage det — saa tungt. Det er da ikke noget — noget saa forfærdeligt — at De saadan — at De er saa glad i — at danse.»

«Glad i,» gjentog hun og veiede ligesom udtrykket. «Ja, jeg er nok ogsaa glad i det. Men det er

meget mere. For det er ligesom noget, jeg *maa*. Noget, som er sterkere end alt, hvad jeg vil. Aa, om De kunde forstaa! De ved ikke, hvor jeg hundrede gange har lovet mig selv, at jeg aldrig skal gjøre det mere. Men saa kommer det over mig. Endda jeg nu er blevet saa gammel. Og alting her—» — hun stansede op. «Men naar jeg hører musik — Ragna spiller jo saa deiligt — eller naar — naar det er noget, som jeg —» hun stammede og trak pusten, som om hun skulde kvæles — «saa er det at jeg *maa*. Alle mine lemmer gaar ligesom af sig selv.» Hun ventede lidt. «Det kan da umulig være *synd*?» Hun vendte sig pludselig mod mig og saa med noget ængstelig, speidende op i mine øine.

Hvor hun lignede et ulykkeligt, forskræmt barn i dette øieblik.

«Synd — nei — kjære —»

«For jeg er vis paa, det maa være noget, Gud har givet menneskene.»

Hun stansede op et øieblik.

«Jeg danser jo aldrig, naar nogen ser det — uden Ragna da. Men hun vender sig aldrig. Det har hun lovet. Vi er enige om, at vi spiller bare ligesom den samme musik, hver paa vor maade.»

«Er dette kanske det, I kalder for at «spille firhændigt?» sagde jeg. Jeg kunde ikke undertrykke et smil.

Hun saa forundret paa mig. Og smilede ikke igjen.

«Nei — vi spiller firhændig. Det er bare en gang imellem, naar jeg beder hende. For Ragna synes heller ikke rigtig om det — tror jeg. Det er jo saa

rimeligt,» lagde hun hviskende til, ligesom hun talte med sig selv.

Hun sukkede tungt. Og saa frem for sig med noget saa usigelig fattigt og ensomt i blikket, at det gjorde mig ganske beklemt.

«Det har virkelig aldrig faldt mig ind, at nogen kunde have det saadan,» sagde jeg. «Fortæl mig lidt mere om, hvorledes det er kommet — vil De ikke?»

Og, med engang var det, som hun kastede noget af sig.

Hendes ord kom hurtigt, ivrigt, som om hun nu vilde gribe leiligheden til, en eneste gang at faa tale ud om dette, der sikkert ogsaa for hende selv stod som noget af en gaade.

«Jeg har altid, lige fra jeg var liden, danset for mig selv. Baade i tide og utide, var det nok. Mama har fortalt mig, at engang de havde taget mig med, da de skulde vise nogen fremmede kirken, der hvor de boede om sommeren, saa var der nogen, som begyndte at spille paa orgelet, og pludselig opdagede de mig, med løftet kjole og med de merkeligste «pas» dansende ganske alene for mig selv oppe ved alteret! Og da var jeg bare fire aar. Jeg gjorde jo rent skandale da, skjønner De.» Hun lo lidt. «Og saadan var det altid senere ogsaa — mellem veninderne. Men mest, naar jeg var alene.»

Hun stansede lidt, og saa frem for sig, som om hun søgte i sine minder og fandt ro i dem.

«Det underlige var jo det, skjønner De, at da jeg var den vinteren i Kjøbenhavn efter min konfirmation, saa havde pensionsfruens datter en veninde, som gik paa balletskolen. Og det var jo paa en maade det værste, som kunde hænde mig —»

Hun brød af og holdt haanden over øinene.

«Nei, jeg vil ikke sige, at det var det værste,» fortsatte hun alvorligere. «For det er ikke sandt. Paa den maaden *lærte* jeg jo paa en vis at danse. Og naar jeg danser, saa har jeg det godt. For da føler jeg ligesom saa sikkert, at det egentlig er det, jeg er født og baaren til.»

Hun hævede pludselig hovedet, og den hele skikkelse rankede sig op med denne lille, fine, svajende bevægelse med overkroppen, som var hende egen, og som i øieblikket kunde gjøre hende saa fornem og saa underlig selvfølende — med et «*noli me tangere*», der uvilkaarlig holdt alle paa afstand.

«De mener, at De der har Deres kunstnergave?»

Hun nikkede. Men udtrykket skiftede hurtig. Det var, som hun atter fik kontakt med virkeligheden. Og hun tilføiede hviskende, idet hun knugede hænderne i sit skjød:

«Og saa er det *det* — at naar jeg danser, som nu — her — saa *glemmer* jeg!»

Og jeg saa, at hendes ansigt pludselig var blegt og fortrukket.

En angst greb mig. I et øiebliks vision saa jeg det unge, vakre, gjennemglødede ansigt, hun havde vendt mod mig den dag deroppe paa stenen i skoven, hvor vi «ikke kunde snakke» — og ikke mere end nogle dage derefter de forgrædte øine og den stive udtryksløshed, hun for første gang fik tvunget frem over sine træk, da hun oppe i præstegaarden svarede sin mand og fortalte om Weylers afskedsbesøg i lysthuset.

Maatte jeg videre? Skulde jeg se, hvad jeg ikke vilde?

Jeg fik ikke noget ord frem. Og der blev en stilhed mellem os.

Saa lagde jeg min haand paa hendes — jeg vidste ikke noget bedre at gjøre — og sagde ganske enkelt:

«Fru Nina — jeg er Deres ven.»

«Tak.» Hun tog min haand mellem begge sine og holdt den fast. Saa kom det, hviskende, nølende: «For jeg skal sige Dem, doktor — jeg er saa ulykkelig!» Og hendes øine stirrede frem for sig i et af smerte fordreiet ansigt. «Saa forfærdelig ulykkelig,» gjentog hun hæst.

Jeg blev stum. Dette kom saa pludselig og saa voldsomt.

Hendes hænder skalv, og hun trak dem til sig igjen.

«De forstaar?»

Jeg nikkede. Hendes øine søgte mine. Men jeg undgik at møde dem. Jeg kunde ikke.

Det var som et kirurgisk snit.

Jeg følte en sterk smerte.

Mine øine var blevet aabnede.

— — Saa kom Ragna ind med the.

«Se saa, Nina min, var det ikke hyggeligt at faa en tête à tête med Gerhard? Han skjønner sig paa lidt af hvert han, skal jeg sige dig.»

Nina havde reist sig. Og hun tog Ragna om halsen og kyssede hende.

Og Ragna hjalp hende at sno haaret op i nakken igjen og kyssede hende tilbage.

— Det var blevet aften. Jeg fulgte hende op til præstegaarden. Hendes mand var ikke hjemme. Ventedes først næste dag.

Jeg var glad for hendes skyld, at det var saa.

Vi talte ikke stort sammen paa turen. Smaa, ligegyldige bemerkninger.

Da vi stod udenfor gadedøren, lagde hun haanden paa min arm. Det var, som hun fulgte en pludselig impuls.

«Aa, doktor, hvorfor er der ingen, som siger os, medens vi er unge, hvordan verden er — og livet — og menneskene?»

Jeg studsede. Og mit svar kom nølende. «Ja, vi burde vel kanske prøve. Men, fru Nina — lille fru Nina — ingen *tror,* hvad han ikke har *seet.* Det er nok ogsaa en livets sandhed.»

«Og naar en saa ser det — saa er det for sent,» hviskede hun hen for sig. — «Godnat da, doktor.» Det kom med en overgang. «Undres, om De har havt en patient saa urimelig som mig? Jeg er jo ikke engang syg.» Hun smilte saa svagt. «Men ingen taknemmeligere heller, det er jeg sikker paa. Godnat.»

Jeg takkede Gud den aften.

Ogsaa for, at mine øine var blevet aabnede.

Nu tror jeg, at jeg endnu klarere kan se, at Han har en opgave for mig.

Sursum corda.

XI

Lange, graa, triste høstdage. Skyerne lavthængende. Regn og taage — saa baade fjeldlinjer og udsyn viskes ud og stænges.

Oppe i præstegaarden er der sygdom. Ludvig, den ældste gut, har faaet pleurit. Han er sterkt angreben. Alle mulige komplikationer kan ventes.

Fru Nina gaar bleg eller rettere graahvid med stive, ligesom frosne træk, og steller om ham. Bare øinene, med de mørke skygger under, lever op og bliver fulde af angst eller glæde, eftersom min kollega, jordomseileren, og jeg stiller diagnosen for dagen.

Hun vil endelig vaage hver nat.

Men tilslut faar vi da lov til at faa en sygepleierske fra nærmeste by til at afløse hende. Men saa ligger hun bare paa en sofa i værelset ved siden af. Og vil have døren aaben.

Jeg føier hende i alt, saavidt muligt. Jeg forstaar, at det er en nødvendighed for hende at leve helt, udelt i dette nu. Hun har ligesom sat alle sjælekræfter ind paa dette barn og den truende sygdom, der har angrebet det. Alt andet *skal* skyves bort. Jeg tror, at hun selv, om end kanske ubevidst, føler det som noget af en frelse.

Præsten Hellermann gaar til og fra sygeværelset, alvorlig, rolig, men ogsaa dybt bekymret. Han er altid i døren og lukker op for os, naar vi kommer. Og beder os se indom hans kontor, før vi gaar, saa han kan faa direkte besked.

Jeg skjønner, at han ikke taler meget med sin hustru. Det synes næsten, som han undgaar hende.

Eller — er det hende, som undgaar ham?

Der *er* noget spændt mellem dem. En mistanke — en anelse fra hans side. Og fra hendes?

Jeg opfangede en dag et blik, hun sendte ham. Der var uvilje, kulde — noget fremmed i det. Hun svarede imidlertid stille og dæmpet paa et spørgsmaal, han gjorde hende. Men vendte sig straks bort.

Jeg undres, om han merkede det.

Det ser mig ud, som om forholdet mellem dem skulde gaa ind i en ny fase.

Vil han bruge sine kræfter — saa er han den sterkeste.

Stakkels lille fru Nina!

Jeg husker den fortvivlelse, der laa bag det spørgsmaal, der ligesom vred sig frem hos hende, da jeg efter tarantellaen fulgte hende hjem:

«Hvorfor er der ingen, som siger os, hvordan verden er, medens vi er unge? — Og saa bagefter — naar en ser det — er det for sent.»

En dag, da krisen var paa sit høieste og det stod og vippede mellem liv og død — tog fru Nina mig i haanden og trak mig sagte med sig ind i den tomme dagligstue.

Hun stod nu ligeoverfor mig, hvid i ansigt, og med det haarde, stive drag, der i denne tid sommetider kunde gjøre hendes hele udtryk saa fremmed.

Hun havde beholdt min haand, og hun knugede den saa haardt, at det gjorde ondt.

«Doktor — jeg skjønner det nu. Det er Guds straf!»

Hendes øine borede sig ind i mine, i et angstfuldt, vaandefuldt spørgsmaal.

Det kom saa pludseligt. Det kom som et choc. Jeg fandt ikke svar.

«Men hvis Ludvig nu skal dø — for min skyld,» fortsatte hun, «saa maa — saa maa jo baade han og — og Herman ogsaa — de maa lide — bære straffen — for min skyld. Kan *det* være retfærdigt?»

«Vi maa ikke tale om Guds straf paa den maade, fru Nina.»

«Hvorfor ikke?»

Jeg mødte de samme øine, der ligesom tvang sig til svar.

«Nei, fordi Gud er kjærlighed. Og kjærlighed straffer ikke, men hjælper os videre.»

Ak, hvorledes skulde jeg i dette ene øieblik, med denne pine i mit eget bryst, kunne formaa at give et sandt og udtømmende svar paa en af livets, maaske allerdunkleste gaader?

Men hendes øine vilde ikke slippe. Der var bare kommet en overnervøs glans i dem, der viste hen paa en gnavende, selvpinende tankegang.

«Jo, jo. Det onde, vi gjør, *maa* straffes, *maa* sones — jeg forstaar det.»

Jeg afbrød hende og sagde sterkt:

«*Har De villet det onde?*»

Hun glippede med øinene.

Det var første gang, jeg direkte berørte, hvad der var hendes hjertes hemmelighed.

«Aa ja — aa ja». Og hun vedblev hviskende, men i et undertrykt lidenskabeligt oprør. «Det har jeg. Jeg har villet — jeg har ønsket — ja, jeg skulde have *trampet* hen over dem *allesammen* for at komme bort — løs — *did, jeg vilde!*» Hun stansede og lagde til: «Og derfor maa Ludvig dø!»

Hun slog begge hænderne for øinene. Og hele legemet rystede.

Jeg følte, at mine øine blev fulde af taarer. De brød sig frem af mit saare hjerte.

Jeg kunde bare lægge haanden over hendes ho-

ved og stryge hende sagte over haaret. Og jeg hviskede tilbage:

«Men, De gjorde det ikke. De gik jo ikke fra dem.»

«Nei.» Det kom neppe hørligt. «Det kunde da ingen tænke paa.»

Hun anede ikke, hvorledes hun tilsyneladende modsagde sig selv. Det var jo bare det, at hun talte om to forskjellige ting.

Jeg vidste ikke noget mere at sige.

Alle ord blev for tunge.

Og saa — var hun som en skygge gledet ud af værelset.

———

Krisen var heldig overstaaet. Gutten kom sig igjen for hver dag. Der gik nogle ugers rekonvalescens. — Og alt paa præstegaarden syntes atter at falde tilbage i sit gamle, naturlige gjænge.

Tilsyneladende!

Vi var nu i slutningen af oktober.

Og Italie-reisen?

Slutten af september havde været bestemt som afreisens tidspunkt.

Ingen nævnede den nu.

Ingen nævnede heller Shakespeare — Michel Angelo — Verona — Romeo og Julie. Hvor var *den* periode blevet af? Dengang jeg havde glædet mig over at se, hvorledes fru Ninas liv syntes at glide ind i et andet, lettere spor.

Romeo — Julie —

Ak, tænkte jeg, og jeg syntes, jeg maatte bøie mit hoved og lære om igjen. Breddegrader — tider — racer — samfundsordning. Hvad er det, som bliver

evigt, uforanderligt, uden vore hjerters bankende uro — og strid — og trods — og vilje til livet!

Og hver af os maa tage vort eget liv op fra nyt af. Hver en for sig alene. Og livets fataliteter reiser sig ogsaa hver gang paa nyt, som fra et baghold. Og kaster sig over os med sine kolde jernklør. —

Og *ingen* kan hjælpe.

— Den lille fru Nina Hellermanns «eget rigtige liv», det var nu engang kommet «ud af sporet», som Ibsen lader sin Elina i «Fruen fra havet» saa klagende sige.

Engang, for aar tilbage, var der skeet en forskyvning i denne unge kvindes liv —

— Og alt, hvad der saa siden sker — der er ikke den menneskelige magt — hverken ydre eller indre — som magter at bringe det liv ind paa det rette, det vil sige det *naturlige* spor igjen —

Uden tillige at gjøre vold paa hendes rene sjæl.

— Ja, saaledes endte alle mine triste, tunge tanker, min søgende uro mod en eller anden *løsning*.

Maaske havde jeg uret?

Maaske skulde jeg regnet med kompromisser?

Men — dybest seet — ikke havde jeg i mit lange liv seet nogen velsignelse af kompromisser med vor ethiske samvittighed! Nei, aldrig!

XII.

«Du, Gerhard, jeg synes, Nina er blevet saa rent forandret i det sidste» siger Ragna til mig en dag i denne tid. Hun gaar omkring i havestuen og vander sine blomster. «Det er svært, hvor den guttens sygdom har taget paa hende alligevel.»

«Du kan jo skjønne, at en saa alvorlig og anstrengende tid ikke kan glide et menneske sporløst forbi,» svarer jeg roligt, som om tingen ikke havde nogen særlig vegt — og vedbliver at læse i den avis, jeg holder i haanden.

Jeg var igrunden blevet saa vant til denne bemerkning. Saa mange steder, jeg kommer hen i denne tid, er der altid en eller anden, som siger: «Nei, hvor fru Hellermann har tabt sig!» «Det er da svært, saa barnets sygdom har taget paa hende.»

Ja — den guttens sygdom!

I *den* har jeg set Guds finger. For jeg tror nu, Han leder vore smaa menneskeskjæbner, som Han leder klodernes gang. Det er dunkelt, ufatteligt —

Ja, men se nu netop her. Denne sygdom. Hvor har den ikke været hende til hjælp — ja, til en redning, netop nu i disse par sidste maaneder? Paa mange maader — indre og ydre.

Jeg tænker specielt paa det allersværeste i hendes liv: Forholdet til hendes mand.

Han kom hende jo i denne tid ligesom mere paa afstand. Han *maatte* vige pladsen for en anden: Barnet. Han maatte lade hende faa være bare moder.

Han kunde ikke modsætte sig det uden at blotte

sin egen brutale egoisme. Did var han endnu ikke kommen. —

— Men Ragna, som ikke følger mine stumme tanker og er lidt stødt over mit korte, afvisende svar, kommer nu lige hen til mig og fortsætter mere dæmpet — vandkanden placerer hun paa gulvet, og hun lægger haanden paa min skulder: «Ved du, jeg synes, hun er saa forandret, at hun ikke er til at kjende igjen. Saa mager hun er blevet. Og saa rar og stiv og fremmed i ansigtet. Rent som en maske, hun gjemmer sig bag. — Men saa indimellem kan hun være saa varm og god, ja, du kan ikke tænke dig, saa rent rørende! Tror du ikke, hun maa være syg, Gerhard?»

«Jo, hun er naturligvis temmelig anæmisk og nervøs for øieblikket.»

Men Ragna bliver nu ivrigere og endnu mere fornærmet, og jeg føler bebreidelsen i hendes vakre, snille, brune øine: «Du behøver ikke at være saa diplomatisk ligeoverfor mig, Gerhard. Vi har jo talt sammen om Ninas forandrede væsen før. Men den gang var det rigtignok, fordi hun pludselig var blevet saa ung og vakker og straalende deroppe paa fjeldet i sommer — og kanske en liden bitte smule uforsigtig ogsaa —»

«Hvad mener du nu med det?» spurgte jeg lidt irriteret. Og jeg vendte idetsamme min avis, saa bladene raslede.

«Aa, hun syntes vel» — det kom ganske sagte — «at det var morsomt at være sammen med en jevnaldrende mand engang — og blive dyrket og kurtiseret, hun ogsaa.»

Jeg svarede ikke.

«Men, stakkar, *nu* faar hun nok betale!»

«Saa?» Jeg saa uvilkaarligt op. Hvormeget vidste hun?

«Ja, for jeg skal sige dig,» Ragna var bleven ganske høirød i kinderne og usikker i øinene af bare sindsbevægelse og en slags ungpigeagtig undseelse, «jeg tror, hun har brændt sig.» Det kom, som om hun havde taget den store beslutning at meddele mig en vigtig nyhed. «Jeg er virkelig saa glad, fordi *han* er reist,» lagde hun til, da hun ikke fik det ventede svar. «Bare hr. Herman nu ikke vil plage hende med jalousie eller hævne sig paa hende — saa skal du bare se — hun er jo saa bra og god og pligtopfyldende, Nina — at hun nok snart kommer ind i sine gamle folder igjen. Ikke sandt? Hvad tror du, Gerhard? Men han er nu vel altfor stor og indbildsk til for alvor at tro, at en saadan spirrevip som Weyler skulde kunne stikke *ham* ud. Hvad tror nu *du*?», gjentog hun, baade bedrøvet og ærgerlig over min taushed.

«Ja, det ved jeg virkelig ikke noget om, Ragna min,» sagde jeg og kastede den ene avis fra mig og tog op en anden og raslede med bladene, som om jeg vilde sige: «Ja, nu er vi da færdige med det thema,» og gav mig igjen til at læse meget opmerksomt.

Og Ragna tog op sin vandsprøite og gik i krænket selvfølelse ud af værelset. «Jeg synes, det maatte være godt for dig at høre paa en *kvinde*, som kunde hjælpe dig til en klarere forstaaelse af situationen, som den *er*,» henkastede hun over skulderen, idet døren lukkedes efter hende.

Saa kunde jeg ikke andet end smile. «Ser du ikke dybere, min kjære Ragna,» tænkte jeg paa min side.

«Du skal jo ellers være en ganske klog dame. Og et godt hjerte har du ogsaa. Men er det kanske netop, fordi du er *kvinde*, at din sympathi og din vilje til forstaaelse her ikke rækker til? Det er ikke første gang, jeg har stødt paa det faktum, at I kvinder som flest ikke formaar at naa videre i Eders opfatning af andres, maaske nærmest Eders medsøstres sjæleliv, end akkurat did, hvor Eders eget livs erfaring har ført Eder! Jeg dømmer ikke. Jeg bare noterer faktum. Men *saa* overfladisk er det altsaa, sligt et menneskeligt drama som det deroppe bedømmes, selv af de bedste af Eder? I lægger merke til det farveløse, udtryksløse, trætte, lille ansigt og glæder Eder, naar det sommetider oplives og gjennemglødes af varme og godhed. Men I aner ikke, at bag dette — «denne maske», som du siger, er der en levende menneskesjæl, der forbrænder og fortærer sig selv i haabløs kvide.»

«Hun kommer nok snart ind i sine folder igjen.»

Ja, vi faar haabe det, da, min kjære Ragna!

Nogen overvættes skarpsindighed skulde der nok ikke til for at se, at den lille præstefrue deroppe fremdeles befandt sig under «Forvandlingens lov».

Ubønhørligt, som den naturlov, den er, agtede den nok heller ikke at slippe hende, førend den havde fuldendt sit verk.

Ak — jeg havde anledning nok til at følge processen!

Den angreb nemlig ogsaa det fysiske. Og jeg blev

ofte kaldt op til fru Nina i denne tid, fordi hun var syg.

Det syntes, som om det pludselige brud paa, eller skal jeg sige frembrud af hendes hele kvindelige væsen, der hidindtil havde ligget mere som i en dvale, havde rystet hele hendes indre mekanisme og bragt den ud af ligevegt. Og da den spænding, der havde holdt hende oppe under guttens sygdom — foruden at den naturligvis i sig selv ogsaa havde slidt paa hendes nervesystem — var slappet af, saa var det, som denne svaghedstilstand fik overmagten, og den ytrede sig ofte ved komplikationer, der gjorde mig baade ængstelig og tvivlraadig med hensyn til den behandling, jeg skulde give hende.

Min kollega i bygden, som af og til havde været med mig under perioden med barnets sygdom, tog mig da ogsaa en dag tilside og udtrykte sin bekymring: «Hun er temmelig nervøs, fruen, synes De ikke? Har De kanske før merket, at hun er neurasthenisk? Hun er blevet for ung gift, det er sagen. Og har faaet for mange børn. Og nu ængstelsen og al den nattevaagen.»

Han saa intet sjæleligt i hendes tilstand. Dette var kun diagnosen, som han vilde stillet den for alle unge mødre, der paa en eller anden maade havde faaet sit nervesystem i uorden.

Jeg havde mest lyst til ikke at svare ham. Bare til at ryste ham af mig, og gaa min vei. Og jeg tænkte i mit hjerte:

«Aa, mine kolleger doctores — hvor I kan irritere en! Altid skal I generalisere! Og sandelig; I generaliserer Eder ofte selv baade flade og tørre — og lidt dumme ogsaa!»

Et «tilfælde» — et «interessant tilfælde». Straks ind under lupen! Straks ind under paragraferne. Paa spor efter den rette rubrik! Og I gaar paa jagt efter «symptomerne» med noget af sportsmandens lidenskab, og I faar feber i blodet, naar I tror at have truffet den rette «diagnose» lige midt i blinken!

Og hvor oplivende, naar I saa mødes med kollegerne og rigtig kan diskutere con amore. Da slaar I hverandre paa skuldrene, og I bliver blanke i øinene — og sommetider kanske en liden bitte smule indiskrete tillige — af bare videnskabelig iver. Og I overbyder hverandre i skarpsindige slutninger — ryster dem med rund og villig haand ud af Eders overflødighedshorn, fyldte med vel assorterede erfaringer!

Er jeg skarp? Uretfærdig? Sidder jeg bare her paa afstand og bliver fremmed og bitter?

Ja, ja — kanske jeg heller burde sige. «Ære være Eder.» For jeg ved, I elsker jo Eders kald.

Men her, i dette tilfælde, min kjære hr. bygdekollega, her kan jeg dog undvære dine rubrikker. Her maa jeg stille min egen diagnose. Og den maa forblive i min sjæls lønkammer.

Hvad jeg saa?

Ak — intet nyt og merkeligt.

Kun en barnehustru, der udfoldede sig til moden kvinde. Ikke gradvis. Men spontant. Som ved et haardt, pludseligt stød.

Og se — det blev en brutal opvaagnen. Et slags voldeligt hamskifte, der syntes at ryste sjæl og legeme i sine fineste sammenføininger, saa nerver, sener, muskler slides og rives over, medens det udbrugte

hylster krænges af og den nye skabning vækkes til liv.

— Og naar hun slaar sine øine op, denne nye kvinde, hvad møder dem da?

Ak — tunge lænker om hænder og fødder. Fangevogteren, der sidder udenfor den celle, hvori hun med sjæl og legeme er indespærret. Og som ved hvert famlende flugtforsøg hæver en truende arm og med fingeren skriver paa væggen: Synd — synd og straf.

Ja — jeg synes nok jeg anede den kamp for livet om «pligt» og «ret» — om «Guds vilje» og «menneskehjertets frihedskrav» der i denne tid rasede i hendes bryst.

Ak — hun kom jo selv saa ofte tilbage til alle disse «begreber» i vore stille samtaler, naar hun var syg og jeg sad ved hendes seng!

Hun, sidst af alle, var sig det bevidst, at her var hun netop inde paa problemer, der stilledes frem til ny vurdering af vore største aander i tiden!

Altid undgik hun dog at berøre, hvad der heraf havde sin konkrete betydning i hendes eget liv, just da. Om jeg end læste spørgsmaalene og saa angsten i hendes øine.

Sommetider aabnede hun læberne og trak pusten som for at tale. Men hun lukkede dem igjen. Og forblev stum.

Jeg prøvede imellem at hjælpe hende ved ikke at tage for tungt paa det hele:

«Vi mennesker kan ikke hindre, at fuglene flyver hen over vore hoveder, men vel, at de bygger sig rede i vort haar,» siger den gamle vismand. Kjender De ikke det?»

«Jo — men det er netop *det*.»

«Vi maa heller ikke svække vore kræfter ved selvplageri. Det er ikke Guds vilje.»

Jeg saa et flygtigt, ubestemt træk fare hen over det hvide ansigt paa puden. Med en pludselig rødme.

Og hun rystede sagte paa hovedet. Og tiede.

Der for et sekunds angst gjennem mit hjerte. Det kom saa voldsomt, jeg har ikke glemt det til denne stund: «*Var* der skeet noget mellem dem? Noget uopretteligt? Aa nei,» stansede jeg i samme øieblik mig selv. «Det er nok ikke *de* realiteter, som foruroliger lille fru Ninas barnesamvittighed. Det er saa aldeles nok for hende, hvad hun lærte i sin barnelærdom og af sin religionslærer — nu hendes herre og husbond — om hvad der er en gift kvindes pligt, og hvad der er hendes største synd, selv om det kun blev synd i tanken.

— Saa tog jeg det paa en anden maade.

«Ser De, fru Nina, De behøver forresten ikke at være ræd, hverken De eller nogen anden, for at komme til at desertere fra livets evige love.»

Et forundret: «Hvorledes det?»

«Jo, for det er saa indrettet, at enhver synd, liden eller stor, i vilje eller gjerning indebærer straffen i sig selv. Kan De ikke huske, hvad Kristus siger om farisæerne: «De *have* alt faaet sin løn.» Og — ikke sandt» — jeg bøiede mig imod hende og lagde min haand over hendes — «De har det jo ikke saa særlig godt nu. Kan ikke det berolige Dem?»

Jeg gav ordene en lidt spøgende tone.

Et svagt smil svarede mig.

Hun saa fremdeles urolig og grublende paa mig,

men med et vist fraværende blik, som om hun søgte efter noget inde i sin egen sjæl.

«Men alle vore lidelser maa tjene os tilgode» som det staar, hjælpe til vor sjæls vækst. Vi læser jo om Guds egen skyldløse søn, at «Han lærte lydighed af det, han led», vedblev jeg alvorligere.

Dette ord greb hende.

«Lydighed,» gjentog hun og sank ligesom tilbage, ind i sig selv.

Jeg skjønte nok, det var et tveægget ord, jeg der var kommet til at bruge.

«*Lydighed af det, hun led.*»

Stakkels lille fru Nina!

XIII.

Saa, nogle dage senere, som jeg skulde gaa, stak hun mig et brev i haanden. Det lød saaledes:

«Kjære doktor, kjære ven! Hvem skal jeg gaa til, uden til Dem? *Et* menneske maa jeg snakke med. *Et* menneske maa vide helt ud, hvorledes jeg har det.

Jeg vidste ikke, at det kunde gaa an at være saa fortvivlet i verden. Jeg synes, det er som noget saa forfærdeligt tungt er kommet og har lagt sig over mig, at jeg mange gange ikke orker at holde mig opreist engang. Saa tungt er det. Men om natten, naar jeg ikke kan sove, da er det alligevel værst. For om dagen maa jeg jo prøve at være som ellers.

Kjære doktor, tro ikke, at jeg ikke er glad og taknemmelig, fordi Ludvig fik leve. Jeg er det.

Men der er en smerte i mit bryst nu, som ikke *vil* høre op — Aa, der er et ord, som saa ofte kommer for mig saadan om nætterne — jeg ved ikke, hvor jeg har det fra: «Smerten sønderriver mit bryst.» Og det kommer igjen, atter og atter. Kanske det er noget av en salme, som jeg engang har lært? Men *saadan* er det. Hvor rart det er, naar alle de store ordene, som en saa let tager i munden — naar de pludselig bliver *sande* for en. Har De nogengang kjendt det saa?

Og tænk, det er ikke mere end nogle faa uger siden, saa syntes jeg, at jeg virkelig var lykkelig! Ja, De saa det nok deroppe paa fjeldet, at jeg var glad og syntes, det aldrig havde været saa morsomt at leve. Jeg syntes, jeg kunde springe i luften og synge høit. Jeg havde aldrig tænkt mig noget saadant.

Men saa ved De, hvordan det blev. Saa kom *slaget*. Ja, jeg kan ikke finde noget andet ord.

Og alt det, som jeg ikke havde vidst om: At der i verden kunde findes noget saa lyst og varmt og straalende. Jeg syntes, at naar menneskene kunde være *saa* lykkelige, saa maatte det da skinne af dem! Jeg har tænkt saa meget paa det. Det er underligt, at der kan være saa meget graat og rart — og stygt ogsaa — omkring en. Menneskene er vonde paa hinanden — og for ingenting mangengang — de, som virkelig skulde være lykkelige. — Jeg husker paa, hvad jeg har seet hos et par af mine gifte veninder. —

Nei — det var ikke om dette —

Men — De skjønner nok, at jeg grubler over saa

meget. Og alt det vi har snakket om, straks har De forstaaet, hvad der har ligget paa bunden. Aa — hvor snil De har været mod mig! Og De ser ligesom paa alting saa anderledes end alle andre, jeg kjender. De gaar Deres egen vei, og De spørger altid om, hvad der er sandt, og hvad der er rigtigt for *Gud* — ikke for *mennesker.*

Derfor er det, jeg skriver dette ogsaa.

Men det er saa vanskeligt at faa det til. Jeg har villet tale til Dem om det hele tiden, men jeg har ikke *kunnet.* Men nu er jeg saa fortvivlet. Og Herman *kan* jo ikke forstaa. Og han har jo ret til at være vred paa mig ogsaa. Jeg har jo gjort ham ondt. Men alligevel. At være hans *hustru* netop nu. Naar jeg har det saadan som jeg har det. Aa, jeg føler det som en *skam!* Jeg synes, Gud ikke kan ville det. At der maa være et andet bud — en anden lov etsteds. At en kvinde maatte faa lov til ikke at tvinges — —

Aa, doktor, jeg vidste jo ikke, hvad jeg gjorde, da jeg stod for alteret og lovede, at jeg skulde være hans hustru!

Om jeg bare nu kunde faa vente, til jeg blev lidt sterkere. Om jeg kunde faa lidt tid paa mig. Om det hele — om det *andet* kunde blive mere som en drøm for mig.

Ja, De ved nok, at jeg har graat meget i denne sidste, forfærdelige tid. Baade for mig selv og for Ludvig og for Herman. Men der er ogsaa noget andet, som jeg har graat for. Og det er, at jeg nu synes, mama *har gjort mig saa meget ondt!*

Jeg synes ikke, mødre skulde lade sine uskyldige smaapiger gaa hen og gifte sig, uden at snakke or-

dentlig med dem. Istedetfor at skyve paa og næsten overtale lidt og fortælle saa meget om, hvor sjelden storartet en mand er, og hvor alle mennesker synes det samme. — Ved De, hvad jeg nu tror? Det kommer over mig som en fristelse, for det er stygt og kanske slet ikke sandt: At mama gjerne vilde være kvit mig, fordi hun selv skulde gifte sig! — Aa nei det er fælt, at jeg har skrevet dette. Men De kjender mig jo. Og saa var det jo Herman selv. Han vilde det ogsaa saa forfærdelig gjerne. Og bad mig saa svært om det. Og vi syntes jo alle — hele skolen — at han ligesom var *over* alle andre!

Aa — det er jo ikke noget at snakke om nu. For nu er det jo for sent.

Men, kjære doktor — *kan* De hjælpe mig? Aa, om De vilde gjøre dette for

Deres bedste ven
Nina.

P. S. Jeg maa fortælle Dem den hele sandhed. Jeg har ikke turdet gjøre det før. Vi — *han* og *jeg* har engang talt om dette!

De kan tro, han er fin og nobel og ridderlig og forstaar alt. Aa, at han skal have det saa ondt for min skyld! At jeg ogsaa skal gjøre ham ulykkelig! De kan forstaa, at det ogsaa skjærer mig i hjertet. Ikke sandt?

Men han skjønner ogsaa, at saadan, som jeg har det, saa *kan* det ikke blive anderledes. Og at — selv om jeg vilde prøve — om jeg kunde tænke paa at faa Herman til at — aa nei, *nei*, jeg turde det aldrig! Jeg føler, han vilde *knuse* mig. Men fra børnene kunde jeg aldrig gaa. Tænk, jeg tror, Gud

sendte mig Ludvigs sygdom ogsaa for det, at jeg bedre skulde skjønne, hvor umuligt det er for en moder at gaa fra sine børn.

Tænk, nu kommer jeg til at huske paa, at netop *det* talte vi om den første gang, vi saaes — kan De huske det? Det var om «Dukkehjemmet», som jeg bare havde hørt om. Og saa sagde jeg det. At *det* engang skulde blive virkelighed for mig!

D. S.»

«*Vi — han og jeg —*»

Der flimrede pludselig et billede for mit indre øie: De to. Øie i øie. Haand i haand. Alt, der skabte dække, forstillelse, taushed, var feiet væk! *Da* strømmede der lys og glød ud fra hendes fine, sjælfulde aasyn. Ud over ham. Og han opfangede det med sine mørke, kloge, — sensuelle øine!

Ak, det sved i saaret, der endnu ikke var læget efter operatørens kniv — dengang jeg blev «seende»! Det føltes som en hed blodsdraabe, der piblede frem derindefra hjertet.

Og *dette* var mit svar paa hendes rørende appel til den, som kaldte sig hendes «bedste ven»!

Nei, nei. Jeg noterer det bare, fordi det viser, hvor vanskelig det er at være *menneske.*

Men — forresten kommer det jo ikke sagen ved. Hvad var det for noget, jeg fortalte hende om fuglene og den gamle vismand?

Væk, I fugle —

Ser I ikke, at jeg har andet at bestille?

XIV.

Nu ja. Saa vandrede jeg da op til pastor Herman Hellermann en af de paafølgende dage. Og opsøgte ham ovenpaa i hans kontor.

Han sad forskanset bag et stort skrivebord med mange, tykke bøger og folianter — der var vist mange bibler iblandt dem — i en magelig stol med en lang pibe i munden.

Han røger svært meget. Altfor meget. Jeg advarede ham for en tid siden. Hans hjerte er ikke saa aldeles patent — og hans øine —

Men han smilede bare. Det husker jeg godt. Et lidt træt, selvgodt smil. Som ingen har saa udpræget som præsterne. Med øinene lidt opadvendt, som om han vilde sige: «Jeg har den, som mig beskytter». Og han svarede noget om, at han kanske nok kunde prøve at mindske lidt. —

Og saa røger han fremdeles efter det gamle tempo.

— Her sad jeg da. Paa den stol ved siden af ham, som han bød mig. Saadan som jeg pleiede, under vore forskjellige konferencer.

Men — skjønt gammel doktor med ikke saa faa erfaringer — jeg gruede mig for denne min mission. Ja, jeg skulde have givet meget for at slippe!

Dette smil — disse brillante, men kolde øine — denne skraasikre, selvgode autoritet paa sjælens specielle omraader!

— Jeg tænkte paa stakkels lille Nina, som saa i aanden, at han vilde «knuse» hende.

Han har en tung haand. Ogsaa ligeoverfor andre.

Men — for *hendes* skyld.

Jeg rømmede mig. — Og begyndte forsigtig. Og stammede lidt paa ordene:

Hans hustru var svært medtaget nu efter guttens sygdom, som rimeligt var, saaledes som hun havde ofret sig baade dag og nat for hans pleie (Ja, var det ikke, som jeg har sagt: Den sygdom var en Guds velsignelse). Hun var blevet anæmisk, i høi grad, og overnervøs. Hendes hjerte led ogsaa ved dette. Det arbeidede uregelmæssig og svagt og maatte skaanes. Det bedste var, om hun kunde komme bort for en tid, faa andre omgivelser — luftforandring —

En bestemt «hm-hm»-protest fra præsten.

«Det var forsaavidt uheldig,» vedblev jeg, «at den paatænkte reise til Italien sandsynligvis nu helt var opgivet?»

Han afbrød mig nu, lidt utaalmodig:

«Ja, derom er der ikke tale. Jeg er overlæsset med arbeide. Og jeg vilde heller aldrig nu faa min hustru med. Hun vilde ikke turde forlade børnene. Det er noget, hun gjentager omtrent daglig i denne tid. Og luften her er saamæn god nok. Og naar man har sine pligter, sit arbeide i sit *lykkelige hjem* —» han lagde tryk paa ordene — «naar man ved, man fylder sit kald —»

Jeg stansede hans ordstrøm. Jeg kjendte ingredienserne i fluidumet —

Og jeg gjentog, i endnu sterkere ordelag, at hendes nervesystem var fuldstændig i uorden. At der vilde kunne udvikle sig hos hende en permanent svaghedstilstand med tilstødende komplikationer, som jeg ansaa for meget alvorlige. Jeg fandt det saaledes, som hendes læge, at være min pligt — skjønt der var ting, en tredie person vanskelig kunde blande sig op i —

at sige ham, at det under disse omstændigheder vilde være af afgjørende betydning, at hun ogsaa i sit ægteskabelige samliv kunde faa en fuldstændig hvile. De mange børn i den unge alder — uudviklet, som hun havde været — i et, man maatte faa betegne det «fortidligt ægteskab» —

Han gjorde en heftig bevægelse, men jeg vedblev, idet jeg stansede ham ved en haandbevægelse: «Jeg vilde saaledes anse et vordende moderskab under disse omstændigheder for at være meget uheldigt — ligefrem risikabelt.»

Nu var det sagt.

Han svarede ikke straks. Men smilet var der igjen. Bare endnu koldere, mere udpræget selvbevidst. Han strøg sig med sine smukke og velpleiede hænder et par gange om det sorte fuldskjæg. Og øinene hævede sig et sekund mod himlen, som for at kalde den til vidne —. I næste øieblik fik jeg et luende, ondt blik, som jeg aldrig havde tænkt mig det i sammenhæng med hans kolde, klare staaløine, og hans ansigt var gulhvidt — som jeg havde seet det hin aften for nogle uger siden, da vi kom forbi lysthuset i haven, hvor de sad *de to* —

«Jeg tænker, dette faar blive, som Vorherre bestemmer,» kom det saa med kold, tiltvungen ro. «Han styrer alt til det bedste. Det ved vi. Og jeg faar kanske lov til» — her fik jeg atter det samme blik — «for fremtiden at frabede mig nogensomhelst indblanding i mine — mine intimeste forhold. Jeg har modtaget min hustru af Vorherres haand. Og det er Ham, jeg har at gjøre regnskab for, hvorledes jeg har forvaltet mit pund — hans gave. Og det er nok.»

Jeg maatte gjøre vold paa alle mine naturlige

instinkter, der bød mig at tage et godt tag i den præstelige skikkelse, og ryste ham, saa det «sakk» i ham, som vi sagde som gutter. Men jeg samlede mig.

«De bør dog ikke glemme det faktum, som jeg allerede har antydet for Dem — at De har giftet Dem med et barn,» sagde jeg. Jeg hørte selv, at min stemme var streng og myndig.

Han trak overlegent paa skuldrene.

«Hvis De dermed vil sige, at Nina — at min hustru — har meget vanskelig for at blive voksen, saa kan jeg være enig med Dem. Men» — med et lidet smil — «hvad alderen angaar — hun er nu over seksogtyve aar — saa —»

«For dette forhold giver Dem, efter min mening et dobbelt ansvar,» vedblev jeg i samme tone, uden at ænse hans ord.

Han satte sig stram og høi op i stolen. Men tvang sig fremdeles til at tale roligt, næsten overlegent.

«Jeg tænker, jeg er mig mit ansvar fuldt bevidst, uden Deres medvirkning. Kvindens lydige underkastelse i ægteskabet er hendes skjønneste pryd, som den er hendes høieste lykke. Dette kald har hun faat direkte fra Skaberens haand. Nina elsker sine børn, de er hendes stolthed og glæde. — Det tror jeg nok ogsaa, De maa have bemerket.» Det kom lidt haanlig og meget selvsikkert.

«Ja, jeg ved, Deres frue er den ømmeste moder,» sagde jeg ogsaa roligere. Jeg skjønte, jeg var uklog, hvis jeg irriterede ham. «Men jeg er kommet her idag, som jeg sagde Dem, i egenskab af hendes læge. Og som læge er det, jeg har fundet det min pligt at sige Dem dette advarende ord.

Og jeg reiste mig for at tage farvel.

«Endnu et øieblik, jeg beder.» Han havde ogsaa reist sig. Der var foregaaet en pludselig forandring med ham. Det syntes, som om en fuldstændig heftighedsparoxysme havde grebet ham. Der svulmede nogle aarer i hans pande, og der var rykninger i hans vakre ansigt, der viste hen paa den skjulte lidenskab, den hemmelige jalousie, der i den sidste tid havde herjet ham.

«Dette er *Deres* skyld!» stødte han saa ud, og hans øine glimtede med lyn i lyn. «De dyrker og beundrer hende. De skjæmmer hende ud og lytter til hendes ord, som om de kom fra et orakel. *De* sætter hende fluer i hovedet. De — og saa denne laps af en ingeniør, som rendte os paa dørene her og gjorde haneben for hende! Det var ham naturligvis et lidet, pikant intermezzo heroppe i afkrogen, han, som er vant til de «store forhold» derude.» Han lo haanlig. «Han saa nok, hvor naiv og dum og godtroende hun var — præstens frue med tre store barn! Aa jo, det var fint! Jeg kjender dem — de labaner. Jeg skulde naturligvis ikke tilladt det. Jeg skulde have forbudt ham at komme i mit hus. Jeg skulde stængt hende inde. Jeg skulde — værnet og hjulpet hende. Mod hende selv ogsaa. Men saalænge svoger Fritz huserede her, var det ikke muligt. Nina var jo forhekset af ham. Der kom sider frem hos hende, jeg ikke før havde kjendt. Hun lærte at sætte sig op. Hun glemte at være lydig — lydig,» gjentog han. «En — hysterisk kvinde — behagesyg, forfængelig — som alle kvinder — der maa *tugt* til — der *maa* —»

Han snublede over ordene. Hans stemme var hæs.

Jeg havde vist gjort en uvilkaarlig bevægelse. Det var, som han besindede sig. Han gjorde en kraftanstrengelse, gik et par gange op og ned paa gulvet, og stansede saa op foran mig.

Jeg mødte hans blik. Men sagde intet.

Der blev en pause mellem os.

«Jeg tror — om den episode der, som De selv nævner — at man vel rettere kunde sige, at det var *ungdommen, som mødte hende.*»

Jeg havde talt ganske jevnt og naturlig. Som om jeg kun vilde konstatere et naturligt faktum. «Det var en krise, om man kan kalde den saa, som hun maatte gjennem, før eller senere. Ungdom søger ungdom. Det er livets lov.»

Jeg saa, der strøg en skygge over hans ansigt. Min replik virkede ubehagelig. Ikke mindst, fordi den maatte staa uimodsagt.

Jeg blev dristigere og greb haardt til. Jeg følte, at der i dette øieblik stod store ting paa spil. Hele skjæbner. Det, der kan vende et liv i den ene eller den anden retning — for altid.

«Faar jeg lov at sige Dem en ting til, hr. pastor, siden De selv har aabnet min mund ved at bringe denne sag frem mellem os. Jeg tror, at en mand, der staar i den stilling, som De nu her, kan vinde eller tabe sin hustru for livet — aandelig talt — efter den vei, han i dette tilfælde vælger. Jeg tror, at Guds ene kongelige lov om *kjærligheden,* der «glemmer sig selv», der «haaber alt», «taaler alt» og «tror alt», at den er tilstrækkelig i *ægteskabet* som i alle andre forhold. Jeg tror ikke, Han blander sig i detaljerne der, mere end ellers. Det overlader han

til os selv, ved hver given anledning. Vi har vor «frihed under ansvar».

Han havde nu gjenvundet hele sin selvbeherskelse. Og han svarede overlegent og meget koldt:

«De, hr. doktor, har jo selv ingen erfaring paa dette punkt. Det gjør Dem mindre kompetent til — at give gode raad. Ikke sandt? De er desuden radikal og helder til alle den nye tids samfundsopløsende idéer. Det har jeg ofte merket. De har selv ingen familie at holde sammen. Deri ligger det. Men det har *jeg*. Overlad De saa til mig, hvorledes jeg skal forholde mig ligeoverfor min hustru. Det kan De trygt gjøre. Jeg har ingenlunde tænkt at handle mod Guds bud. De ere ganske klare og rene i linjerne, naar det gjælder ægteskabet. Vil man være moderne, faar man ogsaa være med paa at omstyrte Den Hellige Skrift og dens autoritet. — Det var kanske et advarende ord, der kunde passe fra mig, som sjælesørger — han lagde vegt paa ordet — til *Dem*. Men — «forord bryder trætte», som man siger. *Et* vil jeg dog lægge til: Hvis jeg merker, at det er gjennem Deres indflydelse, at min hustru bliver opsætsig — ulydig — ja, da har jeg ingen anden udvei end at forbyde Dem at komme i mit hus!»

Og jeg hørte mig selv svare høflig, koldt og afvæbnende: «Det er en læges pligt enkelte gange at maatte være indiskret — meget imod sin vilje. Hans samvittighed bliver ogsaa indstillet derefter. Han kan beklage det, men han kan ikke ændre det. Naar hans pligt og ansvarsfølelse byder ham at tale, maa han bøie sig. Jeg har givet Dem den advarsel, som jeg fandt paakrævet ved dette tilfælde. Men — naturligvis — hvis De ikke anser mig for den rette læge

for Deres hustru, den læge, som De kan have tillid til — saa vil jeg ikke fortsætte med at behandle hende — eller paa nogen maade besvære Deres hus med min person.»

Dette passede ham dog ikke. Han trak kløerne til sig. Gjorde endog en slags undskyldning for sin heftighed. Han fik mig endog atter til at tage plads. Og satte sig i sin egen stol ved skrivebordet. Og bragte saa, som om intet var hændt, nogle forskjellige bygdeaffærer, som vi begge var interesserede i, paa bane.

Han var nu meget forekommende. Værdig i sit ydre. Dygtig og klog i sin bedømmelse af sagerne. Fuld af initiativ og praktiske tilrettelægninger. Og paatog sig til slutning af fri vilje arbeider, der baade vilde kræve tid, møie og taalmodighed, for det, han mente var til bygdens og menighedens virkelige tarv.

Det er den *anden* side af hans natur.

Vi skiltes altsaa — som venner.

— Ak, lille fru Nina — hvor fattige og hjælpeløse vi dog alle er, naar vi skal prøve at «bære hinandens byrder»!

XV.

Naar jeg her vil prøve at gjenkalde i min erindring den vinter, som nu fulgte, saa er det, som om alt det, der hændte *bagefter*, vil komme op og forrykke billedet for mig.

Men, som det, lidt efter lidt, kan lykkes mig at samle og afklare og paany gjennemleve disse vintermaaneder — strengere end nogen, jeg havde oplevet deroppe i den trange fjelddal — med kulde, storm, megen sygdom omkring i bygden og en knugende.

ligesom uendelig gjentagelse af korte, mørke dage — saa staar det for mig, som om denne periode bliver en af de *lykkeligste* i mit hele liv.

Man vil maaske studse over dette udtryk, som over en paradoks. Men tro blot ikke, at naar jeg bruger ordet «lykkelig» her, saa skal det i nogen henseende opfattes ironisk.

Tvertimod.

Man kan jo bare fremholde, at det, man kalder lykke i den ældre alder har en anden lød, en anden slags glans end den har i ungdommens øine. Men ikke en ringere. For da kan der komme noget mørkt og dybt over dette ord, som klangen af en kirkeklokke, rig og smertefyldt paa en gang. Da er det trængt ind i vort inderste følelsesliv, ind i det hemmelige verksted, hvor al livets udvikling, alle tilskikkelser samler sig under smeltningens lutringsproces. Og da kan det hænde, at dette ord *lykke* naar sit fulde og afklarede udtryk i en hjertens trang til at *give*, give helt, mest muligt og slet ikke ved selv at tage imod — eller eie —

Derfor var det, jeg kom til at føle det som en lykke, der blev lagt i mine hænder — taget i den betydning, som jeg ogsaa nævnede den i begyndelsen af disse optegnelser — at jeg gjennem forholdenes magt, eller jeg vil heller sige Guds førelse, nu kom til at staa en anden menneskesjæl ganske nær.

En skjøn og ren liden kvindesjæl. Vistnok lidende og martret. Men alligevel saa levende, saa ærlig søgende i sin idealitetstrang, saa høireist i sit sandhedskrav!

Og saa ny og altid skiftende i sine mange indre modsætninger!

Bøielig og ømhedshungrende var den i sit hele anlæg. Gjerne laante den ly og styrke der, hvor dens sky og mimoseagtige følenerver engang havde fæstet rod.

Til det yderste sensibel og let paavirkelig, som en æolsharpe, «klagende i storm og nynnende i solskin», eiede den dog paa samme tid en forunderlig kraft! Noget spontant flammende ogsaa i sit udtryk — en vis souverain «ikke-gaaen-paa-akkord» — der mange gange kunde virke paa mig som noget helt gaadefuldt.

Ak — jeg forstod jo ikke før bagefter, at dette, jeg her stod ligeoverfor, det var jo netop et kunstnertemperaments særpræg. *Der* skulde jeg have fundet gaadens løsning, hvis jeg havde været mere opmerksom og lydhør. Hvis jeg bare havde forstaaet at samle alt det spredte, hendes væsen havde aabenbaret mig i disse aar!

Jeg havde nok paa mit vis opfattet dets særpræg og lært at elske dets charme. Men jeg havde ikke seet dets *fare*. Den, der som kompassets skjælvende naal altid paany maatte føre hende hen mod det centrale punkt, der var kvintessensen i hendes væsen: Det urolige, brændende hjerte — og hendes uafkortede sandhedsfordring. Til sig selv som til andre.

Den stille overenskomst, hvorpaa vort venskabsforhold i sin fulde, gjensidige tillid og aabenhed nu blev bygget op, den var jo, at hvad fru Nina denne sommer havde gjennemlevet, den *krise* — jeg vedblev at kalde den saa — der, som en stormbølge havde slaaet over hendes hoved og truet med at

knuse hende, som et lidet, skrøbeligt fartøi — at alt dette nu opfattedes af hende selv og af mig — som afsluttet.

For altid afsluttet.

Til hendes brev blev der, som efter en fælles aftale mellem os, aldrig hentydet. Heller ikke faldt det mig ind med en stavelse at berøre mit deraf følgende besøg oppe paa præsten Hellermanns kontor. *Der* raabte hendes hele natur mig sit «*Noli me tangere*» imøde!

Ofte var det jo i mine tanker.

Men — *retningen* i hendes nye liv, den kjendte jeg jo. Og *viljen* til at udrede omkostningerne, den læste jeg altid paany i hendes ærlige øine og i al hendes færd.

Hvilken bedre hjælp kunde jeg saa give hende paa veien end, saavidt jeg formaaede det, at henvise hende til den store sjælelæge, der har sagt:

«Kommer hid til mig, alle I, som arbeide og ere besværede. Jeg vil give Eder hvile»?

Som ethvert menneskehjerte i nød, der instinktsmæssig viger tilbage for den lurende forsteningsproces i dets eget indre, saa jeg jo, at ogsaa hun, med en selvfølgelig nødvendighed førtes ind paa denne vei mod det høieste livssyn, det, der lover os sin:

«Fred til bod for bittert savn».

Ja. «Og Hans ord ere trofaste og sande».

— Som tiden led kunde jeg ogsaa af og til faa lykke til at se som en afglans af denne himmelske fred lyse over hendes lille, trætte ansigt og give det et rørende, næsten forklaret udtryk.

Om søndagen i kirken har jeg seet det i bøn, gjen-

nembævet af en, jeg kunde sige, næsten straalende hengivenhed og tro.

Men ogsaa netop *der* kunde det samme ansigt sommetider aabenbare en kvide — ak, et fortvilelsens martyrium — saaledes, som hun aldrig viste det til noget menneske!

— Hvor dette udtryk kunde forfølge mig længe bagefter! Kunde ligge som en tung, nagende byrde paa mit hjerte — indunder alt mit arbeide og al min færden!

Jeg prøvede at værge mig mod det. Jeg *vilde* ikke se. Jeg vilde ikke give rum for min frygt, mine bange anelser.

— Ikke sjelden mødte jeg udslag af lille fru Ninas fromme, arbeidende sind ude i bygden, hvor hun saavidt hendes smaa kræfter og svage legeme tillod det, nu tog sine pligter op med langt større personlig udviklet alvor og omtænksomhed end før.

Kom jeg paa sygebesøg, fandt jeg ofte sporene af hendes smaa fødder i de fattige, lave hytter. En blomst — lidt god mad — en aaben bibel paa bordet ved sengen, hvor hun havde siddet.

Dødsleierne veg hun heller ikke tilbage for. Især naar det var barn. Da sad hun sammen med far eller mor, til det «sluknede».

Ja, det kan vel hænde, hun søgte lidt *for* ivrigt efter just de steder, hvor livets skygger laa tungest.

Det hang sammen med hendes hele livskamp i denne periode.

Med tiden vilde der nok komme mere friskhed og sundhed ogsaa over *denne* side af hendes karakter.

Alle gode magter havde hun ved sin side. Hun vilde ogsaa vinde sin store seier.

Tilslut.

XVI.

Midt paa vinteren hændte det, at præsten Hellermanns gamle moder, der boede inde i hovedstaden, blev syg og døde.

I den anledning var han et par gange derinde. Det var en lang reise frem og tilbage. Den sidste gang, til hendes begravelse, udstrakte hans fravær sig til et par uger.

Denne tid benyttede Ragna til at faa optaget de ugentlige musiksammenkomster med fru Nina.

I begyndelsen skeede det meget modstræbende. Men efterhaanden, ogsaa efter præstens hjemkomst, blev det atter til en fast institution dem imellem. Men som efter en stum aftale blev det kun nede hos os, at der blev musiceret.

Af og til, hvis gemalen tilfældigvis var borte, kunde hun blive hos os til aftens.

Da ordnede Ragna det gjerne saa, at hun efter musiktimen gjorde sig et ærinde i huset og, for en stund overlod sin veninde til mig. —

Naar jeg tænker tilbage paa de timer, som vi da havde: Den lille, sortklædte skikkelse som gled ind i mit værelse, der var opfyldt af bøger og billeder, og som med et pudsigt, lidet solstreif over smilehullerne kunde se paa mig og sige paa sin barnlige maade: «Faar jeg lov til at komme ind? Det er det morsomste, jeg ved, at være herinde og tale med Dem — og se paa alt det vakre, De har.»

Saa kunde hun gaa omkring og aldrig blive træt af at betragte de store fotografier eller kopier i olie efter

de store italienske mestere, som jeg havde paa væggen. Eller blade i illustrerede verker. Eller staa og beundre de afstøbninger i bronce eller kopier i marmor, jeg lidt efter lidt havde samlet paa mine reiser.

En dag blev hun længe staaende foran en marmorbyste af den Neapolitanske Psyche. Hendes eget ansigt antog et saa alvorligt, spørgende udtryk, som om hun vilde prøve at gjætte sig til, hvad der dog havde dannet en saa skjøn ro, en saa himmelsk stilhed i dette ophøiede, sjælfulde aasyn.

Saa vendte hun sig mod mig med et lidet suk.

«Tænk — jeg kom nok ikke til Italien.»

«Aa, jo vist — De skal se —»

«Ja, kanske. Naar børnene bliver store, voksne — og jeg bliver gammel.»

Og saa lagde hun til:

«Aa — jeg glæder mig *saa* til at blive gammel!»

Det kom ikke med nogetslags spøgende tilsætning eller opfordring til modsigelse.

Det var bare, ligesom hun havde udtalt noget, som hun troede, jeg maatte vide var en tanke, der laa hende saa inderlig nær.

Jeg sagde hende heller ikke imod, eller gjorde nogen bemærkning.

Hvad skulde det vel have været?

— En dag saa hun opmerksomt paa Michel Angelos «Adams skabelse» fra det «Sixtinske Kapel». Det var et af hendes yndlingsbilleder.

«Han ser ud, som om han var bedrøvet, fordi Gud flyver bort fra ham. Og lader ham være igjen paa jorden alene.»

Og saa lagde hun til efter en pause, idet hun fremdeles alvorlig betragtede billedet:

«Tænk, jeg synes, det er saadan synd paa ham.»

«Men — De ved — Eva,» smilede jeg.

Hun besvarede *ikke* mit smil.

«Aa ja,» hun sukkede, «men han maa nok altid længes efter Gud, som skabte ham. Det tror jeg sikkert.»

«Kjære fru Nina, der tror jeg, at De er trængt ind til det dybeste i Michel Angelos tanke. Den, han kanske ikke selv var helt klar over.»

Nu smilede hun. Og saa forundret ud.

«Jeg? Aa, doktor, De er næsten lidt lei, som gjør nar af mig.»

— Men oftest kunde hun sidde ganske stille i sofaen og jeg paa en stol ved sidén af hende.

Da blev det mest til, at vi kom til at tale om livets og dødens store ting. For med disse svære, uløselige spørgsmaal var det hendes tanker i denne tid helst arbeidede.

«Hvad er livets mening?» kunde hun sige, om igjen og om igjen. «Hvorfor? Hvorfor?»

«Hvis ikke livets mening gaar ind i det *evige livs* mening, har jeg nok intet svar at give Dem,» kunde jeg saa svare.

Og jeg tog spørgsmaalet op og fulgte det videre frem, ogsaa for mig selv:

«Falder dette livs blomst af — ja, var den skjøn og duftende som ingen anden — den visner dog — og bliver til jord igjen.»

«Eller den kan blive knækket,» afbrød hun mig med noget haardt i stemmen og saa paa mig med

disse trætte øine, hvor smerten syntes at have taget bolig for altid.

Jeg nikkede. «Ogsaa det — ofte. Men jeg tænker mig, at dens rødder skyder sig ind under dødens port. Og da kan vi med troens øine se den spire og sætte blomster over paa den anden side. Og *der* naa en endnu større fuldkommenhed og skjønhed. — Er ikke det igrunden det eneste værdige og logiske? Og saa herligt?»

Fru Nina saa paa mig.

«Ja, ja — De har nok ret.» Og hun fulgte sin egen tankegang.

«Dette liv paa jorden *kunde* være lykkeligt og harmonisk i sig selv,» kom det saa pludselig. Og nu hævede hun hovedet, og overkroppen fik noget af dette ranke og svajende, som hun endnu engang imellem kunde have i sin ubevidste, souveraine selvhævdelse. «Der *skulde* ikke øves vold imod det. Gud har ikke ment det saadan fra først af. Vi *skulde* faa vokse op og udfolde alle vore evner — og gjøre, hvad der er *naturligt* — naar det ikke er *ondt!*»

Se, der var den igjen, denne tvivlens orm, der gnavede paa hendes hjerterødder og tærede paa hendes livskraft.

Og jeg kunde vride mig fra det direkte svar — som jeg ikke engang vidste, om hun ønskede. Saaledes som det jo maatte komme. — Ak, skjønte ikke *jeg*, hvad der nu for hende stod som det naturlige? Og at det *unaturlige* — det var det liv, akkurat det liv, hun nu førte — og som hun i al fremtid skulde vedblive at føre?

Og jeg tog hendes smaa hænder, der lidt modstræbende lagde sig i mine, som om denne lille handling

fra hendes side paa sæt og vis gjaldt en underkastelse. «Sig mig, hvad *er* egentlig det *naturlige* for os stakkels mennesker? Er det f. eks. naturligt at være snild? Ikke skjænde igjen — ikke gjengjælde ondt med ondt — ikke hevne sig — ikke ønske ondt over vore uvenner?»

Jeg følte, at hendes hænder rystede. Hun havde lyst til at trække dem til sig. Men jeg holdt dem fast.

«Lille fru Nina, der er en *hemmelighed* gjemt inde i dette. For det er *der*, borte paa den anden side af, hvad der falder os naturligt, at det gjælder at stige over! *Der* er væksten, fremskridtsveien — sjælelig talt. Jo, jo. Den kan synes haard, umulig. Det gjør ondt at vandre den, og det rent menneskelige i os gjør oprør derimod. For, vort hjerte er jo af naturen paa én gang baade svagt, jeg mener blødt, og haardt. Ja, jeg ved nok det» — og jeg talte her ogsaa for mig selv, ligesaa meget som for hende — «at dette ikke er nogen ny og moderne tale. Denne nye tids mennesker — de realistiske forfattere, f. eks. — kristendomsfornegterne — de, som *De* endnu ikke har gjort bekjendtskab med — de vil kalde dette for askese, forringelse, livsfornegtelse. De foragter os, der mener anderledes. Men det er *dem*, som er blinde og overfladiske. De forstaar bare ikke livets egen, dybeste lov: At den, som for alvor engang har taget skridtet, har steget over dette *naturlige* — det vil som oftest sige egoismen, selvforherligelsen, hjertetrodsen — han *er* i det samme øieblik naaet høiere op! Han aander i renere luft. Og saa — sker det merkelige: Ved næste «korsvei», som Ibsen vil kalde det, saa bliver det *naturlige* ligesom løftet et trin

høiere op for ham. Og det næste skridt bliver lettere at gjøre.»

«Tror De det?»

Øinene saa indtrængende, næsten bønfaldende op i mine.

Jeg mødte hendes blik. «Jeg *ved* det. Det er det, som jeg kaldte «livets hemmelighed.»

Hun tiede stille. En lang stund. Som om hun grublede over mine ord og ikke vilde tage dem ind, førend hun ogsaa virkelig havde beredt dem sted i sit hjerte.

Saa sagde hun ganske lavt — og hun løftede idetsamme min haand og lagde sin brændende kind et øieblik ind til den — aa, jeg husker det endnu —:

«Doktor — De kjender den.»

Jeg vilde saa gjerne have kysset den lille haand inden den slap mig. Men jeg vovede mig ikke til det. Jeg følte, at taarerne kom mig i øinene.

«Hvilken?» Jeg vidste ikke rigtig, hvor hun vilde hen.

«Hemmeligheden. De har *selv* gaaet den vei. Derfor kan De snakke, som De gjør. Aa — De behøver ikke at negte det. Og *derfor* tror jeg Dem. Og jeg skal prøve at gjøre som Dem: Finde det *naturlige* — over paa den anden side!»

Det kom saa tungt og sterkt. Det var, som om hun for sig selv aflagde et løfte.

Mit hjerte brændte i mig. Jeg kunde have bristet i graad.

Og der var noget indeni mig, som vilde raabe: «Nei, nei. De har alligevel ret. Gud vil aldrig det *naturstridige*. Bryd alle baand af — gaa ud i solen! Der, hvor selve livets lov vinker Dem!»

Men jeg taug. Jeg raabte ikke.

Der blev en stilhed mellem os.

Saa sagde jeg — jeg mindes det endnu, hvor det gjorde mig underlig godt engang at tale til en ven om mig selv, som paa lige fod. «Gud har ogsaa ledet *mig* paa en vei, som jeg ikke selv vilde valgt, fru Nina. *Det* er sandt. Men jeg ser det jo anderledes nu. Fordi jeg snart er en gammel mand.»

«De er *ikke* gammel. Men Ragna har fortalt mig saa meget.»

«Har Ragna? Det var unødvendigt. Men ja — baade hun, stakkels, og jeg selv, vi har maattet lære i livets skole. — Men saa har jeg jo, som De ved, havt mit arbeide, min videnskab, min livsopgave, som jeg ikke vilde bytte med noget andet. Jeg har meget at takke for.»

«Og saa tænker De aldrig paa Dem selv?»

Der var noget rørende i denne fine, ægte kvindelige maade, hvorpaa hun nu førte samtalen hen paa mig, som om hun vilde gjøre afbigt for sine egne fordringer til livet ved at sætte sig ind i min livsvandring. Jeg takkede hende i min sjæls dyb derfor.

— «Og saa tænker jeg *meget* paa mig selv,» svarede jeg i en lettere tone. «Har ikke jeg, som jeg sagde, meget at være glad for? For eks. — det er vel ikke langt fra tre aar siden nu — saa traf jeg jo *Dem*?»

Dette sidste undslap mig halvt spøgende. Men der maa vel alligevel have været noget i stemmen —

Hun saa spørgende paa mig. Som om hun vilde undersøge, om der virkelig kunde være noget alvor i mine ord. Og der strøg idetsamme et solstreif af skjælmeri over det lille, blege ansigt, der med en-

gang gjengav det noget af dets forrige, straalende skjønhed.

«Ja — *det* var ogsaa noget!»

«Aa — det er da altid lidt,» slog jeg ind i tonen.

«Hvad skulde det vel være? Det er jo mig, som tager imod og tager imod.»

Men jeg fortsatte som før:

«Jeg kan jo bede Dem erindre, at jeg for eks. er en af de faa priviligerede, som har seet Dem danse!»

Nu lo hun. Og klappede i hænderne som et barn.

«Mod min vilje. Aldeles mod min vilje!»

«Ja, men De er da ikke vond paa mig for det?»

«Vond paa Dem,» hun gjentog ordene. Men hendes tanker havde pludselig begyndt at vandre.

«Tænk, at jeg virkelig kunde danse. — Det var forrige sommer.»

«Og saa i høst,» supplerede jeg.

«Ja. I høst ogsaa.» Hun blev flammende rød. «Men nu danser jeg nok aldrig mere.»

Jeg svarede ikke.

Hun saa frem for sig. Hun ventede heller ikke paa noget svar.

«Men det *er* deiligt alligevel.»

Hendes øine blev fjerne.

Og det var, som om der, lidt efter lidt, sænkede sig skygger — over hendes ansigt, hendes hoved, over hendes hele skikkelse. — Jeg *saa* dem.

Nu havde virkeligheden taget hende helt igjen.

Og vor filosofiske samtale var forbi.

XVII.

Ak, hvorofte har jeg ikke spurgt mig selv:

Vilde det ikke være det skjønneste, det lykkeligste for et menneske, om det kunde faa lov til at dø, naar det stod oppe paa *smertens* sublimeste tinde?

I det moment af livsførelsen, hvor dette menneskes fineste kvalitet, dets yderste væsensmuligheder utvindes.

Naar det er kommet ud gjennem lidelsens smelteovn, og dets ædleste metal — hver eneste unze — er udsmeltet til sin fulde værdi?

For da — i det øieblik — det kan vare dage, uger — det kan maaske vare aar — da frembringer mennesket sit *største*.

Da toner Memnonstøtten i sjælens opstandelsesmorgen allerede her paa jorden. Da staar mennesket paa den yderste grænse mellem livet og døden.

Ja — da *er* egentlig det menneskes dødsstund aabenbaret — om det end skal vedblive at leve i hundrede aar!

Og naar *den* tone ogsaa naar vort øre, da har den evne til at sætte noget ogsaa af *vor* fineste kvintessens i svingning.

Da aner ogsaa vi livslidelsens udvælgelse og gaadefulde velsignelse, og vi aabner vore hjerter for den i villig modtagelse.

— Men siden — siden, da maa jordens mennesker atter vænne sig til at *leve*.

Og jordens krav vokser op igjen i deres bryst. Vokser sig sterkere og sterkere.

Og de forringes —

Eller gaar tilgrunde.

XVIII.

Udpaa vaaren, først i April, bestemte jeg mig til at reise en tur sydover, ned til Berlin og Wien. Og tage Ragna med mig. Jeg tænkte at blive borte en 6—8 uger.

Jeg følte, at jeg som doktor nu for alvor begyndte at stagnere deroppe i fjeldbygden. Jeg maatte paa anden maade, end det kunde ske gjennem bøger, følge med, røre ved det nye, det som prøves, som der eksperimenteres med dernede i videnskabens centra, inden vi faar det bragt os herop som resultat.

Jeg havde naturligvis svært for at rive mig løs. Det lille kjæmpende, saa sjæleensomme menneske deroppe i præstegaarden holdt mig tilbage med mange og sterke traade.

Men jeg havde fra min tidligste ungdom fulgt et kald, som min egen livsskjæbne havde anvist mig. Ofret mig for den opgave, jeg mente mig betroet, den at kunne være med at redde menneskene fra den herjende farsot, der kræver saa mange unge liv, ogsaa i vort eget land, og som i min tidligste ungdom, med sin sorte dødningehaand, havde skrevet min slegts og min egen historie. —

Jeg overlod mit tuberkulosehjem, og mine patienter forresten, i min kollegas hænder. Og gjorde alt istand til afreisen.

Men forinden jeg drog afsted — det var ikke mere end et par dage iforveien — hændte der mig to ting, der ligesom med en manende haand holdt mig tilbage. Havde jeg ikke følt mig bundet, dels ved korrespondance med venner og kolleger dernede, dels ved et løfte om at være tilstede ved afholdelsen af en

mindre specialkongres, hvor jeg selv skulde fremlægge et foredrag, resultatet af mit arbeide heroppe i de sidste to aar — saa havde jeg gjort det hele om igjen.

— Først var det under en stor herremiddag oppe hos sorenskriveren, der feirede sin 60 aars fødselsdag.

Blandt gjæsterne var — ingeniør Weyler!

Han var kommet tilbage til jernbaneanlægget, som havde staaet i stampe hele vinteren. Men foreløbig havde han station et par mil længere nord, hvor der nu skulde sprænges en større tunnel.

Der gik et stød gjennem mig, da jeg opdagede ham. Jeg havde tænkt mig ham borte — ude af vor vei, *hendes* vei, for fremtiden.

Merkelig nok kanske, havde jeg ikke regnet med denne mulighed, men i stilhed bøiet mig med en vis sympathi for denne unge mand, fordi han havde vidst at forsvinde, da han forstod, at en sommerspøg undertiden kan forvandles til et bittert alvor.

Og nu stod han der!

Præsten Hellermann var ikke tilstede ved festen paa grund af moderens død. Dette sammentræf vilde ganske vist været *ham* ubehageligt.

Det vilde maaske mindre have generet den anden part. Hvem ved?

Ligeoverfor mig var han ialfald fuldstændig som før. Den elegante, verdensvante, unge herre. Høflig, behersket. Han spurgte elskværdig efter min søster.

Og henkastede saa — stemmen var naturlig — men de mørke, lidt stikkende øine, der i momenter kunde faa det eiendommelig tilsløredе, som jeg har kaldt sensuelt, de flakkede maaske en liden smule under

mine øine, der saa faste og lige ind i hans: «Og hvorledes lever fru Nina?» — Han kalder hende saa, fordi Fritz er hans ven. — «Frøken S. (det var sorenskriverens datter) siger, at hun ikke har været saa rigtig frisk i vinter?»

Jeg svarede tørt og kort: «Hun har det, som hun pleier. Hun har aldrig været robust.»

«Hun burde ikke sidde fast heroppe,» fortsatte han, tilsyneladende fuldstændig uanfegtet. «Hvorfor reiser hun ikke imellem ind til Christiania og morer sig lidt? Det vilde hun have godt af. Hun skulde faa være ung. Det er dumt af *ham* at holde hende indestængt som en skolepige. Det er stor synd paa hende.»

Naa, han var ugeneret! Den personificerede gode samvittighed, lod det til. Hvis han da ikke spillede komedie.

Jeg kunde ikke lade være at fiksere ham lidt. Og jeg svarede ikke et ord.

Der kom en bevægelse, noget hurtig, mistænksomt i blikket, som om han vilde føle sig for — om jeg skulde kjende til noget.

Men — jeg *vilde* ikke mere. Jeg vendte mig simpelthen fra ham.

Min kollega kom idetsamme bort til mig. Vi slog os sammen.

Men under vor samtale arbeidede mine tanker med dette møde.

Det brændte i mig, naar jeg gjenkaldte mig *hendes* stakkels, hjerteskjærende brev — det sted deri, hvor det laa saa tungt paa hendes samvittighed, at *han* — den «fine, ridderlige» — jo, jeg husker udtrykkene — skulde lide for hendes skyld!

Ha, ha. Jeg maatte næsten le.

Der er nok ikke saa mange unge mænd, som har raad og tid til at blive ulykkelige for en liden kvindes skyld, kjære fru Nina! Og slet ikke dem, der af naturen har faaet saa gode kort paa haanden, som denne Weyler-typen.

Dette lille sommermøde med en ung, uerfaren og, trods sin værdige stilling, barnslig kvinde — var det nu ikke snart et helt aar siden — det havde bare været en kort episode, der gjennem forholdenes natur dermed ogsaa var afsluttet. *Maatte* være det. Et «pikant intermezzo» — var det ikke saa, hr. Hellermann benævnede det? —

Det var jo derfor, han saa trygt havde kunnet spille paa sin fløite!

— «Vi to — han og jeg — vi har talt —»

Det var Ninas ord i hendes brev. *Han* havde ikke fristet hende til at vige fra pligtens vei —

Nei da — som sagt, bare den personificerede gode samvittighed fra hans side!

— Jeg gaar rundt om dette, medens jeg snakker med min kollega. Der kommer ogsaa til et par herrer fra bygden. Der er nye valg til høsten. — Venstrepartiet arbeider som muldvarper, fortæller de mig — og «familien Sverdrup» etc. etc. —

— Men jeg fortsætter inde i mig selv uforstyrret min egen kredsgang:

Lidt havde det vel forresten været ogsaa fra hans side. Jeg mindedes hans øine, hvorledes de flammede op og fulgte hende deroppe paa høifjeldet.

Og nu saa jeg jo, at de flakkede. Og der var noget vel friskfyragtig i alt det, han sagde. Det kom saa hurtig, ligesom lidt stakaandet.

Lidt har nok denne «sommeridyl» — Herre Gud — ogsaa kostet *ham!* Det er ikke muligt, det tror jeg, at naa saa langt, som han gjorde, uden at han ogsaa selv maatte sætte sig en smule i omkostninger. Saa aldeles gratis faar vel ingen det. Nei — den lille fru Nina havde nok kanske rørt ved nogle smaa, bortgjemte strenge i hans forresten saa robuste, saa inderlig jordisk levedygtige og praktiske natur —

Og naar alt kom til alt — havde han saa igrunden ikke optraadt *nobelt*?

Se — se — det var ogsaa en version!

Og nu laa jo veien videre frem, lys og aaben for ham:

«*Better luck next time.*»

— Og netop, som jeg var *der* med mine irrende tanker, giver min kollega mig et lidet venskabeligt puf, der med en gang gjør mig helt nærværende. Og idet han faar mig til at følge sine øines retning ind i det tilstødende kabinet, hvor mine tankers gjenstand og sorenskriverens datter sidder i en romantisk maaneskinsbelysning — meget tæt ved siden af hinanden og i en tydeligvis meget intim samtale — siger han: «Der ser De en konstellation, som der nok tales meget om oppe i bygden i denne tid.»

Jeg har gudskelov lang øvelse i at beherske mig.

Men jorden brændte under mine fødder.

— Jeg var nok den første af gjæsterne, som forlod festen.

Det blev en lang kjøretur hjemover i elendigt føre under sneløsningsperioden. Men himmelen var klar med myriader af funklende stjerner. Luften ren med et lidet islæt af fugtig vaarvind, der havde en min-

delse af sevje i sig. Og ensomheden gav mig en vederkvægende ro.

Jeg tænkte paa Nina og hendes tapre, stridende hjerte.

Jeg syntes, jeg øinede, at alt endnu kunde blive godt.

Naar dette *nye* «konstellationen» først var blevet en kjendsgjerning — saa vilde hun kanske komme helt tilro.

Ja, her var vist Gud selv med. Saa ofte har Han vist mig, at Han styrer alting til det bedste!

———

Næste morgen under min kontortid, traadte Ragna mod sædvane ind, og saa sig forsigtig om for at overbevise sig om, at der endnu ingen patienter var kommen.

«Jeg *maa* fortælle dig det, Gerhard. Igaar dansede Nina her igjen! Det har hun ikke gjort i hele vinter.»

«Jasaa — gjorde hun det?»

Jeg fik min stemme saa rolig og naturlig som muligt.

«Ja — det var i skumringen. Nina beder mig altid om ikke at tænde lampen. Saa maa jeg spille for hende da, ved du. Alt det jeg kan. Hun vil bare høre mere og mere. Tilsidst kom jeg til at tage den der engelske valsen — den, som jeg endda første gang spillede oppe hos sorenskriverens for to aar siden, og som Nina dansede efter lige for hr. Hermans næse! Kan du huske?» Hun lo lidt. «Og da jeg saa var færdig, saa siger hun derborte fra sofakrogen sin: «Aa — én gang til, Ragna!» Og jeg syntes stemmen var med

engang anderledes. Det slog mig idetsamme. Den var ligesom saa uvant ivrig og glad. Og straks efter saa merker jeg, at hun danser bag mig! Det var bleven næsten mørkt. I sin sorte dragt, aldeles som en skygge. Ja, som en levende skygge svævede hun virkelig omkring mig og rundt i værelset. Aa — saa let, saa let! Der var ikke lyd. Alting var ligesom bare pust! — Og jeg maatte spille om igjen og om igjen. Men saa kom jeg til at vende mig om og se paa hende. Kanske jeg sagde noget ogsaa. — Du skulde seet hendes ansigt! Det var aldeles hvidt. Og øinene store og vidtaabne, akkurat som naar en i forskrækkelse vaagner op af søvne! Og med engang slaar hun hænderne for ansigtet og begynder at graate. Aa, saa forfærdelig og saa saart — at jeg maatte til at graate med! Ja, det endte rigtig som en hel tragedie.»

«Ja — men hvorfor?» svarede jeg rolig. Jeg var igrunden ikke overrasket. «Hun er jo saa lykkelig, naar hun danser. Vi ved jo begge to, hvor underlig den dansen hænger sammen med hendes hele natur. Det er jo hendes talent —»

Ragna afbrød mig: «Ja, ja, det var ikke bare det. Men jeg skjønte straks, ser du, at der maatte være noget *specielt* paa færde.»

Jeg følte, at mit hjerte holdt op at slaa, og at blodet strømmede mig til hovedet.

Hun *vidste* altsaa, at *han* var kommet igjen! Kanske havde hun allerede hørt om den «konstellationen», som bygden nu talte om!

Men Ragna vedblev hviskende:

«Jeg synes, jeg forstod af nogle ord, som hun ligesom ude af sig lod falde, at det var, at hun skulde

have et lidet barn igjen, og at derfor var hun saa fortvivlet! Men — paa den anden side, kan det jo ikke være det heller — for hun er jo saa glad i sine børn —»

«Det er *ikke sandt!*» sagde jeg.

Og jeg hørte selv, at min stemme var haard og hæs.

Ragna saa forundret paa mig.

«Ja — jeg mener —» jeg tog mig i det, «at du kan skjønne, hun ikke vilde tage den ting paa den maade. Men det gjør mig ondt — at hun fremdeles skal være saa overnervøs. Det bekymrer mig. Men — gaa nu, Ragna — jeg hører, der kommer nogen.»

Ja — Gud skal vide, jeg bekymrede mig:

Og saa *maatte* jeg reise.

Og saa reiste jeg.

Dagen efter.

XIX.

Midt i Mai var jeg hjemme i R.dalen igjen.

Vaaren deroppe var kommen tidlig det aar.

Sneen var næsten borte. Den laa kun igjen i blaahvide, kolde klatter i skyggekanter af skoven og opover mod høifjeldet.

Elven gik stor og grønhvid og skummende og bredte sig midt i dalen.

Og hvor en saa hen opover fjeldskrænterne slyngede smaafosser sig, som lange, hvide slør udover de bratteste stup — og syntes saa at hænge sig fast og blive borte nede i granskoven igjen et stykke nedenfor!

Der gik skovstien lun og blød af alle de nedfaldne

barnaale, og der duftede varm muld og vaad mose og harpiks, naar solen stod ind mellem de friske, vintergrønne grene.

Indunder, ved rødderne, bredte der sig lysegrønne blade, og smaa graablaa, dunede blaaveishoveder reiste sig i krans midt inde i dem paa lange, dunede stængler. Og det rislede og klukkede og sang og dryppede baade fra vante og uvante steder. Og naar en saa bøiede af mod præstegaarden og skulde passere kloppen, der hvor alt det svære stenskyts laa om hinanden nede i kløften og for hvert aar blev mere og mere mosgroet og forvitret — saa tumlede fjeldbækken sig nede i dybet mellem stenrøsen med en slig støi og sprut, som den skulde være en virkelig storfos — saa længe det varede!

— Jeg vil ikke nægte, at jeg var beklemt og tung om hjertet, da jeg over festpladsen — ak, festpladsen — nærmede mig præstegaarden.

Den laa der, stor og brun foran mig, med alle sine vinduer hvidrammede. Og solen, som var i nedgang, sendte idetsamme sine straaler hen i dem, saa de blinkede og glitrede og blændede mine øine, medens hele bygningen pludselig saa ud, som den var oplyst, glimrende oplyst til fest — den ogsaa!

En ting havde jeg forvisset mig om med det samme, jeg kom hjem og traf den første, der kunde give mig besked, nemlig min kollega.

Ingeniør Weyler var endnu ikke kommet ned paa denne side af tunnelen. Han var nok fremdeles i arbeide et par mil nordover i dalen. Ingen havde seet noget til ham her.

«Men udover sommeren flytter arbeidsstokken nedover til os igjen.» lagde han dog til.

Aa — jeg var glad, jeg var hjemme igjen. Hvor jeg nu skulde vogte hende og forberede hende paa det altsammen — lempelig — lempelig.

Men da jeg stod deroppe i den store præstegaardsstue og havde hilst paa præsten Hellermann, og han havde raabt paa sin hustru, der var ovenpaa:

«Nina — doktoren er her!»

Og hun saa kom ind, graaklædt og liden og lud i skuldrene, med blegt ansigt og linjer og furer og store blaa skygger under øinene — saa blev den anelse, som Ragna havde vækket hos mig, men som jeg med magt havde holdt tilbage, bekræftet:

Jeg saa, at fru Nina atter skulde være moder.

Jeg kom til at lade mine øine lidt opmerksom hvile paa hende et øieblik under min samtale med præsten, hvor denne førte ordet.

Idetsamme hun merkede mit blik og mødte mine øine, flammede en glødende rødme op i hendes ansigt og bredte sig nedover hendes hals og øren.

Og i hendes blik var der noget nyt — som fra et anskudt dyr.

Jeg huskede et ord, hun i sit brev til mig havde brugt: *Skam.*

Hun følte dette som en skam!

Og i samme nu var det som om der gik noget underligt, skjæbnesvangert, en usynlig luftbølge gjennem værelset.

Der blev en stilhed mellem os.

Kanske den varede et sekund. Kanske minutter.

Jeg havde vendt mig om og saa paa præsten.

Der trak op et slags smil om hans mund. Jeg synes, jeg læste noget af en kold triumf i det. Han

strøg med sin hvide, smukke haand langsomt om sit helskjæg.

Men fru Nina var gledet ud af rummet.

Jeg tror jeg vilde til at gaa. Jeg vendte mig mod døren. Jeg standsede mig selv. Jeg burde vel sige farvel.

Presten holdt mig tilbage og bad mig fortælle ham noget om Bismarck og kulturkampen dernede i Tyskland. Han fulgte med og var interesseret.

Jeg havde ikke andet at gjøre end at svare ham og i korte ord berette ham nogle af mine personlige indtryk.

Der veksledes naturligvis ikke et ord om *dette* mellem os.

Hvad skulde det *nu* være godt for?

Ja, Nina var forandret.

Hendes hele væsen var et andet. Ogsaa ligeoverfor mig. Hun gled likesom væk — bort. Og undgik at være alene sammen med mig!

Jeg vilde jo heller ikke tvinge mig paa. —

Men udover sommeren var vi ikke saa sjelden budne derop til præstegaarden til aftens, Ragna og jeg.

Der var saa stille deroppe, uden nogen gjæster denne sommer.

Da spillede Ragna lange stunder nede i hjørnestuen paa det gamle, daarlige instrument, som præsten ikke vilde have byttet med et nyt. Og præsten og jeg holdt gjerne til inde i midtstuen ved siden af, med dørene oppe til haven. Og røgte. Og drøftede avisernes politiske nyheder —

Sommetider fik Nina Ragna med sig ned i syrenlysthuset, hvor de sad med sit sytøi og var helt usynlige undtagen den korte stund, da vi spiste til aftens.

Jo — jeg husker nok den sommer. —

Min første tanke var altid den: Idag *vilde* jeg ikke gaa med.

Men saa fulgte jeg Ragna alligevel.

Jeg kunde jo ikke slippe hende helt, fordi om hun en stund ikke syntes, hun trængte til mig!

Og jeg begyndte efterhaanden at ane hvorfor.

Ja — til en vis grad, da:

Hun var ikke længer saa villig til at gaa den veien vi havde stukket ud sammen!

Jeg kunde ved enkelte leiligheder se, at der brændte et glimt av en oprørsflamme i hendes øine.

Jeg observerede ogsaa et par underlige træk hos hende, f. eks. ligeoverfor børnene.

Den inderligste ømhed og opofrelse, en næsten grænseløs angst hvis der bare feilede dem det allermindste.

Og da maatte jeg straks derop. Og hun var atter ved min side med sin tillid og sit aabne venskab. —

Men efterpaa — saa var alt igjen forandret. Da overlod hun dem meget til sig selv — eller til barnepigen. Og der kunde være noget nyt i hendes øine — netop som de fulgte dem, medens de sprang og legede omkring hende. Og det nye sagde: «Hvad har jeg egentlig med dem? Jeg har jo ikke villet have dem. Ingen har spurgt mig om jeg vilde. Hvad forlanger de af mig?»

Og naar det saa hændte, at presten idetsamme kunde komme ind og gaa gjennem stuen, bred, mægtig, i hele sin brutale selvfølelse: «Nina, skaf det.»

«Nina, sørg for det.» — «Nina, pas paa at børnene ikke støier, de forstyrrer mig.» —

Da kunde hun se efter ham med en isnende kulde — ja, en slet dulgt uvilje, et glimt af trods — inden hun lydig reiste sig op og gjorde som han vilde.

— Jeg tænkte paa prestens og min samtale hin dag paa hans kontor: «Kvindens lydige underkastelse i egteskabet er hendes høieste lykke.»

Og mine hænder knyttede sig.

Hans var skylden — hans alene.

Og en kold, træt modløshed sneg sig ind i mit hjerte.

Hvad kunde jeg gjøre? Gud hjælpe den lille fru Nina! Og «fri hende fra det onde!»

Det var min bøn.

En nat først i August kom der ilbud efter mig til prestegaarden.

Nina laa i kramper.

Jeg arbeidede med hende den hele nat. Der var indtraadt en, et par maaneders for tidlig fødsel. Hvortil der stødte andre, meget farlige komplikationer.

Jeg kjæmpede med alle midler for at holde livsgnisten vedlige hos hende. Enkelte øieblikke saa det ud, som om den vilde slukkes ud under mine hænder. Men henad morgenen kunde jeg dog konstatere, at tilstanden havde vendt sig til det bedre.

Livsgnisten var atter blusset op.

Hun svævede i nogle dage mellem liv og død. Livet seirede dog tilsidst.

Men én ting saa jeg, som læge, nu med vished: Hun vilde aldrig blive et helt sundt, levedygtigt menneske mere!

Foreløbig var hendes kræfter naturligvis til det yderste nedsatte. Og i flere uger fremover maatte der iagttages den største forsigtighed — legemlig som sjælelig.

Som oftest fandt jeg hende i denne tid paa sofaen. Hvid og træt og underlig apatisk.

Hun spurgte ikke om noget. Der undslap hende ikke en eneste bemerkning om det forefaldne.

Jeg syntes dog at iagttage, at der sjælelig var kommen en slags ro over hende.

Dette bragte mig til den tro, at hun inderst inde kanske følte hvad der var hændt som en hjælp i nød!

Skjønt *det* ogsaa pinte mig usigelig som noget uhørt — naturstridigt.

— Sommetider fæstede hun et par øine paa mig. Jeg læste noget af en bebreidelse i dem — et hemmeligt nag. —

Jeg huskede hendes brev.

Men *den* mistanke kunde jeg jo ikke afvise uden at anklage — en *anden*.

Saa over den kløft førte der ingen bro.

Men saaledes blev der ofte en tvungen stilhed mellem os.

Der gled ligesom skygger ind i værelset. De listede sig omkring os og gjorde det koldt og mørkt.

Vi kunde ikke længer se hinanden saa klart.

Jeg følte det som om jeg stod i en haabløs kamp mod noget usynligt, der trak sammen over vore hoveder.

Ubønhørlig.

Og det var, som om jeg hørte skjæbneklokkens tik-tak-tik-tak inden i stilheden. Under ordene, der aldrig blev sagt.

Og mit hjerte snørede sig sammen.

Ja — min lykke — min ene rige, lykkelige vinter — den var forbi!

Ak, hvor jeg havde glædet mig ved at se hende for hver dag vokse og udvikle sig i kjærlighed til Gud og mennesker!

En tapper og from liden korsridder.

Jeg syntes det var en skjøn vei at gaa.

Den kunde ført hende op mod tinderne. Og givet hende fred. Ogsaa i det liv, der nu engang var bleven hendes!

Men saaledes skulde det ikke være.

XX.

Hvis bare *det andet* ikke var kommet til!

Hvorledes *kunde* det?

Hvorledes gik det til, at *han* atter turde vove at komme ind i hendes vei?

Han kunde da sikkerlig ogsaa dette aar have «ladet sig forflytte».

Ja, hvorledes det nu var, eller ikke var —

Ud paa sommeren førte hans arbeide ham altsaa herned i bygden igjen!

Tunnellen, fra hvis sprængning *hun* ogsaa ofte i disse sidste maaneder havde hørt det fjerne drøn af mineskuddene — ja, jeg har seet hende fare sam-

men, og jeg har tænkt: «Du skjønner nok ikke, hvem der lægger an og kommanderer: fyr!» — den var nu gjennemboret. Og arbeidet paa linjen hernede paa min side af elven var atter bleven optaget.

Han befandt sig altsaa nu igjen i vor nærhed. Han færdedes atter omkring os. Paa vore veie, og vore stier. Han saa op til vore vinduer. Var i samtale med vore bekjendte. —

Men han kom *ikke* og bankede paa vore døre. Den takt havde han da iallefald.

Jeg mødte ham en af de første dage. Vi lettede paa hatten og passerede hinanden. Som efter en overenskomst.

Jeg kunde ikke lade være at iagttage ham. Og mærkelig nok: At beundre ham.

Hvor han var vakker! Og saa spænstig. I sin fulde kraft. Saa modig paa livet!

Og deroppe laa *hun*. Eller hun gik omkring som en liden graa skygge i huset, eller i haven. Længere kom hun — heldigvis ikke — for det første.

Det var da vel det.

Men jeg var alligevel ræd. Utryg.

Hun kunde jo hver eneste dag ved et tilfælde faa høre — at nu var han hende igjen ganske nær!

Intet kunde jeg gjøre for at hindre *det*.

Ragna var heldigvis borte i denne tid, paa et længere besøg hos en veninde.

Hun vilde nok forresten være forsigtig. Hun havde jo sine anelser, det vidste jeg.

Jeg tænkte paa, om jeg dog ikke skulde bryde igjennem alle stængsler og sige *alt* aabent til Nina. Saa hun ikke pludselig en dag uforberedt skulde staa

ansigt til ansigt med ham. Eller andetsteds fra faa høre om bygdesnakket. Men jeg vovede ligesom ikke at hentyde til dette — forbigangne — afsluttede!

Ak, jeg opsatte det ialfald fra dag til dag.

Om jeg bare som i eventyret havde havt en tryllestav i min haand og kunde ladet en tornehæk skyde op om hendes bolig, som om Torneroses slot!

— Og dagene gik.

Og stilheden voksede mellem os. Men skjæbneklokken, den var vaagen i rummet. Den skyndte sig afsted — videre — altid videre! Og dens travle, uafbrudte: Tik-tak-tik-tak hørtes som en manende røst ind under ordene — som aldrig blev sagt.

Før det var for sent.

———

Sommeren var nu næsten forbi.

Og intet var hændt.

Høsten begyndte allerede at hæve sit scepter og tage naturen i besiddelse.

Vi var kommen til sidst i september. Løvtræerne stod blodrøde og gule indimellem de mørke graner. Skyerne trak sig tunge og uveirsfyldte opover fjeldkammene. Der laa taage over den store elv nede i dalbunden. Og om aftnerne steg den op over brederne og skjulte den nederste del af skoven og lagde klamhed og kulde over den hele natur.

Jeg tog imellem mit gevær og min hund og gik et par dages tur opigjennem skovene op til høifjeldet for at skyde fugl.

Jeg havde været flittig med mit videnskabelige ar-

beide efter min reise. Samlet materiale og prøvet at faa noget helt istand deraf.

Men jeg følte mig ofte tung og træt og forpint. Og gammel.

Det var en helsebod at komme op til mit kjære, ensomme, store fjeld igjen!

Og herligt og prydet laa det for mig, og strakte armene mod mig.

Og jeg gjemte mig ind til det.

Og glemte for en stund mine saare tanker. Og bange anelser.

Det var en dag, en graa høstdag, da jeg netop var kommen hjem fra en slig tur.

Jeg vilde gaa op til præstegaarden og se hvorledes det gik med fru Nina. Ak — det drog mig derop! Endda jeg nu altid gik derfra igjen med et tungere hjerte.

Jeg var kommen op gjennem skovstien fra dalen, hvor taagen laa tæt og klam og vilde just tage tilhøire henimod præstegaarden, da jeg gjennem træerne pludselig fik øie paa to skikkelser, der stod oppe paa den store, flade sten, lidt ovenfor kloppen.

Jeg stansede uvilkaarlig.

Det var en mand og en kvinde.

Mit hjerte holdt op at slaa.

Som et lyn slog det ned i mig, hvem disse to var!

Jeg bøiede mig forsigtig frem, for bedre at se.

Ingeniør Weyler var mig nærmest. Hans slanke skikkelse i sportsdragt vendte ryggen mod mig.

Ligeoverfor ham stod Nina.

Nina fra høifjeldet. Nina fra sommersolen. Nina — paa 17 aar!

Hvilken metamorphose!

I sin blaa dragt. Med et hvidt shawl over skuldrene. Uden hat. Men med haaret i en gylden brus om hovedet. Med lysende øine. Med soldrys af smilehuller. Med en ungdommens rødme i kinderne, som jeg ikke havde seet den der paa over et aar!

Hvad var det hun sagde?

Hun syntes netop at være sprunget derop. Jeg kunde se, hun var stakaandet efter et hurtigt løb.

Men det var *hende* som talte. Hendes lyse skikkelse tegnede sig mod granernes mørke baggrund. Hun rakte sine hænder ud. Hun syntes at aabne sine arme — som hun gjorde det deroppe den sidste dag paa høifjeldet, hin solskinsdag, da hun rakte dem ud mod hele den «deilige jord».

Det skinnede af hende — der strømmede lys og varme fra hende! —

Men saa — hvad var det — men *han*?

Han havde taget et skridt tilbage. Han løftede *ikke* sine hænder for at tage imod hende.

Jeg tror, han idetsamme sagde noget. Nogle faa ord. Ikke mere var det.

Men hans øine var jo vendt mod hende — jeg tænker *de* talte.

Gud — Gud hvad sker der!

Hun havde rørt ved hans arm. Nei, hun greb den, fast, haardt, som en, der synker og vil reddes.

Og han tog og løsnede denne haand. Fra sin arm. Lempelig. Idet han atter veg et skridt bagover.

Kanske sagde han noget ogsaa —
Da saa jeg — jeg hørte —
Jeg ved ikke hvilket —
Der kom et skrig —
Aa, — et skrig, vildt — forfærdeligt — med noget hæst, unaturlig ved sig som et dyrs, naar kniven stikkes ind i dets strube.
Og i samme nu havde hun løftet armen — og med voldsom kraft stødte hun den mod hans bryst.
Han vaklede — tabte balancen — og tumlede baglængs ned i fjeldkløften — mellem de svære kampestene — hvor fjeldbækken gik skummende. —
Men hun —
Hun havde ikke seet sig tilbage —
Hun var bare paa vilden flugt — som en forfulgt — nedover — hun var ikke en armslængde fra mig.
Som en skovfugl flaksede hun ned mellem granheien.
En skadeskudt storfugl.
Blind — blødende, vild af smerte, tvers gjennem tykkeste skoven — over bar og kvist — over sten og bæk —
Og skriget — skriget. Det vilde ikke stanse — det fyldte skoven — det bredte sig i ekko.
Det drog sig nedover i en uhyggelig jammerlyd — det fulgte — fulgte — svagere — svagere.
Stilhed.

———

Jeg styrtede efter.
Jeg fulgte lyden. Den bar mod elven. Grenene

slog mig i ansigtet. Jeg snublede og faldt et par gange paa de glatte stene mellem bregnerne ved bækken. Men jeg ænsede intet. Nu var jeg dernede — nede ved elven. Nede ved gangbroen, der fører over til den anden side.

Intet menneske. Ingen lyd.

Taagen laa tæt. Jeg saa intet.

Jo — jeg hørte aareplask. Nu skimtede jeg en baad, der laa dernede paa elven, hvor den danner som en rolig kulp. Det var fiskere.

Nu langede de sig udover baaden — de trak i noget — noget tungt — det var et legeme med drivende hængende klæder — op i baaden.

Jeg var over broen. Over paa den anden side.

«Hallo — kom straks herover — ro af al magt. Det er doktoren!»

Vi fik hende ud af baaden. Jeg lagde hende paa broens fjæler. Og bøiede mig over hende og lyttede.

Jo — hjertet slog endnu. Ganske svagt.

Efter nogle minutters oplivningsarbeide kom blodcirkulationen i gang. Aandedrættet kom tilbage.

Vi bar hende forsigtig mellem os ned til mit hus. Ind paa Ragnas værelse. Og lagde hende paa sengen.

Hun var reddet!

Min husholderske byttede paa hende, gned hende med varme uldtæpper. Fulgte alle mine anvisninger. — Og fik sin besked:

«Stakkels fru Hellermann — hun blev vist ræd for noget oppe i skoven. I taagen tog hun feil af broen og sprang lige i vandet.»

«Aa — for en Guds løkke da, at doktoren kom og var tilsteds!»

Men fiskerne, som fik den samme forklaring, de protesterede — de havde *seet*.

«Fruga fløy rett paa elva — ho var ikkje nær brua eingong,» sagde den ene.

«Det var nu *saa* det gik til da,» svarede jeg. For *jeg* havde seet det. Og jeg var nærmere broen end dem. Og taagen var tæt. Fruen var bleven skræmt. Jeg vidste, hvad det var. Jeg kom ogsaa netop den veien. For der laa en mand, som kanske var død alt, nede i stenuren oppe i skoven.»

«Vi faar straks gaa op og se efter ham — find noget, vi kan lave en bærebør af.»

«Fruga gik rett paa elva, saa sannt me lever,» mumlede den anden fisker paastaaelig, medens de gjorde sig istand til at følge min ordre. «Men det kan hænde sig, at ho vart ræd og lite sansa seg,» lagde han til.

Jeg var et øieblik inde hos Nina, inden vi gik afsted. Hun var faldt i en døs. Hendes ansigt var flammende rødt. Hun vilde faa et feberanfald efter det iskolde vand. Men der var i øieblikket intet mere at gjøre.

Saa tog jeg forbindingssager, taug og bærebør, fik fiskerne med mig, og vi drog op i skoven.

Vi fandt Weyler liggende nede i stupet, lige i bækkefaret, klemt mellem to flade stene, der stod ret op og ned. Det var hans redning. For kanterne var skarpe som jernegge. Havde han fra den høide faldt ned paa en af dem, havde det vistnok staaet om livet.

Han var besvimet. Blodet randt fra et stort hul i hovedet.

Vi fik løftet ham op, badet hans ansigt og hoved, saa han kom temmelig hurtig til sig selv. Vi vilde hjælpe ham at gaa. Men da saa jeg, at hans ene ben var brukket.

Vi løftede ham op paa bærebøren og bar ham nedigjennem skovstien, over broen og et godt stykke opover veien nordover til det hus, hvor han logerede.

Der forbandt jeg hans hoved og fik lagt det første stivbind om benet, men sendte saa bud til min kollega, der boede en mils vei nordover, for at overlade det videre til ham.

Jeg ønskede *ikke* at beholde ham som patient..

Han var nu ved bevidsthed. Men jeg var dog ikke ganske sikker paa om han var helt klar over det passerede.

Jeg saa paa ham, medens han nu laa der, med det hvide bind om hovedet.

De skarptskaarne, sommerbrune træk var nu som støbt i bronse. Han lignede en skjøn araber.

Hans mørke, eiendommelige øine mødte mine et par gange. Der kom noget spørgende i dem. Men han sagde intet.

Jeg saa paa ham igjen. Og sagde heller intet.

Saa begyndte der at flakke noget i disse øine — og han aabnede munden som for at tale.

Men, jeg saa fremdeles paa ham. Med lukket mund.

Og — det blev ikke til mere.

Han vidste vel ikke, om *jeg* vidste. —

Og jeg skulde gjøre alt, hvad der stod i menne-

skelig magt for at hindre, at *han* nogengang skulde faa at vide det, som jeg vidste!

Da jeg igjen kom tilbage til mit hjem, var Nina vaagen. Men øinene var stive, matte og vandrende. Hun havde høi feber.

Jeg sendte bud med en seddel op til præstegaarden om ulykken, som var hændt: At fru Hellermann i taagen var faldt i elven, og at hun nu laa hernede, men havde saa sterk feber efter det kolde bad, at jeg nødig vilde have hende flyttet op ialfald paa et par dage.

Præsten Hellermann kom straks nedover med budet. Men da han kom ind til hende, kjendte hun ham ikke.

Jeg takkede Gud for det.

Han syntes, foreløbig ialfald, ikke at have den fjerneste mistanke om, at det kunde forholde sig anderledes med den livsfare, hun havde svævet i, end den forklaring jeg gav ham.

Forsaavidt var alt løbet heldig af.

Foreløbig.

XXI.

Jeg havde for sidste gang været inde hos hende og givet hende feberstillende medicin for natten — jeg vilde naturligvis selv vaage.

Da kom reaktionen over mig!

Jeg sank sammen i en stol inde i mit eget værelse ved siden af. Jeg var som lammet. Baade paa sjæl og legeme. Jeg kunde ikke sanse, ikke mindes, ikke tænke. — Jeg lukkede øinene. Jeg var bare saa dødsens træt!

Men efterhaanden begyndte billede paa billede af det, som var skeet at reise sig op for mit indre syn. Medens skriget — *skriget*, det forfærdelige, endnu gjenlød i mine øren!

Og i mit bryst kjendte jeg en saar, dump smerte. *Den* levede ligesom ved siden af — udenfor alt det andet.

Og tankerne begyndte, lidt efter lidt at vaagne — at samle sig — de jagede hinanden — stødvise — usammenhængende.

Hvad var der hændt — hvad *var* der egentlig hændt?

I ring, rundt og i ring — altid om det samme punkt — arbeidede de for at klare — begribe — fastslaa — gjennemleve paa nyt.

Scenen deroppe i skoven — den stod pludselig for mig, klar, levende, — som en hallucination:

Hendes straalende ansigt, de fremrakte hænder — som en solstraale stod hun der mod den mørke granvæg!

Og den *anden* — som veg — som veg tilbage — som sagde noget — noget forfærdeligt, som jeg ikke kunde høre — idetsamme han løsnede hendes haand fra sin arm. Og saa —

Var det *ham*, som slog?

Eller var det hende?

Ha ha! Jeg maatte le.

Hun kunde da ikke slaa!

Bare tanken — saa absurd — saa rent ud latterlig!

Nei — det var ham —

Aa — nu skjønte jeg sammenhængen: Det var ham, som havde stukket en dolk i hendes bryst!

Hans faa ord, som jeg ikke hørte. Hans blik, som jeg ikke saa. Den haand, som koldt og roligt løsnede hendes angstfulde greb fra armen — *det* var mordvaabenet!

Og — ganske automatisk, som en naturlig refleksbevægelse — hævede hun idetsamme sin arm for at værge sig, afparere stødet — ja, hvor fik hun i det øieblik sin fysiske kraft fra, det lille svage menneske? Og hun skjøv ham haardt fra sig — voldsomt — uden en tanke paa afgrunden bag ham — paa muligheden af noget skjæbnesvangert — livsfarligt —

I det sekund eksisterede der intet, absolut intet for hende, uden smerten — og livsinstinktet!

— — — — Jeg husker endnu hvorledes jeg, under dette vilde brus af tanker, reiste mig op med et sæt, og begyndte at gaa frem og tilbage paa gulvet. Jeg kunde ikke sidde stille. Det *forfærdelige* slog ligesom ned i mig i al sin grufulde virkelighed. Og jeg følte en saadan stikkende pine i mit hjerte. Jeg kunde gjerne raabt høit! Og jeg holdt begge hænder for tindingerne. Jeg syntes, det var noget som sprængtes derinde. Og jeg gjentog gang paa gang for mig selv, for at berolige mig dette: «Det skeede ganske automatisk — rent automatisk — det var en naturlig refleksbevægelse — simpelthen en refleksbevægelse —».

Den var det jo, som drev hende paa vild flugt, nedigjennem skoven — ned mod det mørke, brusende vand — mod glemselen — livets ophør.

Saaledes handler al den levende jordens skabning i dødsfarens øieblik. Akkurat paa samme vis. Alle.

Ogsaa *mennesket.*

Nina *vilde* ikke gaa i døden. Nei. Den, som siger det *forstaar* ikke.

Hun havde aldeles ikke opgjort sig nogen tanke om at dø. Hun havde ikke fattet nogen beslutning. Hun havde ikke spurgt sig selv og veiet: Skal jeg — skal jeg ikke?

Hun havde kun adlydt det blinde naturinstinkt i sig. Intet andet.

— — Jeg havde sat mig ned igjen, som i en døs — en slags aandelig afmagt. Jeg syntes ligesom, jeg nu var færdig. At jeg endelig var kommet til et slags resultat.

— En stund efter stod jeg igjen ved Ninas seng. Jeg saa paa det feberglødende ansigt — de dirrende, lukkede øienlaag — alle de feberbankende pulse i tindingerne — i halsen —

Og da vred jeg atter mine hænder — i den samme grændseløse kval — det samme vaandefulde spørgsmaal:

«Hvorledes *kunde* dette hænde?»

Hvorledes var det dog muligt?

Lille fru Nina — ak, du min lille, elskede ven — Saa nær — saa nær *døden!*

Allerede henad morgenen var temperaturen sunket en smule.

Den steg vistnok atter til høi feber henad aftenen. Men dog ikke som dagen iforveien.

Og, efter tre dages forløb var hun saa godt som feberfri.

Men hun laa fremdeles hen som i en døs. Hendes hjertearbeide var meget svagt. Og kræfterne faa. Og jeg vovede endnu ikke at tænke paa at flytte hende op til sit hjem. Vi maatte ikke risikere noget tilbagefald.

———

Saa underligt det end kan synes, saa gik jeg med en slags hemmelig gru for det øieblik da Nina skulde komme helt til sig selv.

Jeg tænkte: Hvad vil der saa ske?

Hvad vil der komme til at foregaa inde i hendes egen bevidstheds verksted, eftersom hun vil erindre, prøve at gjøre sig rede for situationen — gjenkalde sig hvad der var hændt?

Vilde det da ikke altsammen komme til at strømme saa voldsomt paa hende, forvirre hende — ja, maaske til den grad, at hun i et eneste ubevogtet øieblik, i ord, eller handling, kunde komme til at røbe alt, hvad det dog gjaldt at skjule — rent udvortes seet?

Jeg var heldigvis hjemme — jeg havde jo været nødt til af og til at forlade hende for at besøge mine syge — og sad ved hendes seng da hun aabnede øinene og for første gang med klar bevidsthed saa paa mig.

Men — det blev bare som et streif af et blik, jeg fik. Hun lukkede dem i samme sekund til igjen.

Dette gjentog sig udover hele dagen.

Naar jeg kom ind i værelset, og i samme sekund hendes øine mødte mine, lukkede hun dem. Og vendte hovedet bort.

Talte jeg til hende, svarede hun ikke.

— Var hun maaske alligevel ikke helt sig selv endnu? Havde hun gjort en reise saa lang, at hun ikke endnu var kommen tilbage? Did, hvor den begyndte?

Eller pressede der sig noget saa sterkt frem i hendes underbevidsthed, at hun blev uimodtagelig, ufølsom for alt andet?

— Den paafølgende dag var der dog skeet en forandring med hende.

Hun gjemte ikke længer sit blik bort, naar jeg kom ind. Men fæstede tvertimod sine øine lige paa mig.

Et par vidt aabne øine var det. Større, mørkere end før. Med en underlig glans. Og med dybe skygger indunder. I et ansigt, som feberen havde gjort endnu mindre, endnu finere end før.

Og disse øine, de vilde nu ligesom ikke slippe mig!

Jeg lagde haanden paa hendes pande og sagde et par ord.

Det var som hun ikke hørte. Hun skjøv bare min haand bort. Medens øinene vedblev at hvile lige ufravendt paa mig.

Jeg troede at læse et stort, livsafgjørende spørgsmaal i dem. Ja endnu mere: En hjerteskjærende bebreidelse — en stum anklage —

Jo — *nu* var den lille fru Nina kommen tilbage fra den lange reise. Ak, langveis fra kom disse øine!

De havde stirret ned i et mørkt dyb — de kom fra en fremmed kyst — hvor de havde seet ind i det uudsigelige!

Men intet ord kom over hendes læber.

Hver gang jeg kom derind — altid mødte jeg de samme øine.

De forfulgte mig. De bad mig om noget. De bebreidede mig noget.

Aa, jeg ser dem endnu for mig — efter tyve aars forløb!

Gik jeg derind om natten, de mødte mig i det hvide ansigt.

Gav jeg hende sovepulver, og jeg syntes, af hendes aandedræt at slutte, at hun sov. Bøiede jeg mig over hende, aabnede hun øinene!

Tre døgn. Tre samfulde døgn varede denne tilstand.

Det sved og smertede i mit bryst. Jeg syntes, jeg fik et hudløst, stort saar derinde.

Og en angst begyndte at vokse frem dybest inde i min sjæl. En frygt for — det værste!

Var hun — sjælelig sprængt?

Var den plasticitet, den tilpasningsevne, menneskene er udstyret med, fysisk og psykisk — var den ophørt at virke? Havde spændingen været for voldsom?

Aa — hvem kan forstaa, hvad jeg led i de dage. Medens disse øine forfulgte mig, hvor jeg gik og stod. Ja, om jeg lukkede mine egne til!

— Jeg husker, at der under alt dette kom for mig et billede, en erindring fra noget, jeg havde oplevet, noget analogt, men ak — i en anden plan.

Det var en nat, nede i syden — efter en brændende

soldag. Jeg gik og spadserede paa terrassen, der var svagt oplyst, foran det store hotel, opover hvis mure der slyngede sig en tropisk vækst — som jeg ikke kjendte — med en mængde store, hvide blomster. De lignede svære, klokkeagtige konvolvulusser. Og naar mørket kom, saa foldede alle disse hvide blomster sine blade sammen, bøiede sine hoveder og fik et grønligt skjær, der gik i et med bladenes grønne. — De sov!

Men en var vaagen. En *eneste.*

Den lyste hvid og stor midt i alt det mørke. Det var, som den stirrede ind i natten som et stort, aabent øie, der aldrig mere kunde lukke sig til. Som om der var skeet en sprængning, en forskyvning i dens indre konstruktion. — Kanske havde den engang aabnet sin kalk saa vidt mod solens glødende straaler, havde drukket dem ind med saadan en vild intensitet, at den aldrig mere kunde følge naturens beskyttende lov: — naar natten falder paa at lukke sine blade til og hvile?

Den kunde aldrig mere hvile.

Aldrig mere sove.

Og dette hvide, aabne, ligesom stirrende øie, der i mørket mellem alle dens hvilende søstre — det hypnotiserede mig. Virkede paa mig som noget pathetisk — tragisk — symbolsk.

Jeg husker, at jeg gik frem og tilbage, længe. Og altid maatte jeg passere dette ene sted for at se, om den dog ikke tilslut havde foldet sig sammen til søvn — nei —

— Og nu syntes jeg, at *dette* var Ninas, dette hvide ansigt — som det laa der paa puden — øinene, som stirrede paa mig — anklagende — og bedende.

Ak, de havde vel ogsaa seet ind i det uudsigelige. — Og kunde ikke mere lukke sig til! —

———

— Men det var det underlige — hver dag, naar præsten Hellermann kom ned for at se til sin hustru, og jeg fulgte ham ind i sygeværelset — hun havde vel hørt hans sterke stemme —

— Saa laa hun urørlig. Med ansigtet mod væggen. Som om hun sov.

Og jeg sagde: «Hun sover. Hun er døsig efter det sterke feberanfald.»

Mere sagde jeg ikke. Og han spurgte heller ikke videre.

———

Saa var det den fjerde aften.

Det var bare et par dage til, at hun skulde flyttes op til præstegaarden. Jeg mente, det ikke var klogt, og at jeg heller ikke havde ret til, at beholde hende længer.

Jeg satte mig ved hendes seng. Jeg havde bestemt mig til at gjøre det yderste for at bryde denne forfærdelige tilstand. Faa hende til at tale, inden hun forlod mit hjem. Siden vilde det blive dobbelt vanskeligt.

Jeg saa straks, at nu var hun traadt ind i en ny fase: Hun laa med lukkede øine!

Jeg lagde haanden paa hendes pande. Og strøg hende over hovedet.

Hun skjøv ikke længer min haand bort. Men hun saa ikke op.

«Nina — fru Nina.»

Jeg tror, min stemme gav hende en slags tryghed.

I et sekund var hendes øine paa mig, fulde af frygt — jeg maatte kalde det frygt —, og hun greb min haand og holdt den fast. Hun bevægede læberne, som om hun vilde sige noget. Men begyndte at skjælve saa sterkt over hele ansigtet, saa hun fik det ikke til.

«Nina — De ved jo, at jeg er Deres ven.»

Hun mumlede noget hæst.

Jeg bøiede mit øre ned til hendes mund.

«Aa, doktor — hvorfor lod De mig ikke faa lov til at dø?»

Og hun kastede sig til siden med hænderne for ansigtet og storhulkede.

Jeg vedblev at stryge hende over haaret og svarede rolig og langsomt:

«Var De kommen saa langt i Deres nød, at De virkelig havde besluttet at søge døden?»

Hun vendte sig mod mig og saa paa mig. Hendes øine glippede. Det var, som noget uventet havde mødt dem.

Saa sagde hun efter en pause ganske svagt:

«Jeg *vil* ikke leve. Jeg kan ikke længer leve.»

«Hvorfor, Nina?»

Hun reiste sig halvt op i sengen. Angsten stod i de blaa øine.

«De forstaar da — doktor, De skjønner da — at *jeg kan* ikke leve.»

«Vi maa leve, saalænge Gud vil det, Nina.»

«Ikke jeg.»

«Jo — for Guds veie er ikke vore veie.»

«Guds veie,» svarede hun heftig, «jeg har ikke gaaet Guds veie. Jeg vilde ikke længer. Jeg satte mig op mod Gud.»

Og hun brød igjen sammen i hjælpeløs hulken:

«Aa — jeg er et forfærdeligt menneske. Jeg holder det ikke ud!» Og hun gjentog de samme ord, gang paa gang.

Saa lagde jeg haanden fast over hendes øine, bøiede mig ned over hende og hviskede ind i hendes øre:

«Nina, *jeg saa kampen paa stenen!*»

Aa — det stød, der gik gjennem hendes hele legeme! Den angst, der kom i det lille ansigt! Det sky blik. Rødmen, som skyllede op i hendes kinder, langt op i haarroden! — Uden et ord havde hun gjemt ansigtet i begge sine hænder. Og graat — bare graat. —

Der blev en lang pause. Jeg vilde ikke bryde den. Hendes tanker maatte faa vandre den vei, som var nødvendig. Og hendes ord maatte komme, naar hun selv vilde udtale dem.

Saa stansede hendes graad, og hun greb atter efter min haand. Og knugede den, saa det gjorde ondt. Den anden holdt hun over sine øine.

Saa kom det — stemmen var hæs, næsten uhørlig:

«Er han — faldt han?»

Det var hendes første tanke.

«Han forslog sig endel, og brak et ben. Men han greier det uden mén.»

Hun svarede ikke. Men haanden dækkede fremdeles over øinene og det blussende ansigt.

Men pludselig saa hun op paa mig.

«Jeg kan aldrig komme hjem mere.»

«Hvad mener De?»

«Hvorledes skulde jeg kunne komme hjem mere? Jeg kan jo aldrig se Herman og børnene mere i øinene.» Og hun gjentog: «Aa — jeg er et *forfærdeligt* menneske!»

Jeg vilde prøve at modsige hende. Men hun lod mig ikke komme tilorde.

«Jeg fortjener ikke andet end at dø. Jeg har forraadt dem allesammen. Jeg er en stor forbryder — jeg er den *største* forbryder i verden!»

«Men, Nina — De har da ikke forraadt nogen. Hvem skulde det være? De *vilde* jo heller ikke dø — vilde De vel?»

«Jeg ved det ikke — jeg ved det ikke — *jeg ved det ikke!*»

Det kom sterkere for hver gjentagelse til det steg til en ren paroxysme: «Jeg har gjort alt det onde, som findes i verden! Jeg *kan* ikke leve mere!»

Jeg svarede ingenting. Jeg var bange for et nerveanfald. Jeg lagde et koldt kompres om hendes hoved. Og lod hende være alene.

———

Nogle timer efter satte jeg mig ved hendes seng og sagde ganske rolig og enkelt som om det gjaldt et alvorligt, men, mellem os to, ganske naturligt emne:

«Fortæl mig nu, hvorledes alt er gaaet til. De ved, jeg er Deres ven. Og at *der* kan intet gjøre nogen forskjel. Men det er en nødvendig betingelse for, at jeg nu skal kunne hjælpe Dem. Ikke sandt — det forstaar De nok?»

Og med min ene haand i sin og den anden dækkende sine øine, kom det saa — afbrudt og ofte usammenhængende — hendes skriftemaal:

— Hun havde jo havt det ondt hele vinteren. Det havde jeg nok forstaaet altsammen. Hun havde mange gange ønsket, at hun bare kunde dø. Herman var saa streng og misfornøiet — og saa forfærdelig heftig mange gange. «Jeg tror ogsaa, han var jaloux.» Det kom næsten uhørlig. «Men alt det *kunde* jeg jo ikke fortælle Dem, doktor.» — Saa for nogle dage siden havde hun faaet høre gjennem en af folkene, at Weyler var kommen tilbage. Og da kom det for hende, at hun syntes hun maatte faa se ham igjen. Bare en eneste gang. Men Herman havde jo sagt, at «han ikke vilde se ham under sit tag.» — Hun gjentog dette med betoning. Saa jeg syntes, jeg hørte ham udtale ordene — formodentlig, naar det mindst passede. — Og saa havde hun skrevet en liden seddel og bedt ham møde sig paa den gamle pladsen i skoven.

— Og nu trak hun mit hoved ned til sig og lagde munden til mit øre:

«Og med det samme jeg saa ham — aa, doktor, da var det, ligesom alting blev ganske nyt for mig — jeg syntes, det kom som en aabenbaring — jeg syntes, det kom fra Gud selv, at *nu* havde jeg lidt nok. Og nu kunde jeg gaa med ham — fra de andre — alle de andre — følge ham ud i verden — og blive bare, bare lykkelig! —»

Der gik en skjælven gjennem hele hendes legeme — men hun betvang sig og fortsatte stødvis — kjæmpende med bevægelsen, der vilde overvælde hende:

«Han sagde jo det ifjor, at hvis jeg ikke var saa

feig og gammeldags, saa vilde jeg gjøre dette. Og han kunde bare reise over til Amerika igjen, der kunde han faa den stilling, han vilde. Men naturligvis, han vidste nok, at jeg ikke hverken kunde eller vilde det. Og derfor var han ogsaa saa ulykkelig.

— Og saa — saa sagde jeg det til ham, at nu var jeg ikke ræd længer — at jeg havde lidt saa meget — og at jeg troede, Gud nu vilde give mig lov til at være fri — og at — at —»

Og hun gjemte ansigtet i sine hænder, og kunde ikke faa flere ord frem, bare skjalv —

Men jeg fortsatte den ufuldførte sætning og hviskede:

«Men da var det saa, at nu vilde, nu *kunde* ikke *han* mere. Det var ikke mere saadan fra hans side. Han havde skjøvet alt det fra sig, fordi det var haabløst. Og nu var det glemt og han —»

Hendes læber formede næsten lydløst: «Ella Schøtz.»

«Ja — jeg har hørt om det.»

— Og vi sagde ikke mere.

«Der *var* jo heller ikke mere at sige om *den* ting.

XXII.

Fru Ninas hjerte var fremdeles saa svagt, og hele livsmekanismen funktionerede idetheletaget saa slet, at hendes tilstand i lang tid fremover gav anledning til alvorlig bekymring. Og hun blev i flere uger liggende tilsengs i det mest afsidesliggende gjæsteværelse i hele præstegaarden, hvor hun kunde være fuldstændig i ro.

Ragna var nu kommen tilbage. Og var næsten hver dag oppe hos hende en liden stund.

Jeg havde givet min gode intet anende søster en slags forklaring, der tilfredsstillede hende: At Nina rent tilfældig havde mødt Weyler oppe i skoven ovenfor fossen. At han saa af uforsigtighed var faldt udfor skrænten, og at hun var bleven saa forskrækket, at hun var løbet nedover efter mig, men i taagen havde taget feil af broen og var styrtet ud i elven, hvorfra fiskerne havde reddet hende. Og jeg bad hende ikke snakke videre om dette og heller ikke spørge eller fritte Nina mere, da hun absolut ikke taalte nogen sindsbevægelse.

Ja — jeg haaber, Gud vil tilgive mig min løgn — som jeg nok synes maa gaa ind under den frihed *over* loven, som vi mennesker har i livets store nødsøieblikke.

Der var vel gaaet en tre ugers tid, da der kom bud til mig fra præsten, om jeg ikke vilde se indom hans kontor næste gang jeg kom op til fruen.

Jeg anede, hvad der forestod —

Rygterne havde jo begyndt at svirre. Fiskerne — tjenerne — folk, der tilfældigvis havde været paa landeveien. — Alle forklaringer og sandsynlige hypotheser kunde ikke stanse sladderen. Ikke hemme denne menneskenes medfødte trang til at svælge i sensation. Og det en sensation av denne sjeldne art — heroppe i en ensom fjeldbygd, hvor intet hændte, der kunde beskjæftige fantasien!

«Tænk — «fruga til præsten» havde villet drukne sig!»

Og jeg tvivler ikke paa, at præsten Hellermann i denne tid havde kunnet læse mistanke, nysgjerrighed og medlidenhed i diverse par øine — om end det egentlige direkte ord maaske ikke havde naaet hans øre.

Ja — hvem ved — kan hænde en eller anden med særlig øm samvittighed og sterk trang til at mane frem «Guds underlige førelser med os» — eller «Satans list og forførelse af de svage og ubefæstede blandt os» en aftenstund havde sneget sig stille op af trappen til hans kontor for at tale i enerum med «han far»!

Der havde jeg virkelig medfølelse med ham.

— Ja — nu befandt jeg mig altsaa selv deroppe. Og modtog atter den stol, han bød mig, ved siden af sig ved skrivebordet med de store folianter — akkurat som sidst. Men denne gang røgte han dog ikke.

Han var gulbleg i ansigtet. De vakre træk var stive og udtrykket i de pragtfulde blaa øine haardt — staalhaardt.

Han led paa sin vis. Det var ikke til at tage feil af. Ret skal være ret.

Efter nogle daglige bemerkninger kom det saa:

Ja — han havde ladet mig kalde for at gjøre mig et stort og alvorligt spørgsmaal:

Ansaa ikke jeg, som læge, hans hustru for at være abnorm?

Jeg var forberedt. Og fortrak ikke en mine.

«Absolut ikke.»

Han løftede paa skuldrene. Og fikserede mig skarpt.

«Hysteri paa grænsen af sindssyge». Kanske De akcepterer den definition?»

Jeg fikserede ham igjen.

«Jeg har sagt Dem — det er nu vel omtrent et aars tid siden — at Deres frue var meget svag. Jeg har advaret Dem. Ladet Dem forstaa, at jeg ikke indestod for følgerne af visse eventualiteter.»

Der flammede en blodskygge over hans pande.

«De vover at insinuere?»

«Jeg anser fru Hellermanns nuværende tilstand som en i høi grad direkte følge av, hvad der hændte — nu i sommer. Hos kvinder vil visse ting let fremkalde et rystet nervesystem, og en saa stor nedsættelse af selve vitaliteten, at, hvis noget saa støder til udenfra, vil det kunne medføre de mest skjæbnesvangre komplikationer.»

«Hvilke?»

«Aa — baade legemlige og sjælelige. Naturligvis er der en intim sammenhæng mellem de to ting.»

«*Unormal* altsaa?»

«Paa ingen maade. Men, under et sjæleligt høitryks spænding kan den yderste grænse være naaet. Det kan staa og vippe. Uden dog saa, at linjen paa nogen maade bliver overskredet.»

«Heller ikke, naar man gaar lige hen og vil «tage livet af sig»?»

Han stødte det ud. Hans øine flimrede.

«Deres hustru har *ikke villet* begaa selvmord. Det har jeg før forklaret Dem. Hun blev skræmt — og —»

Han afbrød mig: «Ja, af den ingeniøren, som holdt paa at gjøre hende skrullete ifjor! Han var jo stupt ud for fjeldvæggen! Et merkeligt træf forresten — virkelig nerverystende — er De ikke enig?»

Jeg nikkede. Og svarede rolig: «Det er ikke usandsynlig, at *dette* — ogsaa kan have medvirket.»

— Den virkelige sammenhæng mellem *hans* fald deroppe og «Fruga som gikk rett paa elva» — den vilde *aldrig* opklares, og blive sladderens bytte.

Saavidt var jeg tryg.

Ingeniør Weyler vilde aldrig, ikke for nogen, komme til at røbe denne hemmelighed — hvad han vidste, og hvad han maaske anede. Hverken for sin egen skyld eller for Ninas. Han var sikkert en letlivet, overfladisk erotiker, en samvittighedsløs person ligeoverfor kvinder — lad gaa — men han havde dog sikkerlig ikke glemt sin *gentleman's* A. B. C.

Nogen æreløs skurk var han ialfald ikke. Den betegnelse ansaa jeg mig ikke berettiget til at anvende paa ham.

Og heri gav fremtiden mig ogsaa ret.

— Irriteret over mit knappe svar og min paafølgende taushed fortsatte præsten:

«Hun har da ialfald faaet det rygte paa sig her i bygden — i menigheden — i *min* menighed — at hun — at *præstens frue*, har gaaet hen og villet drukne sig!»

Han standsede op. Og de vakre hænder strøg nervøst over panden og det mørke fuldskjæg, som om han vilde samle sig til, hvad der nu skulde komme. Saa fortsatte han med en noget anstrengt fasthed og tiltvungen ro: «Derfor maa hun ogsaa erklæres for utilregnelig — for sindssyg. De, som hendes læge, skal attestere, at hun er sindssvag — momentant i alle fald. Det er dette, jeg nu forlanger af Dem.»

Der slap det ud. Derpaa var jeg ikke forberedt.

Jeg reiste mig.

«Det — kan jeg ikke.»

«De vil ikke?»

«Nei.»

«Det er Deres pligt. De handler mod bedre vidende.»

«Jeg har ikke mere at svare Dem.»

Han havde ogsaa reist sig. Og talte mig truende op i ansigtet.

«Forstaar De da ingenting, doktor? Har De da ikke saavidt praktisk skjøn, saavidt menneskefølelse, ogsaa ligeoverfor *mig*, at De nu kunde forsøge at sætte Dem en smule ind i, hvad jeg føler — hvad dette er for mig — min stilling — min autoritet! Forstaar De da ikke, at dette — vil jage mig fra bygden — fra mit embede?»

«Ingen kan dybere end jeg beklage det forefaldne. Tro mig her. Men jeg beklager dog *hende* — mere end jeg beklager *Dem* — trods Deres stilling i bygden.»

Han lo haanlig.

«Det ligner Dem. Jeg burde vidst det.»

«Deres frue er ikke mere end en skygge af sig selv. Og bliver det sandsynligvis heller aldrig mere i sit hele liv. Hun er ikke mere end syvogtyve aar. Men hun er — sprængt.»

«De vover?»

«Ja.»

«At kaste skylden paa mig — mig?»

«Ja — for den allerstørste del. Jeg har engang sagt Dem, at her var *alt* at tabe eller vinde. Ligeoverfor denne barnehustru —»

Han for op. «Tjen mig i ikke at benytte Dem af dette affekterede udtryk.»

Jeg mødte hans øine.

«Har De nogengang behandlet hende anderledes end som et *barn*?»

For første gang saa jeg noget som af en usikkerhed over ham. Og han fik en sterk rødme over ansigtet. Og famlede efter svar.

Jeg vedblev: «Hun holdt nu paa at udvikle sig — det har De vist ogsaa selv merket — til et godt og stort menneske, en hel kristen. Havde De været god mod hende — baaret over med hende — gjerne det — og givet hende tid — De vilde have vundet Dem tilbage en god og trofast hustru. Det er min faste tro.»

«Er De da ikke et menneske? Vil De vove at forlange af en mand — at han ikke skal være en *mand*? Hvad giver Dem ret?»

Jeg stansede ham. Og saa ham ind i øinene.

«Mit eget liv.»

Han gik et skridt tilbage.

«De?»

«Ja. Jeg har fulgt det bud, som De prædiker hver søndag. Der er ikke ét for kvinden og et andet for manden.»

«Aha — munkemoral!»

Det brast ud af ham, haanlig.

«Ja. Naar forholdene forlanger det. Og De erindrer nok, hvad Christus ved en given leilighed ligeoverfor sine apostler har udtalt om disse ting? Og han har ogsaa sagt: «Min byrde er let.»

«De er bibelsterk.»

«Aa ja. Jeg er da det.»

Han trampede med foden. Jeg saa en heftighedsparoxysme, som jeg kjendte var i anmarsch.

Han stødte ordene frem:

«Tør jeg bede Dem gaa. De oprører mig. Jeg vil nødig fornærme Dem. Men — her har jeg bedt Dem komme op til mig, forat jeg hos Dem kunde finde medfølelse, støtte — hjælp i min ulykke. Jeg beder Dem ikke om andet end, hvad De med god samvittighed som doktor vilde kunne gjøre. Og istedet saa haaner De mig — er uforskammet —»

Jeg bukkede og gik.

XXIII.

Den livstragedie, hvis sidste akt nu var spillet tilende deroppe i præstegaarden og havde naaet sin klimaks i «katastrofen» — den skulde nu afløses af dagliglivets afslappelse og nødvendige *modus vivendi*.

De besøg, jeg nu som læge fremdeles maatte aflægge hos fru Nina, indskrænkede jeg naturligvis til det mindst mulige. Men hun trængte dog saa meget til min omsorg, at jeg ikke kunde overlade hende helt til sig selv.

Hun levede hele vinteren udover fremdeles oppe i det lille gjæsteværelse ganske isoleret. Kun engang imellem kom hun ned blandt de andre. Aldrig udenfor præstegaardens enemerker. Aldrig i kirken. Eller ned til os.

Jeg tror — jeg haaber til Gud, at jeg ikke gjør ham uret — at dette var en vel beregnet taktik fra præsten Hellermanns side. For at bestyrke det rygte udover bygden, at om præstefruen ikke var helt sindssyg, saa var hun iallefald paa grænsen af galskab.

Jeg tror virkelig ogsaa, at han i sit hjertes ubegri-

belige selvgodhed og enfold følte en stor forundring, en rent ud smertelig skuffelse over, at *han* — med sine høie, ethiske principper, sin soleklare ret ifølge Guds bud og Skriftens anordning — havde tabt saa grundig! Ogsaa den kvinde, som han dog paa sin vis havde elsket, og som han havde gjort til sine børns moder.

Hans martyrfølelse var i denne tid uden grænser. Ogsaa paa disse børns vegne.

Ragna, som vedblev med sine hyppige smaabesøg oppe hos Nina, kunde af og til indigneret fortælle mig eksempler paa denne nye, aldrig før fremtrædende omhu og ømhed for disse børn, hvem det paa denne maade blev antydet, at i moderen havde de ikke mere nogen støtte. «Lad os faa noget paa Lizzie — hun fryser.» — «Stakkels Ludvig, har du nu ikke faaet din mellemmad igjen» — «Du gaar jo ganske vaad paa benene.» «Er der ikke nogen til at tage sig af Lillegut?» — «Sidder Dere i mørket?» — «Hvor er mor henne?» — «Er nu mor syg igjen, stakkars barna mine.» — Altsammen i et eneste resignationens suk.

Og Nina — ja hun *var* jo ogsaa syg — hun gik der ogsaa passiv. Og udtrykket i hendes øine, og hele hendes daglige livs ytring — det var mest en eneste forskræmt følelse af egen skyld, en eneste bøn om tilgivelse for alt det onde, hun havde gjort dem allesammen.

———

Præsten Hellermann gjorde alvor af at søge sig bort til et andet kald.

Ud paa vaaren læste jeg, at han var forflyttet til

et større embede i en af østlandsbygderne nærmere Christiania.

Et forresten noksaa bortgjemt og ensomt kald, uden nogenslags moderne samfærdselsmiddel med hovedstaden.

Udpaa sommeren maatte han allerede overtage embedet. En midlertidig kapellan blev ansat heroppe i R.dalen. Han skulde bo paa præstegaarden.

Fru Nina og børnene blev igjen til alt var pakket, og flytningen kunde foregaa.

— Det var den sidste dag før afreisen, og jeg gik derop for at sige hende farvel.

Ja — farvel. For jeg vidste med mig selv, at dette efter al sandsynlig beregning vilde blive for altid.

— Selv nu, efter mange, lange aar — det falder mig svært at gaa videre —

Jeg erindrer, at der var en slags dump, hærdet ro over mig. Dette skal, som man instinktmæssig kapsler sig ind i, naar man iforveien ved, at noget *maa* ske, *maa* gjøres, som vil komme til at skjære sig lige ind til ens hjerterod — da jeg den vakre solskinseftermiddag strævede mig opover skovstien til præstegaarden. Ak, jeg havde aldrig før merket, at den veien var saa lang — og saa tung!

Jeg syntes, jeg skulde op og kaste jord paa mit livs sidste vaardrøm!

— En pige kom mig imøde i gadedøren og forklarede, at fruen var ovenpaa — hun troede næsten oppe paa «Emmas sal» — og holdt paa at pakke og rydde.

«Emmas sal», det var et stort, svært hjørneværelse med vinduer til to kanter, mod «festpladsen» og mod dalen og fjeldene i vest.

Den havde nok faaet sit navn, fordi en kapellansfrue engang havde boet der. Nu var den tom og forfalden og tjente som et slags pulterkammer.

Det gjæsteværelse, der hele vinteren havde været fru Ninas, stødte op til denne sal. Saa jeg var godt kjendt. Og gik straks derop.

Da jeg efter en banken, som ingen besvarede, traadte ind i Ninas værelse, var det tomt. Men døren til «Emmas sal» stod vid aaben.

Derfra hørte jeg en sagte, men klokkeren sang. Og saa en skikkelse bevæge sig frem og tilbage i det store, tomme rum.

Ja, det var fru Nina, som dansede. Efter den gamle, deilige menuet af «Elverhøi».

«I Rosenlund under Sagas Hal».

— Gjennem vinduerne mod vest trængte straalerne fra den snart nedgaaende sol sig idetsamme gjennem de matte ruder, langt ind i værelset, forgyldte de lette støvfnug, der svævede i luften, og svøbte dem i en regnbuefarvet sky! Indimellem disse gyldenbrogede skystriber dansede saa den lille fru Nina i sin graa dragt, som hun løftede høit til begge sider, og i lave, smaa spændesko! Det lyse haar gik ligesom i ét med solstraalerne. Hovedet var høit hævet. Det ellers saa hvide ansigt havde faaet en zart rødme. Munden var halvt aaben under sangen, saa de hvide tænder skinnede, medens smilehullerne legede omkring den. Og øinene —

Ak — øinene! I *dem* legede der intet smil. De var fæstede paa noget ubestemt, fjernt — og de var fulde af en intens smerte — ja, af fortvivlelse — var de fyldt til randen!

«I Rosenlund under Sagas Hal».

Hvem husker ikke den vemodige, molltonende melodi, der under «Elverhøi»s opførelse gjør menuetten paa slottet med de unge, skjønne mennesker og den glimrende pragt — saa fuld af smerte og bange anelser?

— Og Nina danser den fornemme og yndefulde menuet. Hendes legeme har gjenvundet sin spænstige, souveraine ligevegt, hendes bevægelser er vuggende, men fulde af høihed, hendes skridt er næsten gravitetiske — de dybe bøininger høitidelige, men fulde af gratie. Hun rækker haanden op mod sin usynlige kavaler — hun gaar ham imøde — hun viger atter fra ham — hun nærmer sig igjen — hun smiler op mod ham —

— Ak, det var et syn saa pathetisk og tragisk — paa samme tid saa skjønt og saa hjerteskjærende! —

Taarerne brændte i mine øine. Jeg kunde have hulket høit.

— Men kanske *hun* var lykkelig i dette øieblik? Kanske hun havde *glemt*? For en stakket stund? Var der en udløsning af sorgens byrde i denne fuldkomne hengiven sig til legemets harmoniske rytme, til musikens love, som hun følte dem i hver eneste muskel og hver fiber?

— Jeg blev staaende som tryllebunden. Jeg syntes bare, jeg idetsamme følte mig saa endnu meget mere fattig og plyndret og ensom end før. Og saa magtesløs.

Ak, jeg vilde brede mine arme ud og tage min lille, saarede Askepot, min deilige eventyrprinsesse ind i min beskyttende favn. Om mit hjerteblod kunde gjøre hende sund og livsglad og give hendes

ungdom sin ret og lykke — jeg gav det hen til sidste draabe!

Men intet — intet kunde jeg gjøre.

Jeg syntes, jeg havde kjæmpet mit sidste livsslag — og tabt.

— Jeg fik min stemme til at klinge næsten frisk og kraftig: «Goddag, lille fru Nina — ja, jeg kommer nok beleilig. Hvor vakkert det er her idag, paa «Emmas sal»!»

Hun fik øie paa mig. Og hun kastede sig om min hals. Og brast i graad. «Aa, doktor — hvad *maa* De tro!»

«Jeg tror ingenting. Men jeg synes, De danser storartet. Og den deilige gamle melodi — og saa vemodig i sine moll-akkorder.»

Jeg nynnede: «I Rosenlund under Sagas Hal.»

«Ja — saaledes erindrer jeg ogsaa «Elverhøi».»

Hun mødte mine øine. Og tørrede sine taarer.

«Ja — jeg skulde rydde,» hun pegede paa en stor kurv fuld af barnestrømper og andre greier lige ved døren — «men saa skinnede solen saa morsomt og saa vakkert ind i værelset — og gulvet var saa deiligt — jeg maatte tænke paa, for længe siden, nede i Kjøbenhavn, da jeg var ung —»

Jeg klappede hende over kind og haar. Og hun lagde sit hoved ind til min skulder — for første gang. Og lukkede øinene som i hvile.

Jeg vedblev at stryge hendes haar. Og hendes kind. Og jeg syntes, jeg et øieblik havde en solstraale legende inde i mit eget hjerte.

— Hun greb mig pludselig om armen, saa den smertede og reiste et ansigt fortrukket af skræk op mod mig.

«Doktor — hvis Herman vidste — hvis han fik høre om den dansen —, han vilde tro, jeg var gal! Han vilde sende mig paa Gaustad! Jeg ved det nok. Jeg skjønner det altsammen.» — Hun stansede lidt. «Men jeg forstaar heller ikke, at jeg *kunde*.»

Og jeg svarede bare ganske enkelt og stille:

«Men, tænk, *jeg* forstaar det.»

Hun gav mig et blik. Jeg glemmer ikke, hvor det var fuldt af taknemmelighed. Og der var hele den fordums inderlighed og tillid i hendes ord:

«Doktor — De har været min ven, — bedre end nogen anden i verden! Jeg ved *nu*, at De har gjort *alt* for at hjælpe mig — alt, hvad De kunde! — Jeg skal kanske aldrig se Dem mere i denne verden. Men jeg skal takke Dem hele livet. Og aldrig glemme Dem og alle Deres ord. Vær sikker paa det.»

Jeg store, gamle, sterke, prøvede mand —

Jeg skjulte mit ansigt i mit lommetørklæde, og jeg strævede udover alle grænser for at holde taarerne borte.

Jeg kunde ikke finde noget at svare.

Jeg tog hende endnu engang i mine arme. Og kyssede hende paa panden.

Og saa skyndte jeg mig hurtig bort.

XXIV.

Og siden — siden —

I alle disse tyve aar, som er gaaet efter den dag — tyve aar, hvor jeg aldrig har seet hende.

Før idag — før idag. Derinde ved musiken paa Karl Johans gade — liden og ældet og sagtmodig

og from, støttende sin blinde, gamle mand. Vandrende mod deres fælles hjem, hvor *hun* nu var den sterke, den givende — *hans* øine, *hans* forbindelse med verden — med livsbegivenhederne — med aandskulturens frembringelser. —

———

Men, lad mig nu prøve at give en kort fremstilling af fru Ninas liv saaledes som det udviklede sig i alle disse mellemliggende aar — hendes liv mellem mand og børn — mellem kjendte og fremmede. —

Hvad jeg selv med egne øine og øren havde seet og hørt allerede forinden vi skiltes og præstegaarden stod tom med alle sine gabende vinduer derover i skovheldningen paa den anden side elven — og hvad jeg saa senere i aarenes løb kunde ane og slutte mig til gjennem hvad der blev mig fortalt af dem der kjendte og besøgte præsten Hellermanns dernede — deriblandt Ragna, som regelmæssig tilbragte et par dage en gang om aaret hos dem — ud af alt dette spredte — ofte forvirrende, har det dog efterhaanden lykkes mig, tror jeg, at danne mig et helt og nogenlunde klart billede:

Præstens tunge skikkelse som en skygge hvilende over huset. Det endnu smukke ansigt, noget forgrovet af en vis oppustet selvfølelse bar altid et præg af tilkjæmpet, kristelig resignation og et aldrig endende martyrium.

Hans øine, der endnu ved given leilighed kunde straale op i en vis art religiøs inspiration, hvilede altid med et strengt, haardt blik paa hustruen. — Til hvem han forresten næsten aldrig henvendte sig direkte, selv om fremmede var tilstede.

Hun blev ligesom stiltiende sat udenfor hjemmets sammenhæng.

Man fik indtryk af, at det var en ære, han viste hende ved at tillade hende at sidde ved sit bord! Et grættent, eller nærmere, uhøfligt svar var det hun fik, hvis hun af og til opløftede sin røst, spurgte ham om noget, eller gjorde en bemerkning.

Paa denne maade lærte børnene sig snart til ligesom ikke at regne hende med!

De ophørte selvfølgelig ogsaa, eftersom de voksede til, at gaa til hende med nogensomhelst bøn om tilladelse, eller med respekt at lytte til raad eller formaninger, der kom fra hende.

Men at pleie og passe dem, naar de var syge, at løbe i øst og vest for at opvarte dem og skaffe dem hvad de ønskede — det blev hende tilladt. Men ellers — var hun ligesom ikke tilstede!

Da de blev større og kom ud af huset, og kun med kortere eller længere tids mellemrum opholdt sig i hjemmet — vænnede de sig allesammen, baade hurtig og villig, til at gaa i faderens fodspor. Intet af hvad der i deres studier eller arbeide interesserede eller optog dem faldt det dem nogensinde ind at meddele moderen! Korte, ofte næsvise og affeiende svar var alt hvad hun modtog — selv af datteren, som man dog skulde tro stod moderen nærmest.

Stakkels — selv gjorde hun heller intet for at hævde sig eller gjøre sig gjældende. Aldrig forsøgte hun at sætte sig til modverge. — Hun gik bare der iblandt dem, graa og liden og sammensunken — ofte syg og afkræftet. Trækkene stivnede, smilehullerne udviskedes. Bare øinene kunde imellem lyse op af godhed, tjenstvillighed eller glæde, naar der mødte

hende et eller andet vakkert. Men som oftest var de ogsaa trætte og havde et forskræmt udtryk.

Jo — det havde nok til fuldkommenhed lykkedes hendes hr. gemal at holde skyldfølelsen og syndsbevidstheden levende og aldrig afladende i hendes sjæl: Hun havde elsket en anden mand. Hun havde *villet* forlade sin mand og sine børn. Hun havde *villet* begaa selvmord. — Det var sandelig mere end nok!

For hende var der saaledes intet andet tilbage end at sone — hvad der dog aldrig kunde sones. At prøve at udviske den plet, hun havde sat paa deres navn — men som hun dog vidste aldrig lod sig helt udviske.

Men hendes hele udtryk blev kun for hvert aar mere ydmygt og mere afklaret. Og alle naalestik og al kulde prellede af paa hendes fromme og sagtmodige væsen.

En gang, en eneste, bragte Ragna mig et brev fra hende. Det indeholdt kun disse ord:

«Jeg tænker paa Dem hver dag. Og jeg husker alle Deres ord. Nu tror jeg, at jeg begynder at forstaa, hvad De engang sagde om livets *hemmelighed* og livets *mening*. Kan De huske? Men — ved De — jeg er dog allermest glad i det salmevers:

«I Jesu søger jeg min fred
Thi verden har kun smerte.»

Og *De* forstod mig altid, og De bar over med alle mine feil, kjære, kjære doktor!

Nina.»

— — — Og *det* var lille fru Ninas saga.

XXV.

Jeg vedblev imidlertid at leve heroppe i denne fjerne fjeldbygd. Sammen med min kjære søster der trofast og kjærlig fulgte mine interesser og lunede mit hjem.

Og mit liv delte sig, som før, mellem mit tuberkulosehjem og mine reiser, mine bøger og mit literære og videnskabelige arbeide.

Men under det altsammen var jo mine tanker ofte paa vandring tilbage til de faa aar, da den myndige og dygtige hr. Hellermann var bygdens præst — og den «lille danserinde» gjemte sig bag den værdige titel af «præstens frue». Og til det gribende drama, hvori jeg jo paa min vis ogsaa havde spillet med. Det der saa pludselig afsluttede deres ophold deroppe i den store præstegaard — som jeg hver dag har udsigt til fra mine vinduer.

Ja, ofte har jeg grublet og gjort mig selv mange spørgsmaal og bebreidelser!

Kunde jeg have forhindret «katastrofen»?

Skulde jeg, allerede den første sommer, da jeg saa, at hun mødte sin skjæbne i den ungdom, der udløste alt, hvad der laa latent hos hende selv. — Skulde jeg *da* have skjøvet hende mod skilsmisse?

En tanke, hun dog selv øieblikkelig afviste, ja som hun ikke engang tog op til debat for sin egen samvittighed!

«Det kunde der jo ikke være tale om,» var jo hendes egne ord under barnets store sygdom. *Nei* — jeg kjendte hende, og den pligtfølelse, der var ét med hendes hele væsen. —

Men nu, i denne nye tid, *da* vilde det kanske været anderledes. Nu gjør man sig nok ikke længer saamange skrupler!

Nu fortæller man mig om mine venners gifte børn — og *de* gik vel alle ind i egteskabet med aabne øine —: Den er skilt, og den er skilt. —

Og hvorfor?

Fordi de kjeder hinanden! — Fordi de ikke kan taale hinandens feil! — De vil intet ofre for hinanden. De elsker ikke det at være trofast. Der er ingen glorie længer for dem om begrebet *troskab*. — Og ofte kommer der «en anden», og efter den anden «en tredie» — «adjø, nu gaar jeg!»

Og børnene, de gaar fra haand til haand — de taber alle traade i et familielivs samhold. Og der opstaar mangengang omkring dem de latterligste forviklinger, og de mest groteske sammenstød!

Men saa skriver jeg —

Og se her. Det er jo det forfærdelige — dette med — «den anden» — det er jo ogsaa hvad der skeede med Nina! Og for hende har jeg kun beklagelse. Nu snakker jeg ikke om «den gyldne troskab» eller «det skjønne offer!»

«Dømmer ikke efter det udvortes, men dømmer en retfærdig dom,» siger Christus.

Ja — vel. «Vi *tror* jo bare, at vi kjender hverandre.» Saa skrev jeg jo selv i begyndelsen af disse optegnelser.

Lad os saa holde op at generalisere. Lad der blive en dom for hvert enkelt tilfælde. —

Men *her* havde jeg selv seet ind i et egteskabs inderste, skjulte tragedie: En ung kvinde som krymper

sig under et martyrium, der i sproget endnu ikke har fundet noget navn.

— Skal vi sige — fordi selve *begrebet* skjuler sig bag den fineste kvindeligheds skyhed, som bag det bekjendte «syvfoldige slør»? Og fordi det saaledes kun rammer den, ingen anden end den, der lig en *mimosa sensitiva* vilde fornemme endog *ordet* som en brutal berøring?

Men, som Nina skrev til mig: «Jeg synes, at en kvinde maatte faa lov til ikke at *tvinges*.»

— Der er et billede, som ofte er kommet for mig under disse grublerier over det, man maa næsten sige, *uløselige* i dette problem.

Det er en fortælling fra Det Nye Testamente: Hvorledes Christus med synderinden staaende for sig — med loven og dommen brusende og larmende omkring sig — hvorledes han «bøiede sig ned og skrev med fingeren i sandet.»

Hvad var det, vor Herre og Frelser ikke kunde udtale?

Var det en ny lov, som han skrev i sandet? Noget af det, disciplene ikke «kunde bære»? Fordi den maatte gives til høiere udviklede mennesker end den tids orientalere — i deres betragtning af forholdet mellem de to kjøn?

Jeg har aldrig hørt præsternes mening om dette. Men de ved jo heller ikke mere derom end vi andre.

Mon ikke *Ibsen* skulde have tydet noget af denne «skrift i sandet,» da han f. eks. digtede «Fruen fra Havet». Og formede tanken: «I frihed, under ansvar»?

Det synes ikke, at der endnu er nogen, som mener dette.

Samfundet ikke.

Kvinderne ikke heller.

Men — hvad var det Han, Guds og Menneskenes Søn —

Hvad var det, Han «bøiede sig ned og skrev med fingeren i sandet»?

———————

7200-2
5-23
C
B--T

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 087441330